

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини

29 Міжнародні відносини

292 Міжнародні економічні відносини

Форма навчання: заочна
(денна, заочна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку»

здобувача Голубенко Дар'ї Антонівни
(ПІБ, підпис)

Науковий керівник: Д.е.н., професор Савчук Наталія Володимирівна
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з
атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: Д.е.н., доцент Федірко О.А.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини
29 Міжнародні відносини
292 Міжнародні економічні відносини

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
Освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Федірко О.А.

_____ Федірко О.А.

« ____ » _____ 20__ р.

« ____ » _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти _____ Голубенко Дар'ї Антонівни _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____ заочної _____ форми навчання

очної (денної), заочної

на підготовку кваліфікаційної магістерської роботи

на тему «Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «_29_» __09__2022 р. № 1480-ст
Кваліфікаційна магістерська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	Теоретичні засади особливостей міжнародного фінансового ринку (назва розділу)
Розділ 2	Функціонування банків в якості посередників на міжнародному фінансовому ринку (назва розділу)
Розділ 3	Шляхи підвищення ефективності діяльності міжнародного фінансового ринку (назва розділу)

Об'єкт дослідження:	Банки та їх діяльність на міжнародному фінансовому ринку.
Предмет дослідження:	Економічні відносини що складаються на міжнародному фінансовому ринку для оцінки діяльності банків як фінансового посередника на ринку.
Мета кваліфікаційної магістерської роботи:	Дослідження банків як фінансових посередників на міжнародному фінансовому ринку в умовах глобалізації.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Проаналізувати сутність та структуру міжнародного фінансового ринку і дослідити склад учасників, приділивши увагу банківським посередникам.
У розділі 2	Дослідити особливості розвитку та стан міжнародного фінансового ринку, а також тенденції розвитку на міжнародному фінансовому ринку.
У розділі 3	Виявити проблеми, що існують на міжнародному фінансовому ринку, пов'язані з процесом міжнародного фінансового ринку. Виявити перспективи розвитку міжнародного фінансового ринку в контексті удосконалення діяльності банків.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис) Савчук Н.В.
(ініціали, прізвище)
« ____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис) Голубенко Д.А.
(ініціали, прізвище)
« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 108 сторінок, 14 таблиць, 11 рисунків, список використаних джерел з 77 найменувань.

«Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку»

(назва кваліфікаційної магістерської роботи)

Об'єктом дослідження є банки та їх діяльність на міжнародному фінансовому ринку.

Предметом дослідження є економічні відносини що складаються на міжнародному фінансовому ринку для оцінки діяльності банків як фінансового посередника на ринку.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – дослідження банків як фінансових посередників на міжнародному фінансовому ринку в умовах глобалізації.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- виявити сутність та призначення міжнародного фінансового ринку в глобальній економіці;
- охарактеризувати структуру міжнародного фінансового ринку та його учасників;
- визначити поняття фінансового посередництва у банківській сфері;
- проаналізувати особливості розвитку та стан міжнародного фінансового ринку;
- оцінити ступінь розвитку банківського посередництва на міжнародному фінансовому ринку та посередницький ризик банківських організацій;
- визначити проблеми та перспективи розвитку міжнародного фінансового ринку;
- запропонувати заходи з удосконалення банківської діяльності на міжнародних фінансових ринках.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали і результати дослідження дають можливість використовувати їх для удосконалення ефективності діяльності банку як фінансового посередника, а також при оцінці тенденцій розвитку банківської діяльності на міжнародному фінансовому ринку.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: міжнародний фінансовий ринок, глобалізація, фінансовий посередник, банківська діяльність, банківські ризики, транснаціональні банки, банківські інновації.

ВІДГУК

про кваліфікаційну магістерську роботу здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

Голубенко Дар'ї Антонівни

на тему «**Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку**».

1. Актуальність: 1. Актуальність теми магістерської роботи визначається тим, що комерційні банки є важливими суб'єктами фінансового ринку. Поряд з іншими фінансовими посередниками, комерційні банки постають перед викликами сучасної конкуренції шляхом покращення якості надання послуг, тощо. Це свідчить про те, що пошук шляхів удосконалення банківської діяльності є актуальним на сьогоднішні питанням і потребує детального дослідження.
2. Позитивні риси кваліфікаційної магістерської роботи: у роботі було всебічно розглянуто теоретичні засади існування і функціонування фінансових посередників, їх значення для розвитку фінансових ринків, досліджена класифікація та визначено особливості комерційних банків як суб'єктів міжнародного фінансового посередництва. На підставі ґрунтовного аналізу комерційних банків, що походять із різних країн світу, було знайдено залежність між показниками прибутковості та мінімізацією ризиків банківської діяльності. Крім того, було встановлено, які чинники обумовлюють еволюцію комерційних банків, описано можливі сценарії розвитку банківського сектору та загрози, які можуть стати їм на заваді.
3. Наявність самостійних розробок автора: відсутні
4. Цінність теоретичних висновків і практичних рекомендацій: заслуговують на увагу і підтверджується у відгуку зовнішнього рецензента.
5. Наявність недоліків. Робота виграла би від більш детальної аналітики щодо діяльності фінансових посередників.
6. Загальна оцінка кваліфікаційної магістерської роботи Голубенко Д.А. допускається до захисту перед ЕК. Оцінка наукового керівника (40 балів)

Науковий керівник д.е.н, професор, професор каф. міжнародних фінансів

_____ Н.В.Савчук

Рецензія

на кваліфікаційну магістерську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

ГОЛУБЕНКО ДАР'І АНТОНІВНИ

на тему: «Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку»

Актуальність теми кваліфікаційної роботи і доцільність її розроблення:

дана дипломна робота розглядає актуальні проблеми функціонування міжнародної економічної системи, зокрема банків, в якості фінансових посередників, які здійснюють комплекс операцій міжнародного фінансового ринку.

Якість проведеного дослідження:

кваліфікаційна робота магістра виконана належним чином та відповідає усім вимогам, що регламентують виконання дипломних робіт.

Позитивні риси кваліфікаційної роботи:

змістовність візуалізацій та таблиць, розроблених автором.

Зауваження:

суттєвих зауважень до зазначеної дипломної роботи немає.

Практична значимість висновків і рекомендацій:

актуальні теоретичні висновки та практичні рекомендації, які частково можуть бути використанні в подальшому для підвищення ефективності діяльності міжнародного фінансового ринку.

Рецензент:

*АТ "Укресімбанк"
наглядач відділу*

(місце роботи та посада рецензента)

[Підпис]
(Підпис)

Белісова Н.В.

(ПІБ)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ.....	6
1.1 Поняття та сутність міжнародного фінансового ринку.....	6
1.2 Структура міжнародного фінансового ринку та його учасники.....	14
1.3 Фінансове посередництво та специфіка його прояву у банківській сфері.....	24
 РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВ В ЯКОСТІ ПОСЕРЕДНИКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ.....	35
2.1 Особливості розвитку та стан міжнародного фінансового ринку.....	35
2.2 Аналіз тенденцій розвитку банківського посередництва на міжнародному фінансовому ринку.....	45
2.3 Посередницький ризик банківських організацій.....	57
 РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ.....	68
3.1 Проблеми міжнародного фінансового ринку.....	68
3.2 Перспективи розвитку міжнародного фінансового ринку.....	76
3.3 Удосконалення банківської діяльності на міжнародних фінансових ринках.....	87
 ВИСНОВКИ.....	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	101

ВСТУП

На сьогоднішній день світова економіка характеризується не тільки вільною торгівлею товарами і послугами, а також вільним рухом капіталу. Обмінні курси валют, процентні ставки, курси акцій у різних країнах тісно взаємопов'язані, таким чином, світовий фінансовий ринок починає суттєво впливати на економічні умови.

Міжнародний фінансовий ринок - це система, у якій реалізуються фінансові активи і відносини між учасниками за допомогою угод із цими активами на міжнародному рівні. Фінансові активи - це грошові кошти, а також інвестиційні цінності, які у свою чергу є інструментом утворення цих коштів. Завдяки цьому створюються умови для спекулятивних операцій і для гри на ринку. Сучасний світовий фінансовий ринок складається з валютного ринку, ринку цінних паперів і ринку похідних фінансових інструментів.

У світовій фінансовій системі існує декілька модулів фінансових ринків. Більшості країн більш характерна модель із розвиненим банківським сектором і грошовим ринком, де банківська діяльність займає певний сегмент ринку, і коло дозволених для виконання операцій законодавчо обмежене, тобто банківська діяльність побудована за принципом сегментації.

Актуальність цієї теми зумовлена тим, що на цей час світовий фінансовий ринок відіграє провідну роль у функціонуванні міжнародної економічної системи, а банки - це фінансові посередники, які здійснюють комплекс операцій міжнародного фінансового ринку. Головними операціями вважаються депозитні операції, оскільки вони забезпечують залучення грошових коштів на депозитні рахунки на повний строк і надання їх у позики. Крім цього, банки здійснюють такі операції, як розрахунки між економічними суб'єктами, емісійні та інвестиційні операції, додаткові операції з майном і власністю клієнта, надають консалтингові послуги, лізингові та інші послуги.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблеми розвитку фінансового посередництва приділяють велику увагу як вітчизняні, так і зарубіжні вчені. Зокрема, питання формування теоретичних засад розвитку фінансового посередництва висвітлені в працях таких авторів, як: В.В.Зимовець, С.П.Зубик, А.В.Канаєв, Р.С. Квасницька, В.В. Коваленко, Л.В.Кузнєцова, І.М.Лазепко, В.І.Міщенко, А.М.Мороз, С.В.Науменкова, І.І.Рекуненко, С.В.Черкасова, А.І.Щетинін. Теоретичним і методологічним аспектам розвитку фінансового посередництва в зарубіжних країнах присвячено праці Р.Л.Акоффа, Д.Бойда, Дж.М.Кейнса, Ф.С.Мишкіна, М.Портера, Ю.В.Рожкова, П. Роуза, А.Томпсона, Ф.Труссарда, М. Хана, Г. Хоггарта, М. Чіхака, С. Шарпа. Реформування фінансового ринку потребує комплексного підходу, пошуку нових шляхів посилення конкурентних переваг фінансових посередників у світі.

Метою цієї роботи є різнобічне вивчення банків (поняття, сутності, функцій, технології операцій і ролі в економіці); виявлення особливостей діяльності банків як фінансових посередників на міжнародному фінансовому ринку, в умовах глобалізації та світової фінансової кризи.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено такі завдання, що визначили логіку дослідження і структуру дипломної роботи:

- виявити сутність та призначення міжнародного фінансового ринку в глобальній економіці;
- охарактеризувати структуру міжнародного фінансового ринку та його учасників;
- визначити поняття фінансового посередництва у банківській сфері;
- проаналізувати особливості розвитку та стан міжнародного фінансового ринку;
- оцінити ступінь розвитку банківського посередництва на міжнародному фінансовому ринку та посередницький ризик банківських організацій;
- визначити проблеми та перспективи розвитку міжнародного фінансового ринку;

— запропонувати заходи з удосконалення банківської діяльності на міжнародних фінансових ринках.

Об'єктом дослідження роботи є банки та їх діяльність на міжнародному фінансовому ринку.

Предметом дослідження роботи є економічні відносини що складаються на міжнародному фінансовому ринку для оцінки діяльності банків як фінансового посередника на ринку.

Методичною основою випускної кваліфікаційної роботи є системний підхід, що дає змогу забезпечити цілісність дослідження, а також порівняльний і статистичний аналіз даних, логічний і причинно-наслідковий аналіз теоретичних і фактичних матеріалів, що забезпечують обґрунтованість і достовірність дослідження.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи дослідження стосовно проблем розвитку банківської справи, основоположні положення, концептуальні підходи, висновки та рекомендації, що містяться в класичних і сучасних наукових розробках вітчизняних і зарубіжних учених, які досліджують проблеми аналізу та оцінки ефективності діяльності банків, наукові та практичні публікації, присвячені темі цього дослідження, а також ресурси Інтернет.

Практична значущість роботи полягає в можливості використання матеріалів і результатів дослідження для удосконалення ефективності діяльності банку як фінансового посередника, а також при оцінці тенденцій розвитку банківської діяльності на міжнародному фінансовому ринку.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, матеріали Міжнародного валютного фонду, Банку міжнародних розрахунків, Всесвітньої федерації бірж, видання центральних банків і національних статистичних служб, міжнародних рейтингових агентств, вітчизняних і зарубіжних періодичних видань, офіційних сайтів різних організацій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОСОБЛИВОСТЕЙ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

1.1 Поняття та сутність міжнародного фінансового ринку

Посилення взаємної економічної залежності всіх країн призводить до розширення сфери міжнародних фінансових відносин, зростання обсягу операцій на фінансових ринках, збільшення потоків іноземної валюти з одних країн до інших. Такий процес і називається фінансовою глобалізацією. Її суть у тому, що фінансові відносини у сучасних умовах не замикаються в межах національних кордонів держав, а формуються як і міждержавні [38].

У рамках економічного напрямку низка вчених вважає глобалізацію новою фазою розвитку міжнародних господарських зв'язків, які ведуть до переходу від світової економіки до глобальної економіки. Світова економіка сприймається як об'єднання взаємозалежних суверенних національних економік внаслідок їхньої інтеграції, інтернаціоналізації, а глобальну економіку розглядають як високу форму економічної діяльності у планетарному масштабі, причому роль держави в рамках глобальної економіки зводиться до мінімуму і вважається анахронізмом індустріального суспільства.

Головна передумова виникнення фінансової глобалізації – це розвиток зовнішньої торгівлі. Характерною ознакою економічного прогресу є більш швидке зростання зовнішньої торгівлі в порівнянні з обсягом виробництва [46].

Збільшення потоку товарів між країнами супроводжується суттєвим зростанням мінімальної кількості товарів, яка повинна випускати компанія, щоб виробництво загалом було виправдане та приносило прибуток. Це веде до природної спеціалізації окремих країн на виробництві певної продукції та збільшення їх економічної взаємозалежності. Крім того, нові види продукції та

нові технології виробництва найчастіше вимагають об'єднання зусиль кількох країн у створенні виробництва. Це означає, що економічна залежність їх один від одного проявляється не тільки в зовнішньої торгівлі, але у організації спільного виробництва.

Нові форми розвитку виробництва та нові об'єкти торгівлі роблять економічну залежність національних економік одна від одної більш стійкою, постійною. Поступово зникає різниця між зовнішньою та внутрішньою торгівлею, між світовим господарством та національною економікою. Цей процес хоч і знаходиться на початковій стадії розвитку, проте бурхливо прогресує та призводить до подальшої глобалізації економіки [25].

Фінансова глобалізація стала творцем такого феномену, як глобальний фінансовий ринок. На відміну від національного, регіонального та міжнародного фінансових ринків, що мають конкретне значення, глобальний фінансовий ринок є економічною абстракцією, яка є більш теоретичним, ніж практичним поняттям. У такому сенсі термін глобального фінансового ринку можна замінити поняттям світового фінансового ринку. Глобальний фінансовий ринок варто розуміти як сукупність операцій з купівлі-продажу фінансових ресурсів на глобальному світовому економічному просторі у безперервному режимі [67].

У найближчому майбутньому фінансовій глобалізації немає реальної альтернативи. Фінансова глобалізація може змінювати свої форми, механізми реалізації та прояви, але при цьому вона залишатиметься постійною складовою світових економічних процесів. Майбутнє фінансової глобалізації пов'язано з розширенням форм, методів та інструментів регулювання глобального фінансового ринку. Основними учасниками цього процесу є національні держави, міжнародні фінансові організації, транснаціональні банки та компанії.

Складена до нинішнього часу структура глобального фінансового ринку дозволяє виділити такі поняття, як національні та міжнародні фінансові ринки. В рамках цієї структури завдяки фінансовій глобалізації міжнародний фінансовий ринок розвивається особливо швидкими темпами і представляє найменш досліджений економічний феномен.

У сучасній економічній науці існує кілька визначень такого поняття як «фінансовий ринок». Насамперед варто зазначити, що фінансовий ринок, як і будь-який інший ринок, - це система відносин між покупцями і продавцями. Тільки в даному випадку взаємодія цих суб'єктів відбувається під час здійснення угод обміну різними видами фінансів і фінансових послуг. Наприклад, мобілізація капіталу, видача кредиту, проведення будь-яких обмінних грошових операцій, а також інвестування коштів у різні проекти [26].

Основою міжнародних фінансів є міжнародні валютні потоки, які складаються в процесі функціонування світової економіки й обслуговують взаємний обмін результатами діяльності національних економік. З цих позицій міжнародні фінанси – це всеосяжна система руху потоків іноземної валюти між учасниками міжнародного фінансового ринку. Міжнародні фінанси - це фундаментальна економічна категорія, що характеризує процеси руху іноземної валюти відповідно до рішень власників - учасників міжнародного фінансового ринку [15, с.102].

В економічній літературі склалися два наукові підходи до поняття світового фінансового ринку. Вузьке трактування ототожнює цей ринок тільки з одним його сегментом - фондовим ринком. З позиції широкого підходу фінансовий ринок розглядається як сукупність взаємопов'язаних сегментів, складовими частинами якого є валютний ринок, ринок позичкових капіталів, цінних паперів, страхування і перестрахування, золота. Цей підхід найбільш плідний для вивчення сучасного фінансового ринку, оскільки дає змогу при аналізі та розробленні стратегії його розвитку враховувати особливості всіх його сегментів і принципів їхньої взаємодії.

Світовий фінансовий ринок з функціональної точки зору являє собою сферу ринкових відносин, що забезпечують акумуляцію і міжкраїнний перерозподіл грошових капіталів у цілях реалізації безперервності та рентабельності процесу відтворення при залученні всіх його численних сегментів [21]

З інституційної точки зору світовий фінансовий ринок розглянуто як сукупність фінансово-кредитних інститутів та інфраструктурних організацій, які обслуговують його функціонування, як фінансові посередники перерозподіляючи грошовий капітал і фінансові активи між кредиторами і позичальниками, продавцями і покупцями.

Сучасне уточнення основних положень теорії світового фінансового ринку дає змогу обґрунтувати необхідність застосування принципів системного підходу до аналізу особливостей світового фінансового ринку в умовах глобалізації економіки, а також використовувати поєднання фундаментального і технічного аналізу його діяльності [33].

Дослідження сучасних економічних відносин виявляється більш успішним з точки зору інституціонального підходу, який передбачає вивчення ринків та їхню організацію з позиції теорії контрактних відносин і транзакційних витрат.

Фінансовий ринок розглядається як «сукупність інститутів, здатних концентрувати і транслювати інформацію, зменшувати інформаційну асиметрію і, внаслідок цього, мінімізувати транзакційні витрати». Д.Норт розглядає зв'язок між фінансовим ринком та інституціональним середовищем як його основу. Також він вивчає вплив транзакційних витрат, формування неформальних обмежень і трансформацію їх у формальні правила [22].

Еволюційний підхід до дослідження фінансового ринку дає змогу виявити низку періодів у розвитку фінансового ринку, характерні для цих періодів особливості функціонування фінансового ринку, а також напрями теоретичних досліджень фінансового ринку. Предметом дослідження є процес еволюції інститутів фінансового ринку та його зв'язок із вмотивованою поведінкою агентів і вигодами, які отримує всією системою.

Функціонування фінансового ринку розглядається як невід'ємний елемент інституційного середовища ринкової економіки.

Теорія глобалізації. К. Оме ставить на перше місце фінансову глобалізацію, що формує світовий фінансовий ринок, який стоїть над усіма

іншими ринками. Ю. Осипов підкреслює виникнення фінансової опіки над економікою і господарством загалом. Е. Ф. Авдокушин виділяє фінансову економіку як одну з трьох складових частин «нової економіки» [10, с.219].

Теорія інтеграційних утворень. Фінансовий ринок виступає основним чинником становлення та розвитку інтеграційних структур різного типу.

Спільним для всіх розглянутих напрямів економічної теорії, які досліджують фінансовий ринок, є усвідомлення його зростаючого значення в економіці та можливості прояву негативних наслідків у результаті функціонування фінансового ринку. Але також між існуючими напрямками є суттєві відмінності. Ці відмінності стосуються ролі фінансового ринку в економіці, позиції щодо необхідності впливу на нього держави.

Діяльність міжнародних фінансів тісно пов'язана з розвитком міжнародної фінансової системи. Міжнародна фінансова система – це форма організації та регулювання інвалютних потоків, яка закріплена нормами міжнародного права, міжнародними та регіональними угодами, національними законодавствами держав - учасників міжнародної фінансової системи [47].

Міжнародний фінансовий ринок - це форма руху міжнародних фінансів у визначених параметрах міжнародної фінансової системи.

Міжнародний фінансовий ринок розширює можливості національних ринків, створюючи умови для транскордонних обмінів фінансовими потоками. При цьому національні фінансові ринки не завжди можуть забезпечити їх учасникам необхідну різноманітність фінансових інструментів. Таку різноманітність надає міжнародний фінансовий ринок. Практично на міжнародному фінансовому ринку здійснюється торгівля всіма міжнародними фінансовими інструментами [40].

В останні 25 років міжнародний фінансовий ринок почав грати самостійну роль стосовно світових товарних ринків. У багато в чому це пов'язано з можливостями таких нових валютних інструментів, як деривативи, які є похідними від базових продуктів та послуг міжнародного фінансового ринку. З одного боку, деривативи створили умови для більш ефективного механізму

страхування ризиків втрат за валютними курсами та курсами цінних паперів (так званого хеджування). З іншого боку, деривативи відкрили можливості для широкомасштабних фінансових спекуляцій, що перетворилися у найбільш вигідні операції МФР (міжнародного фінансового ринку).

Забезпечуючи купівлю-продаж міжнародних інструментів, міжнародний фінансовий ринок виконує функції акумулювання інвалютних потоків у формі заощаджень та їх інвестування. Міжнародний фінансовий ринок з'єднує заощадження з інвестиціями ринковими методами купівлі-продажу.

Наступна важлива функція міжнародного фінансового ринку – це формування цін валютних інструментів. Особливість формування ціни інвалютного інструменту полягає не тільки в дії ринкових законів попиту та пропозиції, а й у тривалості строку відчуження інвалютних коштів у їхніх власників. Чим він вищий, тим більша ціна продажу валютного інструменту. Так, на міжнародному фінансовому ринку виникає залежність між ціною валютного інструменту і строком відтоку коштів [6, с.186].

По-третє, міжнародний фінансовий ринок виконує інформаційну функцію, зміст якої полягає у забезпеченні учасників ринку інформацією про його функціонування.

По-четверте, МФР виконує регулюючу функцію, що забезпечує порядок та організацію функціонування міжнародного ринку.

Перелічені функції МФР утворюють групу загальних функцій. Але окрім спільних функцій міжнародний фінансовий ринок виконує ряд спеціальних функцій. Зокрема саме на міжнародному фінансовому ринку створюються умови для здійснення в організованому порядку міжнародних платежів та розрахунків (платіжно-розрахункова функція). Своєчасність проведення міжнародних розрахунків та платежів досягається за допомогою таких систем, як СБІФТ (Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunications - SWIFT), Блумберг (Bloomberg) та Рейтер (Reuters) через глобальну мережу Інтернет, а також через такі міжнародні платіжні системи (МПС), як Visa, Master, American Express [66].

Міжнародний фінансовий ринок зазнає тиску безлічі економічних, політичних, психологічних чинників і реагує на їхню зміну. Рівень невизначеності та непередбачуваності функціонування МФР набагато вище, ніж товарних ринків. Проведення операцій на міжнародному фінансовому ринку завжди пов'язані з ризиками втрат на різницях валютних курсів (валютні ризики). Крім валютного ризику, на МФР формуються також кредитні, процентні, країнові, політичні та інші ризики. Тому міжнародний фінансовий ринок виконує спеціальну функцію хеджування та створює механізми страхування всіх видів фінансових та нефінансових ризиків.

Спекулятивна функція органічно властива міжнародному фінансовому ринку. Виконуючи спекулятивну функцію, міжнародний фінансовий ринок сприяє припливу міжнародних інвестицій у високоприбуткові та ефективні сфери глобальної економіки. Спекулятивна та страхова функції міжнародного фінансового ринку тісно пов'язані між собою та забезпечують проведення певного кола валютних, фондових, інвестиційних та інших операцій.

З еволюцією зовнішньоекономічних зв'язків, їхньою глобалізацією та переплетенням фінансових потоків між державами важливого значення набувають відмінність і зв'язок між такими поняттями, як світовий, міжнародний і національний фінансові ринки (рис.1.1).

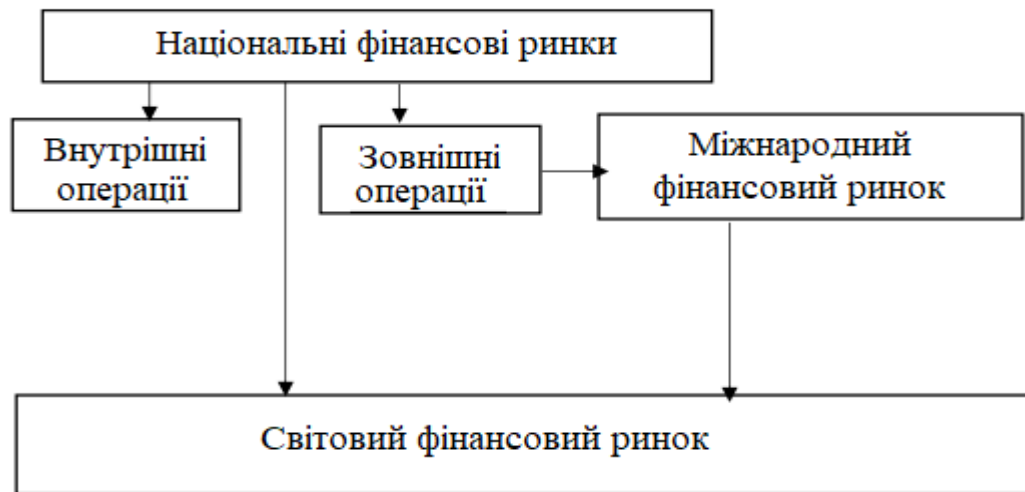

Рисунок 1.1 - Національний, міжнародний і світовий фінансовий ринки та їхній взаємозв'язок

Джерело: побудовано автором на основі [3, с.192]

Найширше з усіх перелічених понять – світовий фінансовий ринок, що являє собою сукупність міжнародного та національних фінансових ринків, кожен з яких має свої особливості, відому відособленість і самостійність. Міжнародний фінансовий ринок міцно пов'язує всі національні фінансові ринки на міжнародному рівні. Міжнародний фінансовий ринок особливо пов'язаний з тією частиною національних ринків, яка являє собою зовнішні фінансові операції.

Міжнародний фінансовий ринок розширює можливості національних ринків, створюючи умови для переливу інвалютних ресурсів між ними. При цьому національні фінансові ринки не завжди можуть забезпечити учасникам необхідну різноманітність валютних інструментів.

Розвиток міжнародного фінансового ринку характеризується наступними особливостями [9, с.115].:

- величезні масштаби та прискорені темпи зростання міжнародних фінансових операцій;
- відсутність чітких просторових та тимчасових меж функціонування (МФР працює безперервно, долаючи обмеженість часових поясів у пошуках оптимальних умов для валютних операцій);

- з інституційної точки зору міжнародний фінансовий ринок — це сукупність інститутів (приватних компаній та банків — переважно транснаціональних компаній та транснаціональних банків (ТНБ), фондових бірж, державних компаній, урядових та муніципальних органів, міжнародних фінансових інститутів, через які здійснюється рух валютних потоків);
- доступ учасників (акторів, гравців) на міжнародний фінансовий ринок обмежений: основними учасниками цього ринку є ТНК, ТНБ, уряди, міжнародні фінансові організації;
- на міжнародному фінансовому ринку використовуються в основному долар США та євро;
- міжнародний фінансовий ринок універсальний: на ньому здійснюються міжнародні валютні, кредитні, фондові, розрахункові, гарантійні, страхові та інші фінансові операції;
- для МФР характерні спрощені стандартизовані процедури укладання угод з використанням новітніх комп'ютерних та інформаційних технологій (SWIFT, Bloomberg та Reuters, Інтернет та ін.).

1.2 Структура міжнародного фінансового ринку та його учасники

Структура міжнародного фінансового ринку - це система взаємопов'язаних і взаємозалежних фінансових ринків (сегментів), які торгують різними фінансовими продуктами і послугами: валютами, кредитами і позиками, цінними паперами, страховими продуктами, інвестиціями тощо. (рис.1.2).

Рисунок 1.2 - Сегменти міжнародного фінансового ринку

Джерело: побудовано автором на основі [32]

Виділення сегментів (секторів) міжнародного фінансового ринку залежить від специфічних характеристик фінансових продуктів і послуг, якими здійснюється торгівля, включно з крос-секторними продуктами та послугами. На міжнародному валютному ринку основними продуктами, якими здійснюється торгівля, є валюти і валютні деривативи; на міжнародному кредитному ринку товарами виступають іноземні кредити і кредитні та процентні деривативи; на міжнародному фондовому ринку - іноземні цінні папери та фондові деривативи; на міжнародному ринку інвестицій - прямі іноземні інвестиції; на міжнародному страховому ринку - іноземні операції страхування та міжнародні страхові продукти. Об'єднання всіх сегментів у єдину структуру міжнародного фінансового ринку впливає з того факту, що всі перелічені фінансові продукти та послуги мають єдину природу - вони являють собою транскордонне переміщення валютних потоків. Слід при цьому враховувати, що межі всіх секторів міжнародного фінансового ринку рухливі та взаємозалежні, а крім того, існують так звані крос-секторні продукти [28].

У міру еволюції міжнародного фінансового ринку взаємозв'язки між його сегментами стають дедалі різноманітнішими і тіснішими. Продемонструємо взаємозв'язок усіх секторів МФР на прикладі валютного сектора. Зв'язки

сучасного міжнародного валютного ринку з кожним сектором міжнародного фінансового ринку (кредитним, фондовим, інвестиційним, страховим) мають двосторонній характер. Міжнародний валютний ринок, з одного боку, акумулює ресурси інших сегментів міжнародного фінансового ринку (кредити, цінні папери, інвестиційні ресурси, страхові інструменти), а з іншого боку, саме міжнародний валютний ринок забезпечує достатніми валютними ліквідними коштами всі операції в кредитному, фондовому і страховому секторах міжнародного фінансового ринку [8, с.158].

Міжнародний валютний ринок акумулює короткострокові капітали (кредити) і високоліквідні інвестиційні, фондові та страхові ресурси з міжнародного фінансового ринку. Одночасно міжнародний валютний ринок за сприятливої кон'юнктури забезпечує зростання вартості залучених на нього капіталів (спекулятивні, арбітражні операції та хеджування), а також прибутковість інвестицій в іноземну валюту. Інтенсивність переміщень капіталів між валютним та іншими секторами міжнародного фінансового ринку залежить від прибутковості, ліквідності, надійності інструментів міжнародного валютного ринку. Міжнародний валютний ринок являє собою своєрідний центр валютного обслуговування всіх секторів міжнародного фінансового ринку. Більше того, обслуговуючи інші сектори міжнародного фінансового ринку через надання необхідних валют і валютні операції хеджування ризиків на МФР, валютний ринок впливає на стан та еволюцію інших сегментів міжнародного фінансового ринку через динаміку валютного курсу. Так, зростання курсу однієї з валют міжнародних розрахунків веде до зростання попиту на іноземні кредити для використання їх на купівлю валюти, що дорожчає, і зростання процентних ставок на міжнародному кредитному ринку. Зростання курсу будь-якої валюти міжнародних розрахунків до валюти, в якій номіновані цінні папери на міжнародному фондовому ринку, виражається в зниженні попиту на ці папери [17, с.326].

Міжнародний фінансовий ринок прийнято структурувати не тільки ґрунтуючись на видах і формах фінансових продуктів і послуг, якими

здійснюється торгівля, а й з позицій можливості регулювання і контролю процесів купівлі-продажу товарів і послуг міжнародного фінансового ринку. Ця класифікація дає змогу виділити на МФР біржові (регульовані) і позабіржові (нерегульовані) сектори ринку. Наприклад, валютний і фондовий сектор, а також сектор деривативів у сучасній структурі міжнародного фінансового ринку існують і в біржовій формі (до 10-12% від усього обсягу угод), і в позабіржовій формі (до 90% усього обсягу угод, особливо за деривативами).

Структуру міжнародного фінансового ринку також визначає місце здійснення угод. Дотримуючись цього критерію, на міжнародному фінансовому ринку прийнято виділяти два сегменти: міжнародні фінансові центри (Лондон, Нью-Йорк, Токіо, Франкфурт, Люксембург, Цюрих, Сінгапур, Гонконг) і офшорні зони (острови Мен, Кіпр, Кайманові острови та ін.), де здійснюються операції з товарами і послугами МФР [2, с.103].

З інституційної точки зору міжнародний фінансовий ринок - це сукупність кредитно-фінансових організацій, через які здійснюється купівля-продаж іновалютних інструментів. Цю класифікаційну ознаку структури міжнародного фінансового ринку можна позначити як учасники (або суб'єкти) міжнародного фінансового ринку.

Учасники міжнародного фінансового ринку можуть бути класифіковані за цілями здійснення операцій на ринку. Відповідно за цієї ознакою класифікації всіх учасників МФР ділять на підприємців, хеджерів, спекулянтів, посередників та органи валютно-фінансового контролю та регулювання.

Терміном «підприємці» позначають тих учасників ринку, для яких основною метою є здійснення операцій з товарами та послугами на МФР (придбання валюти для здійснення імпорту, продаж експортної виручки тощо). На сучасному міжнародному фінансовому ринку підприємці здебільшого користуються послугами банків, що обслуговують їх, які мають ліцензії на ведення валютних та інших операцій на МФР. Крім банків від імені підприємців на міжнародному фінансовому ринку можуть здійснювати операції й інші фінансові посередники [20, с.231].

За характером участі в операціях суб'єктів міжнародного фінансового ринку можна розділити на дві категорії: прямі (безпосередні) і непрямі (опосередковані) учасники. На біржовому міжнародному фінансовому ринку до його прямих учасників належать члени біржі, які укладають угоди за свій рахунок (дилери) і (або) за рахунок і за дорученням клієнтів (брокери або маклери). Клієнти, які не є членами біржі, повинні звертатися до послуг брокерів. На позабіржовому міжнародному фінансовому ринку прямими учасниками є найбільші маркетмейкери, а всі інші – непрямими [35].

За цілями і мотивами участі в операціях на міжнародному фінансовому ринку учасники МФР поділяються на хеджерів і спекулянтів, а останні - на трейдерів і арбітражерів. Хеджери - учасники міжнародного фінансового ринку, які страхують валютні та інші фінансові операції від небажаної зміни курсів валют у майбутньому. Спекулянти - учасники міжнародного фінансового ринку, які прагнуть отримати прибуток за рахунок різниці в курсовій вартості фінансових продуктів і послуг, яка може виникнути згодом. Трейдери - учасники міжнародного фінансового ринку, які намагаються використати коливання курсів за одним або кількома контрактами. Це досягається купівлею фінансових контрактів при очікуваному підвищенні ціни і продажем при її зворотному русі. Арбітражери - учасники міжнародного фінансового ринку, які отримують прибуток за рахунок одночасної купівлі та продажу одного й того самого фінансового продукту на різних ринках за різними цінами. Арбітражер продає фінансовий продукт або послугу там, де вони дорожчі, і купує там, де дешевші. Цінова різниця становить арбітражний прибуток. Своєю діяльністю арбітражери сприяють вирівнюванню курсів і цін, відновленню паритетних співвідношень прибутковості взаємопов'язаних фінансових продуктів і послуг у різних сегментах міжнародного фінансового ринку [31].

За типом інвесторів заведено виокремлювати дві групи учасників міжнародного фінансового ринку: приватні та інституційні інвестори. Приватні інвестори - це фізичні особи, які здійснюють операції з фінансовими продуктами та послугами. Інституційні інвестори являють собою фінансові інститути

колективного інвестування. В останні 25 років відбувалося посилення ролі комерційних банків, пенсійних фондів, інвестиційних фондів, хедж-фондів, страхових, інвестиційних і фінансових компаній, ощадних банків і взаємно-ощадних компаній та інших кредитно-фінансових інститутів, а також міжнародних фінансових інститутів.

У сучасному функціонуванні міжнародного фінансового ринку можна виділити такі основні тенденції: глобалізація міжнародного фінансового ринку; інтеграція та конвергенція МФР; зростання міжнародної конкуренції, особливо між глобальними учасниками ринку; зростання кількості злиттів та поглинань; вимивання посередництва (дезінтермідація); спеціалізація учасників МФР; кластеризація та регіоналізація міжнародного фінансового ринку; наростання глобальних дисбалансів; відсутність ефективної системи наднаціонального регулювання міжнародного ринку [40].

Головною тенденцією сучасного розвитку міжнародного ринку є його глобалізація. Глобалізація надає двоякий вплив на еволюцію МФР. З одного боку, власне фінансова глобалізація стала можливою лише завдяки структуруванню та швидкому розвитку міжнародного фінансового ринку, а з іншого — глобалізація міжнародного фінансового ринку суттєво прискорила процес розвитку (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Вплив глобалізації на міжнародний фінансовий ринок

Параметри впливу на МФР	Результати впливу глобалізації
МФР як структура світової фінансової архітектури	Капіталізація МФР у кілька разів перевищує обсяг світового ВВП. Обсяг транскордонних та крос-секторальних переміщень капіталів у десятки разів перевищує обсяг торгових потоків. Національні, регіональні та міжрегіональні ринки стають частиною світового фінансового ринку. Макроекономічні методи регулювання МФР. Миттєва передача інформації
Кризостійкість МФР	Глобальні дисбаланси МФР: утворення полюса заощаджень та накопичень та полюса споживання; дисбаланс зовнішньої заборгованості; невідповідність переважно національного регулювання МФР та об'єктивної необхідності його наднаціонального регулювання. Рекомендаційний характер регулюючих заходів наднаціональних регуляторів
Учасники МФР	Сукупний капітал учасників перевершує резерви всіх суверенних держав. Основні учасники здійснюють операції у всіх секторах МФР
Регулятори	Протиріччя між переважно національним регулюванням фінансових ринків та об'єктивною необхідністю наднаціонального регулювання МФР. Неефективність регулятивних методів та інструментів наднаціональних регуляторів: МВФ, СФС, БКБН та ін.
Інституційна інфраструктура МФР	Поява мегарегуляторів на національних фінансових ринках. Координація дій національних регуляторів на міжнародному рівні (МВФ, СФС, БКБН). Поява транснаціональних бірж, укрупнення фінансових центрів, зростання обсягів офшорних операцій. Збільшення обсягів операцій суверенних інвестиційних фондів (СІФ), пенсійних фондів, страхових компаній, хедж-фондів та ін. Поява регіональних валютно-фінансових кластерів (ЕВС європейських країн, Євразійський економічний союз (СІАЕС) та ін), міжрегіональних кластерів (БРІКС) та мегарегіональних партнерств (ТТІП, ТАП, ТТІП)

Джерело: складено автором на основі [30]

Сучасній еволюції МФР сприяли інші чинники. До них слід віднести розвиток нових інформаційних технологій, що пов'язали основні фінансові центри та різко знизили не тільки операційні витрати, а й час проведення міжнародних фінансових операцій; зміна умов діяльності учасників МФР у зв'язку з лібералізацією банківської діяльності та операцій з міжнародними фінансовими продуктами та послугами; поява та розвиток нових продуктів МФР, включаючи крос-секторні, на основі механізмів хеджування, управління ризиками та сек'юритизації [7, с.129].

Лібералізація міжнародних фінансових операцій супроводжувалася зниженням податків та комісійних зборів з фінансових транзакцій, формуванням

мережі офшорних фінансових інститутів, що функціонують у пільговому податковому режимі. У ході лібералізації було знято обмеження на проведення фінансовими інститутами багатьох фінансових операцій: інвестиційні банки та страхові та пенсійні фонди могли займатися комерційним кредитуванням; комерційні банки фондovими операціями, страхуванням, торгівлею інвалютними деривативами. В результаті виникли фінансові холдинги, які пропонують клієнтам повний асортимент міжнародних фінансових продуктів та послуг. Фінансові холдинги сформували глобальні фінансові мережі, відбулося кілька хвиль (п'ять) злиттів найбільших фінансових інституцій. Глобальні фінансові мережі сприяли глобальним рухам транснаціональних валютно-фінансових потоків. З долученням все більшої кількості країн до глобального міжнародного фінансового ринку більшість з них стають, як правило, реципієнтами спекулятивних капіталів.

Глобалізація міжнародного фінансового ринку супроводжується міжнародною диверсифікацією операцій учасників міжнародного фінансового ринку по країнах та регіонах, виникненням широкої мережі філій, представництв, дочірніх організацій за кордоном, що часто не дозволяє визначити їхню національну приналежність. Вона призводить до збільшення мережі міжнародних фінансових організацій, глобальних транснаціональних банків, міжнародних фінансових центрів, електронних бірж, які використовують єдині правила та стандарти ведення біржових операцій [18, с.148].

До негативного ефекту глобалізації міжнародного ринку можна віднести появу нових типів фінансових криз. Специфіка міжнародних фінансів останніх років полягає в одночасності виникнення фінансових криз. Зокрема, банківські, боргові та валютні кризи формувалися і розвивалися одночасно, що значно ускладнювало систему заходів запобігання та подальшого регулювання.

Інтеграція міжнародного фінансового ринку стала однією з основних тенденцій його розвитку за останні два десятиліття, чому сприяли лібералізація міжнародної торгівлі, а також докризове поліпшення інвестиційного клімату в промислово розвинених країнах і країнах, що розвиваються. Водночас інтеграція

сприяла структурним змінам міжнародного фінансового ринку: підвищилася мобільність транскордонних переміщень капіталів, знизилися витрати по транскордонним фінансовим операціям. Головною передумовою прискорення інтеграційних процесів на МФР став швидкий розвиток інформаційних систем (баз даних та глобальних комп'ютерних систем). В результаті сталося значне прискорення міжбанківських платежів (SWIFT), торгівлі цінними паперами (Clearstream Banking, Euroclea, NASDAQ тощо) та отримання оперативної інформації про стан міжнародного фінансового ринку (Bloomberg, Data Stream, Value Line і т.п.) [48].

Конвергенція міжнародного фінансового ринку полягає у поступовому стиранні кордонів між його секторами. Це відбувається за рахунок зняття законодавчих обмежень на рух фінансових потоків, появи нових фінансових продуктів та технологій. На МФР вийшли численні інвестори та позичальники, оскільки пом'якшилося антимонопольне законодавство у сфері створення фінансових холдингів, що поєднують різні напрями валютного, кредитного, фондового та інвестиційного бізнесу. Відбулася реальна міжнародна конвергенція кредитного ринку (в основному в частині синдікованих кредитів) та міжнародного фондового ринку. Універсальні банки стали андеррайтерами (особа, яка гарантує компанії розміщення її акцій чи облігацій на ринку на погоджених умовах за спеціальну винагороду), організаторами та трейдерами на фондовому ринку; інвестиційні банки організують синдіковані кредити. Проектне фінансування, яке ще 20 років було привілеєм найбільших універсальних та комерційних банків, стало об'єктом інтересу інвестиційних банків, котрі виводять ці проекти на фондові ринки. У свою чергу, комерційні банки стали активно займатися бізнесом інвестиційних банків, корпоративним фінансуванням, страховими та хедж-операціями, тобто створювати широку лінійку крос-секторних продуктів. Усі сектори міжнародного фінансового ринку внаслідок конвергенції стали взаємодоповнюваними.

Тенденцією останніх 20 років стало посилення конкуренції між транснаціональними компаніями та глобальними фінансовими інститутами, а

також банківськими та небанківськими установами за фінансові ресурси. Результатом посилення такої конкуренції стало зростання у десятки разів обсягів угод зі злиття та поглинання фінансових інститутів на міжнародному фінансовому ринку. Ресурси міжнародного ринку сконцентрувалися в обмеженого числа глобальних учасників, здатних вести великі операції у сучасному міжнародному фінансовому ринку [14, с.392].

Вимивання посередництва сформувалося у тенденцію, що впливає на весь спектр операцій на міжнародному фінансовому ринку. Дезінтермідація - відмова від посередника (брокерів, банків, спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів) - стала наслідком розвитку фінансових технологій та лібералізації МФР в цілому. Вона дозволяє обом сторонам фінансової угоди зменшити свої витрати, відмовившись від платежів комісій та інших зборів фінансовим посередникам. Процеси відмовитися від посередників супроводжуються активним проникненням небанківських установ у сферу фінансово-банківських операцій. Результатом цього процесу стало зростання тіньового банкінгу та поширення хедж-фондів. Пов'язано це з тим, що у відповідь на спроби держави посилити регулювання та контроль операцій з фінансовими продуктами та послугами, ринок створює нові інститути, що не підпадають під його прямий контроль.

Суперництво на міжнародному фінансовому ринку основних економічних центрів (Північна Америка, Західна Європа та Південно-Східна Азія) спровокувало тенденцію кластеризації МФР у формі створення регіональних міжнародних фінансових ринків, а також міжрегіональних та мегарегіональних стратегічних фінансово-економічних спілок. Ця тенденція була реалізована у практичному створенні Європейського економічного та валютного союзу з єдиним Європейським центральним банком (ЄЦБ) та єдиною валютою (євро). Європейський фінансовий ринок суттєво модифікував торгівлю фінансовими продуктами та послугами на міжнародному фінансовому ринку: значно (до 20—30%) збільшилася кількість операцій МФР у євро. Процеси

кластеризації фінансових ринків йдуть і в інших географічних регіонах міжнародного фінансового ринку.

Відрив міжнародного фінансового ринку від світової реальної економіки створив низку проблем у його наднаціональному регулюванні. Остання глобальна фінансова криза продемонструвала відсутність ефективної системи наднаціонального регулювання МФР. Існуючих нині інструментів та методів регулювання міжнародного фінансового ринку виявилось замало для згладжування глобальних дисбалансів у його функціонуванні. У зв'язку з цим післякризові роки (після 2008—2009 рр.) стали періодом пошуку нових ідей та концепцій: від нової Бреттон-Вудської системи з «цільовими зонами», у межах яких визначалися б курси світових валют, і до створення єдиного світового центрального банку [31].

Перелічені тенденції та особливості еволюції світового ринку показують, що це надзвичайно складна система, у якій валютні (грошові) потоки учасників звертаються самостійно, незалежно від обігу реальних товарів. Цей ринок маніпулює різними валютно-фінансовими інструментами, обслуговується різноманітними учасниками та має розгалужену інфраструктуру.

1.3 Фінансове посередництво та специфіка його прояву у банківській сфері

У результаті природного розвитку відбувається трансформація економічних систем, виникають нові явища і тенденції, які явно не вкладаються в рамки існуючих теоретичних уявлень про сутність фінансових категорій, вимагаючи аналізу і коригувань таких уявлень.

Світова практика розвитку фінансового посередництва офіційно демонструє сталий розвиток. Більшість ЗМІ відзначає значні успіхи фінансових посередників на банківському, страховому та фінансовому ринках.

Фінансове посередництво, як розумів його Кейнс, передбачає, що гроші пов'язані з процесом фінансування в часі. Частина фінансової системи може бути структурована як система термінових платежів, центральними суб'єктами яких є комерційні банки. Гроші вкладників (депозиторів) спрямовуються через банки фірмам, а згодом через ті самі банки вкладникам. На першому етапі відбувається рух інвестицій, а на другому етапі рух грошових коштів для погашення поточних зобов'язань. Таким чином, грошовий обіг у рамках фінансової системи розглядається як самостійний економічний процес [11, с.63].

Фінансове посередництво, за Кейнсом, забезпечує рух грошових коштів до виробників в обсягах і на умовах, що відповідають очікуванням щодо майбутніх прибутків, а також зворотний рух коштів від виробників, який фінансується реалізованими прибутками. Очікування з приводу майбутніх доходів визначають і обсяги укладених фінансових контрактів, і ринкові ціни на уже наявні ціни на фінансовий контракт. Те, наскільки повно будуть повернуті вкладені кошти, визначатиме рівень погашення фінансових зобов'язань.

При цьому головним чинником, що визначає траєкторію розвитку економіки, є інституційна структура фінансової системи, що перебуває під впливом очікувань господарюючих суб'єктів. В цих процесах провідна роль відводиться фінансовому посереднику, який у взаємодії з динамікою попиту на свої послуги виступає, за Й. Шумпетером, рушійною силою змін в інституціональній структурі фінансової системи.

Крім мікроекономічних чинників, що формують фінансову інфраструктуру економіки, державні органи управління завжди розглядаються як необхідний елемент, що регулює розвиток фінансової системи, а в рамках нашого дослідження, як вагомий чинник формування системи економічної довіри в банківській сфері.

У розвинених економічних системах кількість фінансових посередників, що зв'язують власників капіталу і виробничих суб'єктів, може значно зростати. При цьому держава виступає тією силою, яка регулює і спрямовує діяльність фінансових посередників, включаючи банки [36].

Виникнення інституту фінансових посередників зумовлене поступальним розвитком економіки, зростанням її масштабу і потреб. У посередництві реалізуються вигоди спеціалізації господарюючих суб'єктів на певній «ділянці» відтворення, яке загалом розглядається як неминуча умова існування й атрибут ринкового господарюючого суб'єкта як такого. У ньому виявляється перевага об'єднання безлічі індивідуальних ризиків, що призводить у нормальних умовах функціонування економіки до їхньої загальної мінімізації. Загалом у результаті економії витрат за рахунок масштабу виробництва рух грошових коштів в економіці відбувається більш ефективним чином, прискорюється їх обіг, що підвищує макроекономічну ефективність усього господарства.

Масштаби фінансового посередництва в сучасній ринковій економіці величезні. Уявлення про це дає статистика національних рахунків та її фінансовий аналог - статистика грошових потоків (Flow of Accounts).

Фінансові посередники виконують важливу функцію, формуючи для суспільства ефективний механізм міжгалузевого, міжрегіонального, а в умовах глобалізації - міждержавного перерозподілу грошового і позичкового капіталу. Процес створення нових зобов'язань та обміну їх на зобов'язання інших контрагентів становить, як зазвичай вважається, основу, суть фінансового посередництва. Акумулюючи грошові капітали з різних джерел, ці посередники створюють загальну знеособлену масу грошових коштів.

Відомо, що в основі діяльності комерційного банку лежить теорія фінансового посередництва, яка наразі панує в економічній літературі. Предметом цієї теорії є функції, цілі та механізми функціонування фінансових посередників [19, с.394].

Ідея ефективного розподілу ресурсів в економіці була закладена А. Пігу і розвинута в роботах Р. Голдсмита, Дж. Герлі, Е. Шоу, У. Зілбера, Х. Патріка, Б. Фрідмана, Й. Шумпетера та інших авторів.

Згідно з поглядами А. Пігу, кредитна система виступає посередником між потенційними та реальними інвесторами, бере на себе інвестиційні ризики,

забезпечуючи раціональний розподіл капіталу і, як наслідок, економічне зростання [13, с.92].

Р. Голдсміт продовжив дослідження ролі та значення фінансових посередників на основі аналізу статистичного матеріалу. Він зробив висновок, що підтверджує міркування А. Пігу: розвиток кредитних установ і установ і поширення фінансових інструментів призводить до поділу функції заощадження (очікування) і функції інвестування (невизначеність) і тим самим сприяє економічному зростанню.

За Голдсмітом, розвиток кредитних установ, що випускають «вторинні зобов'язання», сприяє розширенню кола інвесторів, трансформації потенційних інвесторів у реальних і залученню в господарський оборот коштів осіб, не схильних інвестувати в «первинні зобов'язання» (акції корпорацій, прямі інвестиції) [11, с.152].

Дж. Герлі та Е. Шоу сформулювали ідею про паралельність зростання доходів і накопичення активів. Така гіпотеза означає, що в міру зростання доходів зростає схильність індивіда до непрямих інвестицій. В даній ситуації від кредитної системи потрібен постійний технічний розвиток (на базі інновацій), пропозиція нових фінансових інструментів, географічна експансія та інші чинники, що сприяють ефективності фінансового посередництва [27].

У. Зілбер оформив цю ідею в теорію «фінансових інновацій», а також розглядав проблему зниження ризиків інвестування в умовах невизначеності за допомогою розподілу їх між агентами ринку.

У роботах Х. Патріка акцент був дещо зміщений: як головної функції фінансового посередника ним названо ефективне розміщення інвестицій в економіці.

Б. Фрідман долучив до теорії фінансового посередництва аспекти диверсифікації ризиків за видами активів, страхування непередбачуваних ризиків та їх розподіл між агентами. Новим словом у теорії був і аналіз економії на масштабах операцій та вигод від спеціалізації фінансового посередника. При

цьому в якості посередників Б. Фрідман розглядав не тільки банки, а й страхові компанії, пенсійні фонди, державні кредитні агентства [36].

Й. Шумпетер запропонував концепцію «інноваційного фінансування», суть якої: стимул економічного зростання - новації, а забезпечує їхню появу кредит. Суттєва відмінність від попередніх теорій полягала і в тому, що кредитна система не перерозподіляє, а створює гроші (цього питання - створення грошей банківською системою - ми торкнемося далі). Він називав головною функцією фінансового посередника стимулювання підприємницької діяльності та платоспроможного попиту.

Банки є потужними, але не єдиними фінансовими посередниками. Є й інші: інвестиційні та страхові компанії, пайові інвестиційні фонди, пенсійні фонди, кредитні кооперативи. Вони за допомогою різних інструментів акумулюють тимчасово вільні фінансові активи, а потім інвестують ці кошти на економіку (частіше через купівлю акцій і облігацій). У кожного з перелічених вище інститутів є свої особливості, часто їх діяльність регулюється спеціальними законодавчими актами. Оскільки вони функціонують у межах фінансових відносин, вони мають спільні риси, функції та принципи організації своєї діяльності.

У сфері зміцнення ролі банків у системі фінансового посередництва необхідно забезпечити [4, с.213]:

- транспарентність (відкритість) діяльності господарюючих суб'єктів на основі розкриття інформації про фінансовий стан і показників господарської діяльності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Транспарентність, поряд з іншими позитивними моментами (стримування корупції тощо), є необхідною умовою формування механізму, що забезпечує взаємну довіру кредитних організацій і клієнтів;
- удосконалення механізмів рефінансування та управління ліквідністю банків;

- рівні можливості для кредитних організацій при здійсненні операцій та угод, що проводяться на фінансових ринках, на базі сучасних інформаційних і банківських технологій.

Розглянемо сутність та відмінні риси інституційної категорії «фінансовий посередник».

Джозеф Сінкі-мол. розглядає фінансових посередників через виконання ними своєї функції у процесі розміщення фінансових ресурсів з завдання надавати кредити за рахунок депозитів. Сюди ж цей автор відносить підприємства, що беруть участь в інформаційному процесі та здійсненні угод [37], виділяючи перерозподільчі та інформаційні функції посередників.

Пітер Роуз розглядає фінансового посередника як підприємство, що взаємодіє в економіці з індивідами чи інститутами двох типів:

1) індивідами чи інститутами, які дефіцитно витрачають кошти, тобто, такими, чиї поточні витрати на споживання та інвестиції перевищують поточні доходи і які, отже, змушені залучати кошти ззовні шляхом запозичення;

2) індивідами чи інститутами, які економно витрачають кошти та чиї поточні доходи перевищують поточні витрати на товари та послуги, так що утворюються надлишкові засоби, які можна накопичувати та інвестувати [20, с. 8]. Це визначення економіст будує також на родовій функції перерозподілу.

Пізніше з'являються визначення, основу яких лежить інформаційна функція. Торстен Бек вважає початковою наявністю інформаційної асиметрії між позичальниками та кредиторами, яка ускладнює оцінку життєздатних інвестиційних проектів та наводить до виникнення проблем «принципал чи агент» та морального ризику. Такі ринкові тертя призводять до виникнення фінансових установ та ринків, які беруть на себе функції «органу, якому делеговані повноваження з моніторингу» відносин між ощадниками та позичальниками. Фінансові установи отримують та обробляють інформацію про кредитоспроможність своїх позичальників та ймовірності успіху своїх інвестиційних проектів, виступаючи, по суті, представниками вкладників, а ціни

на фінансових ринках відображають оцінку перспектив бізнесу емітентів інвесторами [39].

Порівняння наведених визначень показує досить широке розмаїття та дозволяє узагальнити деякі функції, найбільш властиві посередникам.

Так, Джозеф Сінкі-мол. розглядає через призму розподілу ресурсів шість базових функцій посередників:

- кліринг та проведення платежів для полегшення торгівлі та укладання угод;
- об'єднання (збирання в пули) та поділ капіталу та потоків коштів для фінансування як великомасштабних, так і невеликих проектів;
- розподіл економічних ресурсів у часі, просторі та між галузями;
- збирання, організація та передача інформації, необхідної для ухвалення рішень;
- пошук шляхів зниження невизначеності та управління ризиками;
- вирішення проблем несиметричної інформації та стимулювання діяльності, що виникають під час укладання фінансових контрактів [27].

Дослідник вважає, що дані функції первинні та незмінні на тривалому етапі, а форми фінансових посередників повинні відповідати завданням, що стоять перед ними.

Існує функціональна єдність фінансових посередників, яка полягає в тому, що при всій зовнішній різниці їхня діяльність підпорядкована єдиному принципу – випуску власних зобов'язань для запозичення кредитних фондів у заощаджувачів (вкладників) та передачі отриманих коштів інвесторам (позичальникам) в обмін на їх прямі зобов'язання.

Система фінансового посередництва в економіці покликана виконувати функцію зниження трансакційних витрат учасників інвестиційного процесу – перерозподілу та зниження ризиків інвестування – шляхом:

- диверсифікації активів;
- підвищення ліквідності інвестиційних ресурсів шляхом професійного управління активами;

- збалансування попиту та пропозиції на фінансовому ринку шляхом приведення активів та зобов'язань у відповідність до потреб економіки;
- зниження витрат за операції з активами;
- управління ризиками інвестування шляхом контролю та моніторингу;
- зменшення функції:
- асиметричність інформації на фінансовому ринку [36].

Фінансове посередництво слід розглядати як інституційний устрій, що відповідає принципам системності та забезпечує трансформацію заощаджень в інвестиції та оптимальний вибір напрямів їх подальшого використання в різних галузях і секторах економіки.

Фінансові посередники не тільки надають традиційні послуги на фінансово-кредитному ринку (депозитно-кредитна, розрахункова діяльність, страхування, брокерські та депозитарні операції тощо), а й і самі є активними учасниками (емітентами, інвесторами) ринку цінних паперів, використовуючи професійний досвід і інформацію, що надходить з ринку і від клієнтів, з метою отримання прибутку.

Фінансові посередники можуть бути одночасно і емітентами, і інвесторами, і власне фінансовими посередниками [39].

Ми пропонуємо розглядати фінансового посередника як інститут, що діє на основі економічної довіри, який надає пряме сприяння суб'єктам ринку в трансформації їхніх заощаджень в інвестиції (через фінансовий ринок), трансформує їхні вільні кошти та заощадження в інвестиції без згоди цих суб'єктів за свій рахунок, беручи ризики на себе (через кредитний ринок), надає послуги, що належать до агентських, включно з проведенням грошових розрахунків за дорученням своїх клієнтів.

Банківська система разом з інститутами ринку капіталу – це механізми фінансового посередництва, що здійснюють трансформацію заощаджень у кредити та/або інвестиції. Таким чином, в якості фінансового посередника банківська система будь-якої країни сприяє економічному зростанню в його

інвестиційній формі. Більше того, створення ефективного механізму фінансового посередництва - головний чинник стійкого економічного зростання.

Необхідною умовою розвитку фінансового посередництва є розширення кола інвесторів, орієнтованих на довгострокові вкладення, і підвищення надійності підприємств нефінансового сектору як позичальників. Важливими завданнями є підвищення якості обліку та прозорості фінансової звітності потенційних позичальників і захищеності організованих заощаджень, підвищення довіри до інститутів фінансового посередництва [27].

Дослідження ролі кредитних організацій як фінансових посередників приводить до необхідності визначитися з функціями комерційного банку, пов'язаної з цим процесом. Зазначена проблема досить повно відображена зірубіжними економістами. Однак, широкої дискусії з цього приводу не було - кожен автор викладає свою точку зору, ігноруючи думку інших дослідників. Звідси широкий спектр безапеляційних думок, не наповнених кваліфікованим науковим аналізом.

Отже, призначення банку як фінансового посередника (сутнісна функція) - бути ядром, що формує особливу систему відносин фізичних і юридичних осіб, що є при цьому транслятором грошово-кредитної політики держави. Роль банку як фінансового посередника (рольова функція банку) - інтермедіація та проведення розрахунків [39].

Виходячи з виділення зазначених функцій банку, можна більш повно розуміти сутність і механізм фінансового посередництва, розглядати ефективність його діяльності не тільки з погляду швидкості трансформації ресурсів у кредити та інвестиції (інтермедіація), проведення розрахунків, а й з позицій рівня якості його взаємовідносин із клієнтами.

Виконання цих функцій безпосередньо пов'язане зі стратегіями, логіка вибудовування яких розробляється кожним банком з точки зору головного атрибута банківської діяльності - довіри з урахуванням своїх коротко- і довгострокових інтересів. Визначившись із функціями, можна розкрити, на яких принципах діють банки як фінансові посередники [5, с.182].

Фінансове посередництво - об'єктивний соціальний процес, що сприймається як єдність явищ, сторонами якого є суб'єкти посередництва. Функціонування процесу фінансового посередництва визначають закони, що регулюють діяльність банків.

Таблиця 1.2 – Взаємозв'язок суб'єктів фінансового посередництва

Суб'єкт фінансового посередництва	Послуги, що надаються	Суб'єкти фінансового посередництва, які отримують послуги					
		КО	СК	НПФ	ІК	ПФ	ЗФБУ
Кредитна організація (КО)	Ведення розрахункового рахунку		+	+	+	+	+
	Залучення/розміщення коштів:						
	- в депозит		Р	А	А		А
	- в управління		Р				
	- у похідні фінансові інструменти		Р	А	А	А	А
	Консалтинг		+				
	Брокерське обслуговування на валютному ринку та ринку цінних паперів		+	+	+	+	+
	Делегування функцій компанії, що управляє			+			
	Створення фондів, дочірніх компаній		+	+	+		+
Страхов. компанія (СК)	Договір страхування	+		+	+		
Недержавні пенсійні фонди (НПФ)	Створення корпоративного НВФ	+	+		+		
Інвестиційна компанія (ІК)	Брокерське обслуговування на валютному ринку та ринку цінних паперів	+	+	+		+	
	Управління резервами		+				
	Консалтинг		+				
Пайовий інвестиційний фонд (ПФ)	Продаж паїв	+	+	+	+		+
Загальні фонди банківського управління (ЗФБУ)	Продаж сертифікатів		+	+	+	+	

+ - послуга використовується

Р/А – резерв/актив

Джерело: складено автором на основі [23]

Для того, щоб зв'язки між суб'єктами фінансового посередництва мали не випадковий, а впорядкований характер, треба сформулювати та вбудувати у процес фінансового посередництва систему принципів. Система принципів виробляється з певною метою. З цієї позиції побудова принципів фінансового посередництва обумовлена орієнтацією на ефективність функціонування та розвиток всього банківського сектора економіки.

Принципи посередництва поділяються на два рівні.

На першому рівні принципи вишиковуються виходячи з головного, що характеризує взаємовідносини Центрального банку та комерційних банків. А саме — останні є, насамперед, провідниками грошово-кредитної політики держави.

Принципи другого рівня вибудовуються, виходячи з того, що банк є комерційною організацією, що спеціалізується, насамперед, у сфері обігу позикових капіталів [50].

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВ В ЯКОСТІ ПОСЕРЕДНИКІВ НА МІЖНАРОДНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

2.1 Особливості розвитку та стан міжнародного фінансового ринку

Як уже зазначалося в попередньому розділі, міжнародний фінансовий ринок містить у собі 5 сегментів: валютний, фондовий, кредитний, страховий та інвестиційний ринки. Вони й будуть більш детально розглянуті в цьому параграфі.

Розвиток міжнародного валютного ринку в останні десятиліття визначається процесами фінансової глобалізації, пов'язаними зі зміцненням і розширенням зв'язків між фінансовими системами окремих країн. Ці процеси визначають такі тенденції розвитку міжнародного валютного ринку, як стрімке зростання обсягів валютних операцій, глобалізація ринкової інфраструктури, підвищення значущості строкових операцій і диверсифікація валютної структури ринку, розширення офшорного спекулятивного капіталу, а також зміна регулюючих функцій центральних банків.

На міжнародному валютному ринку торги валютою відбуваються ґрунтуючись на ринкових курсах, які встановлюються під впливом попиту та пропозиції, а також інших макроекономічних даних. Міжнародним валютним ринком є ринок Forex.

Для проведення аналізу валютного ринку було взято дані звіту з Банку міжнародних розрахунків (Bank for International Settlements).

Почнемо з аналізу з валют та валютних пар. Для цього розглянемо динаміку найактивніших валют за 2007-2021 роки.

Таблиця 2.1 - Частка національних валют у структурі загального обороту валют

Валюта	2007		2010		2013		2016		2019		2021	
	%	№	%	№	%	№	%	№	%	№	%	№
Долар США	85,60	1	84,86	1	87,04	1	87,58	1	88,30	1	88,45	1
Євро	37,04	2	39,04	2	33,41	2	31,39	2	32,31	2	30,54	2
Японська Єна	17,25	3	18,99	3	23,05	3	21,63	3	16,83	3	16,69	3
Фунт стерлінгів	14,87	4	12,88	4	11,82	4	12,80	4	12,81	4	12,90	4
Австралійський долар	6,62	6	7,58	5	8,64	5	6,88	5	6,78	5	6,38	6
Канадський долар	4,29	7	5,28	7	4,56	7	5,14	6	5,04	6	6,20	7
Швейцарський франк	6,82	5	6,31	6	5,16	6	4,80	7	4,95	7	5,19	8
Китайський юань	0,51	20	0,88	17	2,23	9	3,99	8	4,33	8	7,01	5
Шведська крона	2,70	9	2,19	9	1,76	11	2,22	9	2,04	10	2,23	9
Новозеландський долар	1,90	11	1,59	10	1,96	10	2,05	10	2,08	9	1,66	10

Джерело: розраховано автором на основі [51]

Характерною рисою останнього десятиліття стало поступове витіснення провідних світових валют з міжнародного валютного ринку валютами «другого ешелону». Хоч тенденція і не така явна, проте частки лідируючих валют - долара США, євро, єни - поступово знижуються, а частка валют, наприклад, країн Східної Європи або Латинської Америки зростає.

Найнеймовірніше зростання серед десятки лідерів 2022 року спостерігається у валюті Китаю, країни, яка за останні 2 десятиліття активно стає лідером у багатьох галузях економіки. Так китайський юань за 15 років піднявся з 20 місця до 5.

Взагалі така зміна структури міжнародного валютного ринку зумовлена низкою чинників. По-перше, зростання частки валют багато в чому зумовлене виходом цих країн на світовий ринок взагалі. По - друге, операції з валютами «другого ешелону» були спрощені у зв'язку з вдосконаленням глобальної інфраструктури міжнародного валютного ринку. Останніми роками дедалі частіше як розрахунковий інструмент використовуються національні валюти країн, резидентами яких є учасники угоди. По-третє, валюти «другого ешелону»

зазвичай мають більшу волатильність і меншу передбачуваність курсів, що робить їх привабливими для спекулянтів.

Наступним етапом аналізу валютного ринку є аналіз інструментів, таких як:

1. Спот угоди, які включають угоди з обміну двох валют з постачанням того ж дня.

2. Своп угоди, які включають обмін валютами у визначену дату в майбутньому за ціною, яка встановлена на момент укладання контракту, і зворотний обмін тих же валют у майбутньому за фіксованою ціною. Сюди включені спот угоди з поставкою «через ніч» або протягом двох робочих днів.

3. Аутрайт форварди – угоди, які не стандартизовані щодо обміну валют з постачанням більш ніж через два робочі дні, та інші термінові угоди з іноземною валютою, безпоставні форварди та контракти різниці.

4. Валютні свопи - угоди, коли сторони обмінюють кошти різних валют протягом узгодженого періоду та здійснюють зворотний обмін за заздалегідь визначеним курсом у момент погашення.

5. Опціони – контракти, які дають право купівлі чи продажу валюти за іншу валюту за певним курсом протягом певного періоду.

Явною тенденцією міжнародного валютного ринку є бурхливе зростання його оборотів. Так, згідно з Банком міжнародних розрахунків, який кожні 3 роки проводить масштабні дослідження ринку, тільки за останні 15 років оборот проведених угод зріс у 4 рази (табл.2.2).

Таблиця 2.2 - Середній щоденний валютний оборот, млрд. дол.

Інструмент	2007	2010	2013	2016	2019	2021
Валютні інструменти:	3324,2	3972,8	5356,6	5066,3	6581	7508,3
Своп угоди	1714,4	1759,2	2240,1	2377,8	3197,9	3810,1
Спот угоди	1004,9	1489,1	2046,7	1652,3	1978,8	2106,6
Аутрайт форварди	361,7	474,7	679	699,6	997,8	1163,4
Опціони	211,7	207	336,8	254,4	298	304,3
Валютні свопи	31,5	42,8	54	82,2	108,5	123,9

Джерело: розраховано автором на основі [51]

Таке зростання пов'язане з поглибленням міжнародного поділу праці, що зумовило інтенсивне зростання обсягів міжнародної торгівлі та сприяло розширенню обсягів міжнародного руху капіталу. Крім того, ця тенденція пов'язана з поглибленням економічних зв'язків між країнами, але особливо з включенням у МПП нових країн, таких як країни Східної Європи, СНД, Балтії, низка країн Африки та Океанії, які почали розширювати свою фінансову діяльність з 90-х рр.

Ключовим фактором, що характеризує діяльність міжнародного фондового ринку, є його учасники. Найбільш узагальненою класифікацією учасників можна назвати їхній поділ за фондовими біржами, представлений нижче в табл.2.3.

Таблиця 2.3 - Рейтинг фондових бірж світу за обсягами капіталізації

Ранг	Біржа	Країна	Штаб-квартира	Ринкова капіталізація (USD млрд.)
1	NYSE	США	Нью-Йорк	25,62
2	Nasdaq - US	США	Нью-Йорк	19,51
3	Hong Kong Exchanges and Clearing	Гонконг	Гонконг	6,76
4	Shanghai Stock Exchange	Китай	Шанхай	6,56
5	Japan Exchange Group Inc.	Японія	Токіо	6,54
6	Euronext	Нідерланди	Амстердам	5,08
7	Shenzhen Stock Exchange	Китай	Шеньчжень	4,83
8	LSE Group	Великобританія	Лондон	3,83
9	TMX Group	Канада	Торонто	2,62
10	National Stock Exchange of India	Індія	Мумбаї	2,56

Джерело: складено автором на основі [56]

Як ми бачимо, найбільші фондові біржі світу розташовані в Північній Америці, Європі та Азії. Тут, знову-таки, повторюється тенденція, яка спостерігається і в структурі найбільших світових банків, розглянутій раніше, а саме: зростає частка азійських країн, зокрема Китаю та Японії, які поступово витісняють США та країни Європи і висуваються в лідери світового фінансового ринку. Однак, сумарна ринкова капіталізація американського регіону (який включає в себе як Північну Америку, так і Південну) все ще перевищує всі інші

регіони. Сумарна капіталізація всіх фондових бірж світу зросла з 69,9 трильйонів доларів у 2020 році до 71,5 на початку 2021, що вказує на наявність тенденції до зростання обсягу угод, що здійснюються на біржах.

Для оцінки стану міжнародного фондового ринку застосовують різні індекси, найвідоміший з яких - індекс Доу-Джонса. Однак, відомий не означає найкращий. Цей індекс проводить аналіз тільки за 30 найбільшими компаніями США, що не дає змоги повною мірою оцінити ситуацію всього ринку загалом. У цьому плані більш об'єктивний індекс S&P 500, що публікується одним з найбільших світових рейтингових агентств Standard & Poor's. Цей рейтинг розраховується за капіталізацією вже 500 корпорацій, представлених переважно на найбільшій фондовій біржі NYSE у Нью-Йорку [45]. На дату звернення (20.12.2022) значення індексу склало 3878.44. Детальну динаміку індексу можна спостерігати в графіку нижче (рис.2.1)

Рисунок 2.1 - Динаміка індексу S&P 500 2018-2021 рр.

Джерело: побудовано автором на основі [54]

Незважаючи на коливання, спостерігається очевидний тренд зростання значення індексу. Міжнародний фондовий ринок динамічно розвивається, що викликано низкою причин: розширенням і поглибленням ринку, зростанням

торгівлі похідними інструментами, створенням нових ринкових інструментів, комп'ютеризацією та підвищенням значущості цінних паперів країн, що розвиваються.

На міжнародному кредитному ринку також сформувалася низка тенденцій. В останні п'ятнадцять років відбулося різке зростання заощаджень, викликане зростанням пропозиції та поліпшенням умов для вигідного розміщення капіталів. Багато великих банків у зв'язку з цим не справляються з припливом фінансових ресурсів, що призвело до хвилі злиттів і поглинань банків, як між собою, так і з іншими фінансовими інститутами.

Разом зі зростанням заощаджень зросли й обсяги видаваних кредитів. Переважну частину міжнародних кредитів видають у трьох основних валютах - доларах США, євро та єні. Безперечним лідером за обсягами, звичайно ж, є долар. Якщо простежити структуру видаваних кредитів за останні 5 років (табл.2.4), то тенденція до зростання чітко простежується за всіма сегментами кредитного ринку. Третина всіх кредитів видається країнам, що розвиваються, більша частина яких - країнам Азії та Океанії.

Таблиця 2.4 - Загальна сума кредитів, виданих у доларах США, трлн.
дол.

	2017	2018	2019	2020	2021
Резидентам США (нефінансовий сектор)	48,9	51,5	54,5	61,9	64,6
У т.ч.: уряду	19,2	20,4	22,1	27,5	28,1
Решті світу (небанківський сектор)	9,6	10,4	11,2	11,6	12,5
У т.ч.:					
країнам з ринковою економікою, що формується:	4,6	4,9	5,2	5,3	5,6
Африка і Близький Схід	1,4	1,4	1,5	1,5	1,7
Країни Азіатсько-Тихоокеанського регіону	2,2	2,4	2,5	2,6	2,6
Країни Європи, що розвиваються	1,3	1,4	1,4	1,4	1,5
Латинська Америка і країни Карибського басейну	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9
За інструментами					
Банківське кредитування	5,2	5,6	6	6,1	7,7
Боргові цінні папери	4,3	4,8	5,2	5,5	6,8
У т.ч.: нефінансовий сектор	2,9	3,2	3,4	3,5	4,7

Джерело: розраховано автором на основі [51]

Різно зросла конкуренція між транснаціональними банками Америки, Європи та Азії, а також регіональними кредитними ринками. За останній час структура розміщення найбільших банків за регіонами сильно змінилася.

Кредитний сектор міжнародного фінансового ринку за рахунок широкої диверсифікації операцій транснаціональних банків і внаслідок швидко зростаючих обсягів операцій з деривативами дедалі більше пронизує інші сегменти фінансового ринку, що виокремлюється в тенденцію розмивання кордонів між сегментами.

На міжнародному ринку інвестицій також спостерігаються позитивні тенденції, зокрема з 2021 року простежується висока динаміка відновлення прямих іноземних інвестицій. У 2021 р. потоки ПІІ піднялися на 64%, до 1,58 трильйонів доларів, що стало другим найвищим високим рівнем після глобальної економічної кризи 2008-2009 років (рис.2.2).

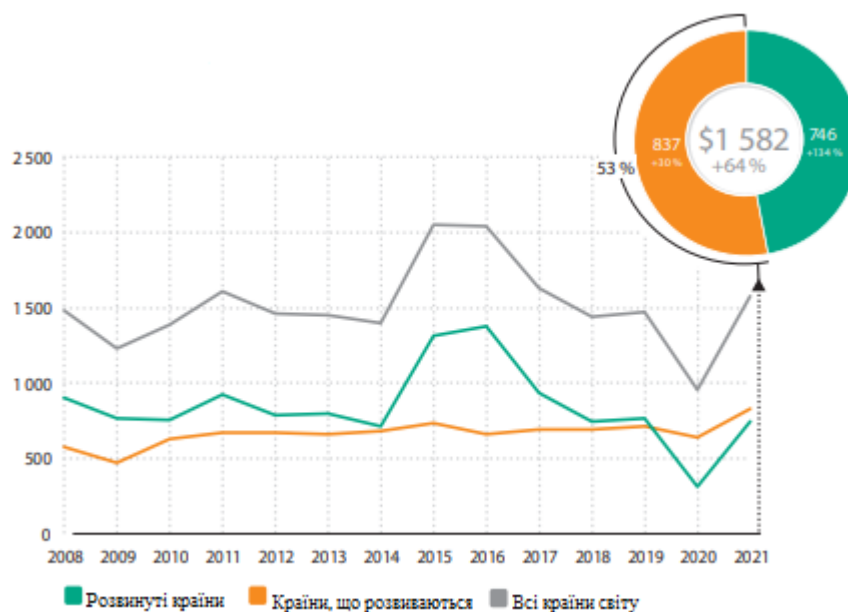

Рисунок 2.2 - Приплив ПІІ у світі та за економічними групами у 2008-2021 роках (млрд дол. і %)

Джерело: побудовано автором на основі [52]

Відновлення продемонструвало значний імпульс завдяки швидкому зростанню ринків злиттів і поглинань (СІП) та швидкому зростанню

міжнародного проєктного фінансування через сприятливі умови фінансування та великі програми підтримки для розвитку інфраструктури.

Однак у 2022 році глобальне середовище для міжнародного бізнесу та міжнародних інвестицій різко змінилося. Війна в Україні - посиливши наслідки пандемії, що зберігаються, - викликає потрійну продовольчу, паливну та фінансову кризу в багатьох країнах світу. Невизначеність інвестиційної кон'юнктури, що виникає в результаті, чинить у 2022 році значний знижувальний тиск на глобальні ПІІ.

Відновлення ПІІ у 2021 році було пов'язане з їхнім зростанням у всіх регіонах. Однак майже три чверті глобального приросту були спричинені підйомом у розвинених країнах (рис.2.3), де приплив досяг 746 млрд дол., більш ніж удвічі перекривши рівень 2020 року.

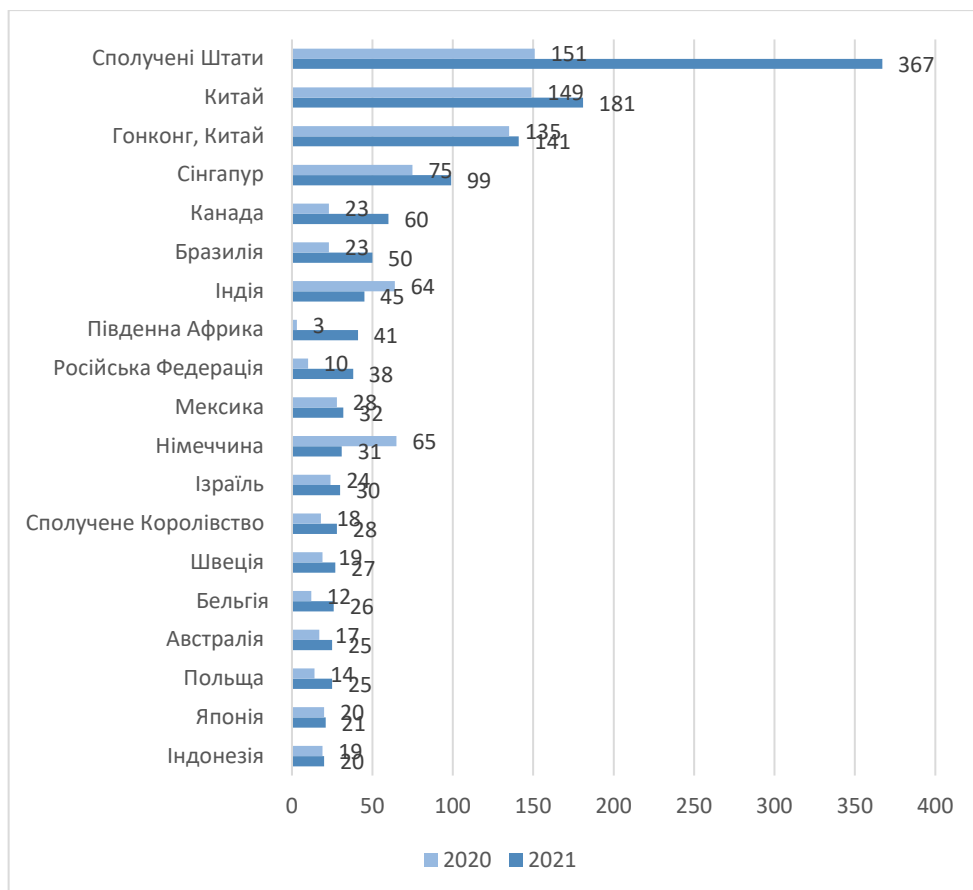

Рисунок 2.3 - Приплив ПІІ у 20 найбільших країн, що приймають, у 2020-2021 роках (млрд дол.)

Джерело: побудовано автором на основі [52]

Приплив ПІІ в країни, що розвиваються, зростав повільніше, ніж їхній приплив у розвинені регіони, але все ж збільшився на 30 % до 837 млрд доларів. Збільшення відбулося в основному завдяки високим показникам зростання в Азії, частковому відновленню в Латинській Америці та Карибському басейні й підйому в Африці. Частка країн, що розвиваються, у глобальних потоках залишалася трохи вищою за 50 % [52].

На міжнародному ринку страхування також спостерігається тенденція до зростання за останні 3 роки, динаміка зростання прискорилося з 3,5% до 3,8% і, можливо, найближчими роками досягне докризового рівня. Однак, сповільнилися темпи зростання страхування життя, зокрема через зниження темпів зростання в розвинених країнах у 2015 році.

На ринку загального страхування, навпаки, спостерігається зростання за рахунок сильних показників на ринках розвинених країн, ринки, що розвиваються, показали змішану динаміку.

Страховий сегмент, як і раніше, залишається добре капіталізованим, не дивлячись на низькі процентні ставки, що чинять на нього тиск. Економісти Swiss Re (одна з найбільших перестраховувальних компаній у світі) припускають, що спад обсягів світової торгівлі може мати негативний вплив на премії з морського і кредитного страхування.

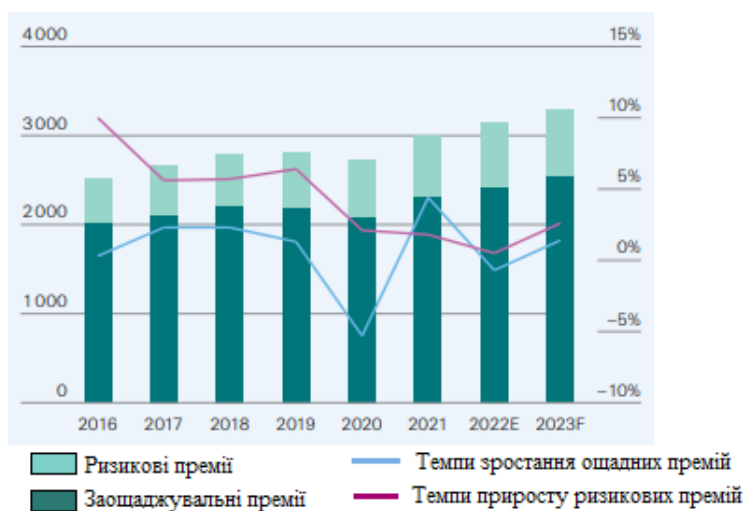

Рисунок 2.4 - Світові премії зі страхування життя та накопичувального страхування в розрізі ризиків та заощаджень, млрд. доларів США

Джерело: побудовано автором на основі [61]

Найрозвиненішим страховим ринком світу є США, саме на частку цієї країни припадає більше половини сумарних страхових премій світу. За обсягом страхових премій розвинені ринки в кілька разів перевершують ті, що розвиваються, проте країни, що розвиваються, демонструють більші темпи зростання, зокрема за рахунок швидкого розвитку Китаю (табл.2.5).

Таблиця 2.5 - Динаміка розвитку страхових ринків світу

Ринок	Премії зі страхування життя		Премії із загального страхування		Премії в сумі		Премія на людину, дол
	Млрд. дол.	Темп, %	Млрд. дол.	Темп, %	Млрд. дол.	Темп, %	
Розвинені страхові ринки:	1045,21	18,8	727,63	9,0	1772,84	14,5	3694
США	609,64	7,5	2109,06	8,3	2718,70	8,1	8193
Японія	295,85	-1,6	107,74	-5,3	403,59	-2,6	3202
Велика Британія	284,28	19,0	114,86	11,5	399,14	17,0	5273
Країни, що розвиваються:	82,74	19,5	136,50	13,7	219,24	15,8	92
Латинська Америка та Кариби	65,81	8,8	85,72	13,5	151,53	11,4	231
Ринки Азії, що розвиваються	525,83	7,2	399,68	7,5	925,51	7,3	232
Близький Схід і Центральна Азія	603,42	0	308,07	3,3	911,49	1,1	3512
Усього у світі	2997,57	9,9	3863,03	8,4	6860,6	9,0	874

Джерело: розраховано автором на основі [61]

Згідно з прогнозами економістів, зростання страхових ринків у наступні роки буде повільним, як у розвинених країнах, так і в країнах, що розвиваються. Зростання премій у Китаї залишиться сильними, але також сповільниться.

В окрему тенденцію сформувалося збільшення частки країн, що розвиваються, у частці учасників міжнародного фінансового ринку. Особливо в цій сфері досягли успіху країни Азії, які здатні посунути з лідируючих позицій країни ЄС і США.

Таким чином, можна зробити висновок, що світовий фінансовий ринок у 21 столітті дуже бурхливо й активно розвивається і розростається, а процеси інтеграції світового господарства і світового поділу праці тільки посилюють цю тенденцію. Науково-технічний прогрес, поява нових, досконаліших технологій,

засобів комунікацій і транспортування роблять фінансові операції ефективнішими, доступнішими і простішими.

2.2 Аналіз тенденцій розвитку банківського посередництва на міжнародному фінансовому ринку

У сучасному світі банківська система є однією з найважливіших сфер національного господарства будь-якої розвиненої країни. Кредитні кошти прискорюють формування джерел капіталу для розширення виробництва, стимулюють розвиток продуктивних сил. Кредитна підтримка сприяє швидкому становленню господарств, підприємств, сприяє впровадженню інноваційних розробок у виробничу діяльність.

Традиційними учасниками міжнародного ринку продовжують залишатися як комерційні, так і інвестиційні транснаціональні банки, що здійснюють валютні операції між собою та з торгівельно-промисловими корпораціями.

ТНБ можна розглядати як фінансовий різновид транснаціональних корпорацій (ТНК), які виступають головними матеріальними носіями посиленої транснаціоналізації економічної діяльності [29]. Посилення ролі ТНБ як прояв процесу транснаціоналізації світової економіки має безпосереднє ставлення до трансформаційних особливостей, характерним для світової валютної системи на сучасному етапі. ТНБ - найважливіший сегмент цієї системи та водночас фактор, що впливає на її розвиток. Якщо ТНК виступають в якості головної ланки розвитку процесу глобалізації в створенні світового валового продукту, ТНБ - це головна рухова система процесу глобалізації у фінансовому сегменті світової економіки. ТНБ є основними економічними агентами міжнародного валютного ринку.

Поглиблення процесу глобалізації супроводжується зростанням ролі ТНБ, що становлять великі багатoproфільні фінансово-банківські холдинги, що мають широку мережу зарубіжних дочірніх підрозділів і філій.

Проаналізуємо розмір активів фінансових посередників на міжнародному фінансовому ринку. Якщо, наприклад, років 15 тому лідерами виступали європейські та американські банки, то нині 4 з 5 найбільших банків за обсягом сумарних активів належать Китаю (табл.2.6). Це в черговий раз показує, що КНР є потенційним лідером світового господарства.

Таблиця 2.6 - Рейтинг найбільших банків світу за розмірами сумарних активів

Місце в рейтингу	Найменування банку	Загальна сума активів (трлн \$), 2021 р.	Країна
1	Industrial and Commercial Bank of China	5,11	Китай
2	China Construction Bank Corporation	4,32	Китай
3	Agricultural Bank of China	4,17	Китай
4	Bank of China ltd	3,74	Китай
5	JPMorgan Chase	3,39	США
6	Mitsubishi UFJ Financial Group	3,27	Японія
7	HSBC Holdings pls	2,98	Великобританія
8	Bank of America (BoA)	2,82	США
9	BNP Paribas	2,76	Франція
10	China Development Bank	2,53	Китай

Джерело: складено автором на основі [62]

Акумулюючи та перерозподіляючи між країнами величезні маси грошового капіталу, ТНБ впливають на збільшення його обсягу та напрямки міжкраїнного руху, динаміку курсів валют та інших фінансових активів [16, с.115].

Перший рядок серед найбільших банків світу займає Індустріальний та Комерційний банк Китаю ICBC (Industrial and Commercial Bank of China) [76], що є найбільшим за активами банком Китаю і одним з «Великої четвірки» комерційних банків, що належать державі (70%). ICBC є і найбільшим банком світу з ринкової капіталізації (2,21 трлн. дол. станом на січень 2023 р.). Обслуговує понад 219 мільйонів клієнтів через 16 200 відділень по всій країні,

162 зарубіжних філій, які мають кореспондентські рахунки більш ніж з 1504 банками світу.

Під другим номером знаходиться China Construction Bank Corporation - є одним із найбільших банків у світі, з ринковою капіталізацією у 1,57 трлн.дол.США. Бізнес ССВ складається з корпоративного банкінгу, приватного банкінгу та казначейських операцій. Він керує мережею з 39 внутрішніх філій і багатьох відділень навколо материкового Китаю. Банк має закордонні відділення в Токіо, Франкфурті, Хошиміні, Нью-Йорку, Сеулі, Гонконгу, Сіднеї, Сінгапурі, Йоганнесбурзі і дочірню компанію в Лондоні.

Третє місце у світі займає Agricultural Bank of China (розмір капіталізації – 1,45 трлн.дол.США). Його попередником був Agricultural Cooperative Bank, заснований у 1951 році. З кінця 1970-х років банк перетворився з державного спеціалізованого банку на повністю державний комерційний банк. У січні 2009 року банк було реорганізовано в акціонерне товариство з обмеженою відповідальністю. У липні 2010 року банк був зареєстрований на Шанхайській та Гонконгській фондовій біржах. На момент запуску лістингу банк мав найбільше у світі первинне розміщення акцій (ІРО) на той час. Він посідає дев'яте місце в рейтингу Forbes Global 2000 найбільшої громадськості світу компаній.

На сьогоднішній день серед найбільших банків світу лідируючі позиції займають азіатські банки, але європейські банки грають досить важливе значення на міжнародному фінансовому ринку. Так серед 10 найбільших світових банків два банків – європейські (табл.2.7).

Таблиця 2.7 - Динаміка збільшення активів найбільших банків Європи за період 2017-2021 рр., трлн.дол.США

Рейтинг	Банк	Країна	2021	2020	2019	2018	2017
1	HSBC Holdings	Великобританія	2,95	2,98	2,66	2,56	2,52
2	BNP Paribas	Франція	2,91	3,08	2,33	2,35	2,35
3	Credit Agricole Group	Франція	2,67	2,74	2,22	2,13	2,11
4	Barclays PLC	Великобританія	1,87	1,84	1,59	1,43	1,53
5	Banco Santander	Іспанія	1,81	1,84	1,7	1,68	1,73
6	Groupe BPCE	Франція	1,72	1,77	1,52	1,46	1,51
7	Societe Generale	Франція	1,66	1,79	1,58	1,51	1,53
8	Deutsche Bank	Німеччина	1,51	1,62	1,61	1,55	1,77
9	Intesa Sanpaolo	Італія	1,22	1,23	0,94	0,91	0,95
10	Lloyds Banking Group	Великобританія	1,2	1,19	1,07	1,01	1,1

Джерело: складено автором на основі [55]

Найбільшим банком Європи є банк Великобританії HSBC Holding plc [77], що являє собою одну з найбільших фінансових компаній світу, яка обслуговує більш ніж 95 мільйонів клієнтів через міжнародну мережу, що складається з 7 500 офісів у 88 країнах світу: Європи; Азії, включаючи Близький Схід; Африки; Північної та Південної Америки.

BNP Paribas, займає 7 місце у світі та є другим банком у Європі за розміром активів, провідний європейський постачальник банківських послуг, має чотири внутрішні ринки роздрібного банківського обслуговування в Європі, а саме у Франції, Бельгії, Італії та Люксембурзі. Він працює в 65 країнах і налічує майже 190 000 співробітників, у тому числі понад 145 000 у Європі. BNP Paribas обслуговує мільйони клієнтів по всьому світу: від індивідуальних клієнтів, до підприємців і дрібних підприємств, корпорації та організацій громадянського суспільства. Банк пропонує їм широкий спектр фінансових рішень, адаптованих до їхніх потреб: фінансування, оплата, активи управління, страхування. BNP Paribas також є постачальником послуг з нерухомості та лізингових рішень.

Третє місце займає Crédit Agricole Group, який є найбільшим фінансовим гравцем у економіці Франції, і один із провідних банків Європи. Як універсальний банк, Crédit Agricole Group підтримує своїх клієнтів у всьому світі

по всіх фінансових проектах, включаючи комерційний банкінг, корпоративну та інвестиційно-банківську діяльність, лізинг і факторинг, стійкий банківський бізнес і страхування. Група має 52 мільйони клієнтів у 48 країнах. Crédit Agricole Group є еталонним банком для міжнародної торгівлі та пропонує повний спектр послуг, адаптованих до міжнародного розвитку, а також ефективної системи підтримки бізнесу у Франції та в усьому світі.

При цьому сукупні активи 10 найбільших банків Європи на 01.01.2022 р. становили 19,52 трлн. дол., що на 3% більше, ніж на 01.01.2021, що свідчить про відновлення банківської системи Європи після глобальної валютно-фінансової кризи.

Розмір сукупних активів 10 найбільших банків Європи, розміщених у Великій Британії, Німеччині, Франції, Іспанії та Італії становить 55,44% від сукупних активів 10 найбільших банків світу, що свідчить про те, що європейські банки займають досить важливе місце у світовій валютній системі. Так майже половина самих великих за активами банків світу, що увійшли до першої тридцятки найбільших банків, у 2021 р. були банки Євросоюзу.

Світові сукупні банківські активи у 2021 були в 1,25 разів більше ніж сукупний світовий ВВП (таб.2.8)

Таблиця 2.8 - Розподіл сукупного ВВП та світових банківських активів, 2021 р.

Регіони світу	Сукупний ВВП		Сукупні банківські активи		Банківські активи по відношенню до ВВП, %
	трлн.дол	%	трлн.дол	%	
Всього у світі	96,1	100	119,66	100	124,52
у тому числі:					
Європа	25,65	26,69	26,7	22,31	104,09
Північна Америка	26,26	27,33	29,99	25,06	114,20
- Канада	1,99	2,07	4,98	4,16	250,25
- США	22,97	23,90	22,85	19,10	99,48
Центральна Америка та Кариби	0,86	0,89	0,53	0,44	61,63
Південна Америка	3,42	3,56	1,84	1,54	53,80
Азія	35,37	36,81	59,13	49,42	167,18
- Японія	4,94	5,14	15,23	12,73	308,30
- Китай	17,73	18,45	35,48	29,65	200,11
Океанія	1,84	1,91	0,91	0,76	49,46
Африка	2,7	2,81	0,56	0,47	20,74

Джерело: розраховано автором на основі [59, 63]

Проаналізувавши дані табл.2.8, можна зробити висновок, що більшість світового ВВП розподілена в країнах Азії (36,81% світового ВВП). На країни Європи припадає 26,69% світового ВВП, а на США – 23,9%, Японію – 5,14%.

Однак географія розподілу банківських активів у 2021 р. інша. Найбільше банківських активів зосереджено у країнах Азії – 49,42%, на країни Північної Америки доводиться 25,06% сукупних світових банківських активів, на Японію – 12,73%, на США – 19,10%.

У 2021 році переважно сукупні банківські активи перевищували ВВП в Японії і склали 308,3% ВВП країни. У сукупності країнами Європи цей показник становив 107,09%, у США банківські активи становили 99,48% американського ВВП.

Таке перевищення банківських активів над ВВП у Європі відображає залежність європейської економіки від банківського сектора та кредитів, що надаються приватному сектору та є основним джерелом його фінансування.

Станом на кінець 2021 р. розподіл сукупних банківських активів країнами Європи представлено у табл.2.9.

Таблиця 2.9 - Країновий розподіл кількості національних та іноземних грошово-кредитних установ країн Євросоюзу, а також величини їхніх банківських активів, за 2021 р.

Країна	Грошово-кредитні установи			Сукупні активи			ВВВ В 2021 р., трлн.дол	Сукупні активи у % до ВВП
	Кіль-сть	Нац., %	Ін., %	трлн. дол	Нац., %	Ін., %		
Великобританія	393	51,4	48,6	16,7	69	31	3,19	19,10
Німеччина	1410	85,4	14,6	10,51	84,8	15,2	4,22	40,15
Франція	401	44,3	55,7	2,33	86,7	13,3	2,94	126,18
Італія	444	86,6	13,4	1,27	81,5	18,5	2,1	165,35
Іспанія	193	44,3	55,7	0,46	92,1	7,9	1,43	310,87
Нідерланди	85	31,5	68,5	0,35	88,8	11,2	1,02	289,77
Ірландія	272	12,9	87,1	0,83	32,3	67,7	0,5	60,24
Бельгія	81	58,8	41,2	0,46	48,5	51,5	0,6	131,29
Швеція	174	86,8	13,2	0,24	99,6	0,4	0,63	266,95
Данія	161	95,3	4,7	0,14	87,7	12,3	0,4	291,97
Люксембург	122	7,1	92,9	0,05	7,9	92,1	0,09	180,00
Австрія	451	90,9	9,1	0,19	74,9	25,1	0,48	252,63
Фінляндія	197	22,2	77,8	0,09	22,1	77,9	0,3	326,09
Португалія	143	50,5	49,5	0,17	77,8	22,2	0,25	147,06
Греція	36	27,5	72,5	0,12	80,8	19,2	0,22	180,33
Польща	699	91,9	8,1	1,21	36,2	63,8	0,67	55,51
Чеська Республіка	57	13,2	86,8	2,19	5,1	94,9	0,28	12,79
Кіпр	27	15,4	84,6	0,01	68,4	31,6	0,03	272,73
Угорщина	189	82,6	17,4	0,27	39,1	60,9	0,18	66,67
Румунія	61	17,9	82,1	0,52	16,7	83,3	0,28	54,37
Словаччина	25	13,3	86,7	0,77	11,3	88,7	0,11	14,29
Словенія	15	47,6	52,4	0,11	52,8	47,2	0,06	56,60
Мальта	21	38,5	61,5	0,01	20,2	79,8	0,02	181,82
Болгарія	51	25,8	74,2	0,09	23,5	76,5	0,08	88,89
Латвія	45	21,1	78,9	0,15	9,9	90,1	0,04	26,85
Литва	81	42,9	57,1	0,86	37,7	62,3	0,07	8,14
Естонія	35	95,6	4,4	0,02	9,7	90,3	0,04	210,53
Всього	5869			40,10			20,23	50,44

Джерело: розраховано автором на основі [58, 64]

У результаті аналізу даних табл.2.9 можна зробити висновок, що найбільші банківські сектори в абсолютному вираженні знаходяться у Великобританії (16,7 трлн.дол), Німеччини (10,51 трлн.дол) та Франції (2,33 трлн.дол) (рис.2.5).

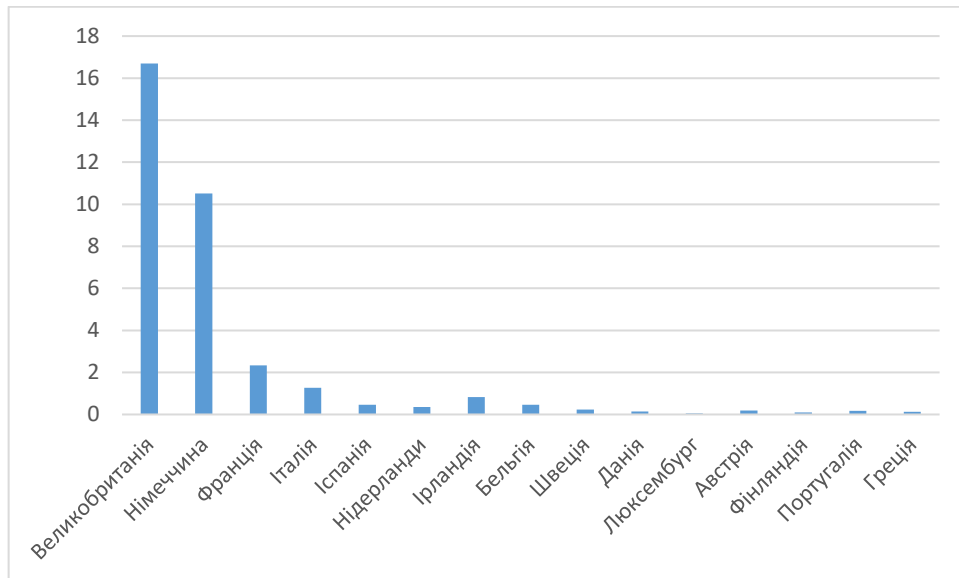

Рисунок 2.5 - Країновий розподіл сукупних банківських активів за 15 найбільшими європейськими економіками, 2021 р.

Джерело: побудовано автором на основі табл.2.9

Щодо ВВП, сукупні банківські активи в Фінляндії (326,09%), в Іспанії (310,87%), Данії (291,97%), у Нідерландах (289,77%) та Кіпрі (272,73%) є найбільшими, у зв'язку з тим, що ці країни є найбільшими офшорними фінансовими центрами (рис.2.6).

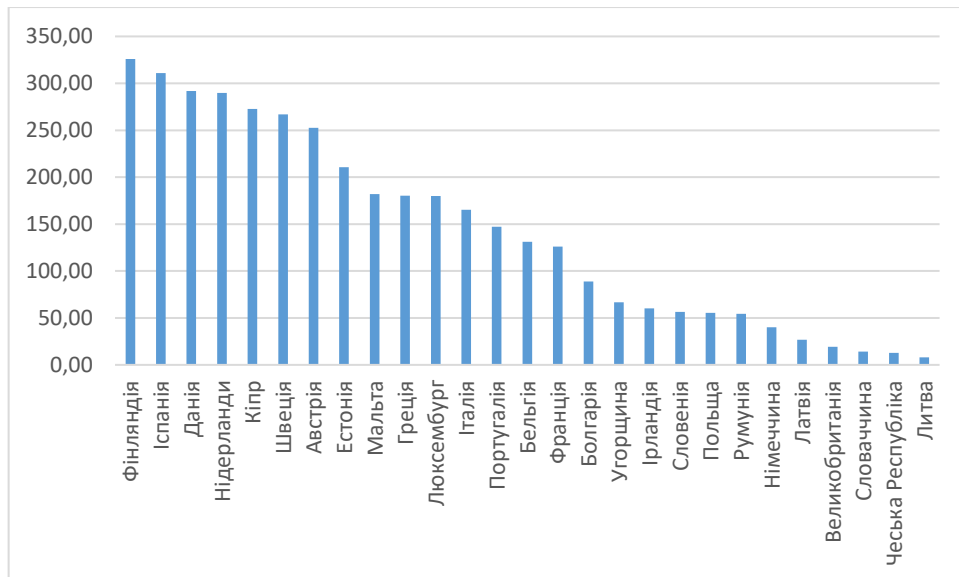

Рисунок 2.6 - Країновий розподіл сукупних банківських активів країн Євросоюзу у % співвідношенні до національного ВВП країн, 2021 р.

Джерело: побудовано автором на основі табл.2.9

Зростання банківських активів європейських країн супроводжувалося транснаціоналізацією банківського бізнесу як на території країн ЄС, так і у світових масштабах. Фінансова інтеграція країн ЄС відбувалася швидкими темпами, заохочувана необхідністю видачі великих кредитів та іншим рухом капіталу між країнами. Європейські країни збільшували свій міжнародний бізнес особливо швидкими темпами завдяки єдиному ринку в ЄС та єврозоні, а також єдиній валюті.

Транснаціоналізація банківської діяльності країн ЄС на внутрішньому європейському ринку була сильною і до кризи. Проте ступінь міжнародного проникнення банків значно відрізняється між країнами - членами ЄС (табл.2.9). У деяких країнах-членах ЄС, особливо більше великих економічних системах: Швеція (99,6% - національні банківські активи), Іспанія (92,1%), Нідерланди (88,8%), Данія (87,7%), Франція (86,7%), Німеччина (84,8%) частка іноземних банківських активів на внутрішньому національному ринку мінімальна. Ці країни-члени Євросоюзу є батьківщиною великих банківських груп та експортують свої банківські послуги до інших держав - членів Євросоюзу. Так частка іноземних банківських активів у сукупній величині активів банківських

систем таких країн як: Чеська Республіка (94,9% іноземних активів на внутрішньому національному ринку), Люксембург (92,1%), Естонія (90,3%), Латвія (90,1%), Словаччина (88,7%), Румунія (83,3%), дуже велика. Банківська система зазначених країн перебуває під впливом іноземних транснаціональних банків.

Аналіз країнового розподілу кількості грошово-кредитних установ у європейських країнах дозволяє зробити висновок, що деякі банківські ринки європейських країн знаходяться у владі великих національних банків, наприклад, у Франції, Швеції та Великобританії. Інші банківські системи характеризуються різноманітнішим банківським ринком, який має і невеликі банки, наприклад, в Австрії, Німеччині та Іспанії.

Деякі найбільші європейські банки сконцентрували банківські активи, які набагато вище, ніж сукупний національний ВВП країни основного базування (табл.2.10)

Таблиця 2.10 - Банківські активи найбільших європейських банків у відсотковому відношенні до сукупного національного ВВП та сукупного ВВП Євросоюзу, 2021 р.

Банк	Країна	Банківські активи, трлн.дол	Сукупний ВВП ЄС, трлн.дол	Сукупний національний ВВП,трлн.дол	Банківські активи у % до національного ВВП	Банковські активи у % до ВВП ЄС
HSBC Holdings	Великобританія	2,95	17,18	3,19	0,92	0,17
BNP Paribas	Франція	2,91		2,94	0,99	0,17
Credit Agricole Group	Франція	2,67		2,94	0,91	0,16
Barclays PLC	Великобританія	1,87		3,19	0,59	0,11
Banco Santander	Іспанія	1,81		1,43	1,27	0,11
Groupe BPCE	Франція	1,72		2,94	0,59	0,10
Societe Generale	Франція	1,66		2,94	0,56	0,10
Deutsche Bank	Німеччина	1,51		4,22	0,36	0,09
Intesa Sanpaolo	Італія	1,22		2,1	0,58	0,07
Lloyds Banking Group	Великобританія	1,2		3,19	0,38	0,07

Джерело: розраховано автором на основі табл.2.7 та [59]

Такими банками, наприклад, є: банк Banco Santander (126,57% національного ВВП), що свідчить про суттєвий вплив зазначеного банку на національну економіку.

Розподіл банківських активів найбільших європейських банків у країні базування, а також інших країнах ЄС та країнах світу представлено в табл.2.11.

Таблиця 2.11 - Розподіл банківських активів найбільших європейських банків у країні базування, країнах ЄС та інших країнах світу, 2021

Банк	Країна	Розподіл активів, %		
		в середині країни базування	у країнах ЄС	в інших країнах світу
HSBC Holdings	Великобританія	30	33	37
BNP Paribas	Франція	27	17	56
Credit Agricole Group	Франція	45	34	21
Barclays PLC	Великобританія	62	23	15
Banco Santander	Іспанія	39	16	45
Groupe BPCE	Франція	56	19	25
Societe Generale	Франція	31	30	39
Deutsche Bank	Німеччина	56	27	17
Intesa Sanpaolo	Італія	82	9	9
Lloyds Banking Group	Великобританія	72	10	18

Джерело: складено автором на основі [60]

Так у країнах Європи найбільші іноземні активи мають такі банки: французський банк Credit Agricole Group (34%), англійський банк HSBC Holdings (33%), і ще один французський банк Societe Generale (30%).

В інших країнах світу найбільші іноземні активи були розподілені банками Франції BNP Paribas (56%), іспанським Banco Santander (45%), французьким Societe Generale (39%) та англійським банком HSBC Holdings (37%).

Посилення значимості транснаціональних банків у світовій економіці відбиває подальший розвиток глобалізаційних процесів у світовій валютній системі. Формується тенденція валютно-фінансового поділу світу між могутніми банківськими групами, кожен з яких має колосальну могутність та вплив на

сфери світової економіки та регіонально-галузеві сегменти, включаючи світову валютну систему.

2.3 Посередницький ризик банківських організацій

Банки відіграють вирішальну роль у системі фінансового посередництва і через те повинні не тільки діагностувати потенційні загрози, а й мати відповідний механізм нейтралізації їх негативного впливу.

Управління ризиками є основним у банківській справі. Хоча спочатку банки тільки приймали депозити, вони швидко дозріли, ставши посередниками під час передачі коштів, цим прийнявши інші ризики, наприклад кредитний. Кредит став основою банківської справи та базисом, за яким судили про якість та про роботу банку.

Ключовими елементами ефективного управління ризиками є: добре розвинені кредитна політика та процедури; гарне керування портфелем; ефективний контроль за кредитами; і, що найважливіше, добре підготовлений для роботи у цій системі персонал. Прийняття ризиків – основа банківської справи. Банки мають успіх лише тоді, коли прийняті ризики розумні, контрольовані та знаходяться в межах їх фінансових можливостей та компетенції [34].

Управління кредитним ризиком є основним змістом роботи банку у процесі здійснення кредитних операцій та охоплює всі стадії цієї роботи - від аналізу кредитної заявки потенційного позичальника до завершення розрахунків та розгляду можливості поновлення кредитування. Управління кредитним ризиком складає органічну частину управління процесом кредитування загалом.

Цей процес є організованою певним чином послідовність дій, поділених на наступні етапи: виявлення чинників кредитного ризику; оцінка ступеня кредитного ризику; вибір стратегії (ухвалення рішення про прийняття ризику, відмову від видачі кредиту або застосування способів зниження ризику); вибір способів зниження ризику; контроль зміни ступеня кредитного ризику [24].

Метод мінімізації кредитних ризиків, що використовується зараз багатьма банками заснований на:

- 1) достатньому покритті та поділі ризиків;
- 2) ясною постановкою завдань;
- 3) чіткій системі делегування повноважень;
- 4) якісних кредитних та інших досьє та документах, що використовуються як основа операції;
- 5) ретельному відстеженні ризиків;
- 6) системі інформації та контролю управління;
- 7) ефективній роботі служб, які займаються не поверненнями та втратами банку від операцій.

Поділ ризиків пов'язаний з чіткою системою визначення можливих втрат клієнтам та їх групам, за сферами їх діяльності, географічними зонами тощо.

Постановку завдань відрізняють комерційні цілі: облік особливостей ринку кредитованих клієнтів, визначення якості кожної позики з присвоєнням кожному кредитному клієнту котирування, планування норми рентабельності банку та норм контролю систем обробки інформації.

Система делегування повноважень передбачає наділення достатніми правами щодо прийому рішень низки працівників та органів банку, що діють у рамках лімітів та прийнятої банком політики ризиків.

Якість документів визначається необхідними вимогами до їхнього змісту, суворими стандартами та структурою [1, с.124].

У міжнародній практиці управління ризиками в процесі кредитування виступає як сукупність методів розпізнавання, попередження та усунення ймовірності настання несприятливих подій.

Однак, що стосується надійності та здатності країни погашати свої заборгованості, то тут першу десятку майже повністю монополізували країни Європейського Союзу (табл.2.12). Пов'язано це насамперед із тим, що європейські банки за свій тривалий історичний розвиток заробили репутацію

надійних партнерів і відпрацювали схему безпечної та ефективної роботи з капіталом.

Таблиця 2.12 - Кредитний рейтинг банків світу

Місце	Країна	Рейтинг-індекс	S&P	Moody's	Fitch
1	Австралія	100	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
2	Канада	100	AAA (stable)	Aaa (stable)	AA+ (stable)
3	Данія	100	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
4	Німеччина	100	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
5	Ліхтенштейн	100	AAA (stable)		
6	Люксембург	100	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
7	Нідерланди	100	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
8	Швейцарія	100	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
9	Норвегія	99	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
10	Швеція	99	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
12	Сінгапур	98	AAA (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
13	США	98	AA+ (stable)	Aaa (stable)	AAA (stable)
14	Австрія	96	AA+ (stable)	Aa1 (positive)	AA+ (stable)
15	Фінляндія	96	AA+ (stable)	Aa1 (positive)	AA+ (stable)

Джерело: складено автором на основі [53]

Використання прибутковості в управлінні ризиками має на увазі, контроль за доходами та витратами банку, за граничними витратами за залученими ресурсами відповідно до стратегії банку. Заслужовують на увагу такі підходи до використання фактора доходності. У практиці західних комерційних банків їх прийнято класифікувати як бухгалтерський та економічний. В обох підходах акцент робиться на чутливість окремої змінної (чистого відсоткового доходу або оголошеного прибутку в одній моделі, ринкової оцінки власного капіталу - інший) до змін ставки відсотка. У контексті бухгалтерського підходу метою управління активами та пасивами є максимізація чистого процентного доходу при цьому рівні ризику.

Основними компонентами загального відсоткового доходу є: споживчі позички, комерційні позички, репо-угоди, інвестиційні цінні папери, інші цінні папери, процентні депозити.

Основними компонентами процентних витрат є: відсотки, сплачені за прийнятими депозитами, відсотки, сплачені за репо-угодами та відсотки, сплачені за іншими позиковими коштами [12, с.163].

Звертаючись до закордонного досвіду управління ризиками банківської системи, необхідно виявити ті рішення, від яких залежить ефективність управління стабільністю фінансової системи. Вивчення міжнародної практики управління ризиками банківської системи доцільно проводити саме за допомогою розгляду конкретних механізмів вирішення таких завдань. Основним завданням є якомога раннє «діагностування» потенційно слабких місць у банківській системі та прогнозування можливих загроз. Вирішення даної задачі знаходиться в тісному зв'язку з організацією ефективного банківського нагляду. Саме за допомогою цього механізму реалізується управління ризиками всієї банківської системи разом. При цьому вирішуються завдання щодо виявлення ризиків неефективного менеджменту та шахрайства окремих фінансових інститутів, здатних завдати суттєвих збитків значній групі споживачів банківських послуг, та завдання щодо запобігання реалізації системних ризиків, які полягають у можливості утворення ланцюга взаємопов'язаних банкрутств кількох системоутворюючих банків. В цьому відношенні ключову роль повинні відігравати регулятори банківського нагляду [72].

Конкретні повноваження регуляторів щодо здійснення банківського нагляду в рамках, сформованих у системах різних країн, значно різняться. Так, у США, Німеччини, Франції [42], а також у Японії функціонує змішана система банківського нагляду, у межах якої центральний банк країни ділить обов'язки з нагляду між іншими державними органами. На противагу такій системі, в Італії та Нідерландах нагляд за кредитними організаціями є винятковою прерогативою лише центрального банку. Однак, наприклад, у Великій Британії, Канаді та Швейцарії центральний банк органом нагляду не є.

На практиці банківський нагляд здійснюється як дистанційним (камеральним) способом, що ґрунтується на аналізі різного роду періодично наданих звітних документів, і через інспектування. Незважаючи на те, що обидва

методи поєднуються в роботі практично кожного наглядового органу, їх співвідношення у кожному даному випадку визначається сформованими особливостями діяльності регулятора. Якщо у Великій Британії переважає дистанційний нагляд, то наприклад, у США поширене регулярне досконале вивчення стану окремих банківських установ під час перевірок. Спільним для всіх сформованих систем здійснення банківського нагляду є тісна взаємодія регуляторів із службами внутрішнього аудиту самих банківських установ. Така взаємодія дозволяє найефективнішим чином розподілити відповідальність та обов'язки у сфері контролю за банківською діяльністю, організувати ефективну систему передачі інформації про потенційні загрози.

Крім безпосередніх контактів із службами самих кредитних організацій, що здійснюють внутрішній контроль, у деяких країнах створено систему взаємодії банківських регуляторів із зовнішніми незалежними аудиторами, які на регулярній основі проводять перевірки діяльності комерційних банків. У Великобританії, Франції та Нідерландах державні наглядові органи, по суті, делегують частину функцій щодо проведення перевірочних заходів приватними аудиторськими компаніями, що сприяє спрощенню та прискоренню процедури дистанційного нагляду. У зазначених країнах регуляторам передаються річні баланси, щомісячні або щоквартальні звіти з інформацією про платоспроможність та ліквідність банківської організації, про відкриту валютну позицію, про непогашеність простроченої заборгованості, про оцінку кредитних ризиків. Відповідні документи засвідчуються зовнішніми аудиторами, в обов'язок яких у ряді випадків ставиться в провину негайне інформування наглядового органу про неплатоспроможність та проблеми з ліквідністю у банку або про випадки недостовірності відомостей, що містяться у його звітній документації. Таке становище незалежних аудиторських структур підвищує їх статус, але водночас і накладає на них додаткову відповідальність. Так, Банк Нідерландів щорічно проводить наради із зовнішніми аудиторами, які несуть персональну відповідальність у разі нанесення їх діями збитків комерційному банку.

Система управління банківською стабільністю в США є однією з найрозвиненіших у світі. Прикладом її практичного функціонування у сучасних умовах та яскравою ілюстрацією застосовуваних американськими регуляторами методів управління та оцінки ризиків є виконання у 2015 р. так званої Наглядової програми оцінки капіталу (Supervisory Capital Assessment Program, SCAP). Дана програма, по суті, була одним із елементів стратегії з управління ризиками зростання кризових явищ в американському фінансовому секторі. Її метою була оцінка необхідних обсягів збільшення капіталу та/або доцільності виконання коригування його структури найбільшими банківськими інститутами США у разі можливих різких несприятливих змін в кон'юктурі фінансових ринків.

Відповідно до правил SCAP 19 найбільших банківських холдингових компаній (Bank Holding Company, BHC) США, що являють собою структури, контролюючі як мінімум одну банківську організацію були зобов'язані провести стрес-тестування відповідно до встановлених регуляторами умов. Участь у програмі була обов'язковою для всіх банківських BHC, чий капітал станом на кінець грудня 2014 р. становив понад 500 млрд дол. США. Таким чином, було забезпечено включення в область тестування організацій, які займали найсерйозніші позиції над ринком банківських послуг і на частку яких припадало 2/3 активів і більше половини позик банківського сектора США.

Слід зазначити, що заявленою метою кампанії було саме прогнозування та оцінка втрат від потенційно можливих несприятливих подій, а не перевірка поточного фінансового стану та життєздатності банківських установ. Таким чином, SCAP являла собою в чистому вигляді проект з реалізації конкретних завдань банківського ризик-менеджменту.

Необхідно відзначити, що за формою SCAP являла собою багатофакторний сценарний стрес-тест і була близька до аналогічних досліджень, які проводяться банківськими організаціями у повсякденній практиці управління ризиками. Однак, по суті, вона була проектом абсолютно іншого рівня, що дозволяє дати вичерпну та всебічну оцінку одночасно

широкому колу системоутворюючих кредитних організацій (з використанням єдиних прогностичних даних та єдиної методології).

Архітектура SCAP передбачала розрахунок збитків за виданими кредитами, розрахунок збитків від володіння активами, що знаходяться в інвестиційних портфелях банків, а також розрахунок інших можливих втрат від торгових операцій. Крім цього, потрібно було провести оцінку можливості кредитних організацій покрити збитки та визначити достатній рівень власного капіталу для підтримки їх діяльності у разі реалізації найпесимістичнішого макроекономічного сценарію. Оцінка повинна була проводитись за 12 окремими видами кредитів, короткостроковими та довгостроковими вкладеннями у цінні папери та, у ряді випадків, по активам, які є у торговому портфелі банку. При цьому регулятори схвалювали прогнозування збитків з глибшим рівнем деталізації, а також прийняття до уваги інших ризиків, які, на думку кредитної організації, могли надати суттєвий негативний вплив на її бізнес-процеси.

Підрахунок збитків за кредитами мав здійснюватися за принципом резервування майбутніх, навіть ще й не реалізованих збитків, який передбачає списання на збитки заборгованостей, виплата яких стає сумнівною. Застосування цього принципу не вимагає від банків кредитної переоцінки портфеля у зв'язку з коливаннями цін на фінансових ринках, у тому числі пов'язаних з очікуваннями щодо змін у ліквідності, у разі, якщо такі коливання не впливають на можливість порушення позичальником своїх зобов'язань.

Регулятор надав банкам-учасникам індикативні інтервальні значення збитків за різними типами активів, проте кредитні організації могли відступити від них і використовувати з метою оцінки інші значення, обґрунтованість яких могли підтвердити. Індикативні значення, що пропонувалися до застосування, було визначено на основі аналізу відповідних історичних даних, а також із застосуванням статистичних кількісних методів для розрахунку впливу змін на макроекономічні показники на стан боргового ринку. Цим методам надавалося особливого значення, оскільки адекватність історичних даних за кілька років, що використовуються для цілей прогнозування ситуації в умовах суттєвої зміни

макроекономічного середовища та впливу масштабних кризових тенденцій, була предметом серйозних сумнівів.

Крім підрахунку потенційних збитків дослідження передбачало надання його учасниками інформації про стан їх капіталу та можливі джерела покриття збитків. Так, для розрахунку відповідних показників у 2015 р. банківські установи мали спрогнозувати процентний дохід, невідсотковий дохід та невідсоткові витрати. Якщо розрахункові показники доходів були більше порівняно з 2014 р., то відповідна кредитна організація мала подати серйозні обґрунтування на користь свого прогнозу.

Цінність програми SCAP, як приклад реалізації сучасного підходу до здійснення управління ризиками банківської діяльності на рівні банківської системи загалом, передусім, у двох її характерних рисах.

По-перше, у рамках SCAP можна спостерігати, яким чином може буде здійснено на практиці принцип ефективної взаємодії державних регуляторів та окремих банківських інститутів для вирішення завдань ризик-менеджменту.

При цьому основою такої взаємодії стає, по суті, не механічний поділ рівнів відповідальності між відповідними його учасниками, а заснована на розвинених двосторонніх зв'язках тісна співпраця щодо спільної реалізації комплексного аналітичного проекту. Ця характеристика реалізується й у способі організації передачі інформації між суб'єктами нагляду та наглядовими органами, який передбачає можливість зворотного зв'язку, уточнення та конкретизації даних, а також у рекомендаційному характері значень, що предписуються регулятором параметрів для проведення аналізу з можливістю їх гнучкої настройки (при необхідному обґрунтуванні) під реалії діяльності конкретного банківського інституту.

По-друге, SCAP є проектом, що спеціально розроблений і реалізований для вирішення завдань з оцінки та управління ризиками банківської системи у конкретній кризовій ситуації. Інакше кажучи, банківський регулятор у такому разі виступає не як пасивний спостерігач, який відстежує заздалегідь визначений стандартний для всіх ситуацій набір фінансових показників, а як головний

учасник, який оперативно розробляє та застосовує екстрені, позапланові механізми прогнозування.

Поряд з американською системою банківського ризик-менеджменту однією з найбільш досконалих систем управління ризиками банківською діяльністю, серед функціонуючих в даний час в рамках розвинених банківських ринків, є банківська система ризик-менеджменту у Великій Британії. Крім традиційних інструментів моніторингу ключових показників банківської галузі британським регулятором накопичено досить суттєвий досвід взаємодії з іншими національними фінансовими регуляторами та учасниками фінансового ринку (цей досвід є цілком гідним об'єктом для дослідження). Цілями такої взаємодії є організація та перевірка систем управління ризиками небезпечних ситуацій у разі реалізації різноманітних непередбачених екстрених подій. Результати відповідних досліджень публікуються у звітах про проведення загальноринкових перевірок (Market-wide Exercises, MWEs).

Дані заходи є масштабним тестуванням здібності широкого кола фінансових інститутів, у тому числі банківських установ, підтримують безперервність їхньої діяльності у разі реалізації екстремальних ризиків, засноване на моделюванні бізнес-процесів у відповідних екстрених умовах за розробленими сценаріями.

Серед ризиків, які опинилися центральним об'єктом перевірок, що проводяться на регулярній основі з 2005 р., були ризики стихійних лих, пандемії, терористичних атак, здатних завдати істотних збитків інфраструктурі фінансового сектора та викликати масштабні збої у звичайному режимі діяльності фінансових інституцій.

Так, п'ята MWE, що проводилася у листопаді 2009 р. за участю більш ніж 70 фінансових організацій (у тому числі банків), ґрунтувалася на моделюванні комбінації вкрай несприятливих погодних умов (масштабної повені та надзвичайно сильних снігопадів). Основними цілями перевірки було прогнозування потенційних наслідків стихійного лиха на бізнес-процеси компаній учасників, оцінка їхньої здатності оперативно відновити діяльність у

разі форс-мажорних обставин та вивчення ефекту, який вони можуть зробити на взаємодія учасників ринку із регулюючими органами.

Внаслідок організованого сценарного тестування компанії-учасники змогли оцінити свою готовність щодо низки аспектів до функціонування в результаті реалізації ризиків стихійного лиха.

Одним із таких аспектів була здатність організувати систему віддаленої роботи співробітників, для яких стала неможливою присутність в офісі. При цьому 89% компаній, що взяли участь, задіяли подібні системи для підтримки своєї діяльності, і більшість з них вдалася до переведення персоналу на дистанційну роботу підтримки критично важливих для бізнесу процесів.

Іншим аспектом, що перебував у зоні уваги загальноринкових перевірок, була готовність до порушень у роботі розрахункових систем, що спираються в якості своєї технологічної основи на телекомунікаційні канали, залежних від дії певних умов, передбачених сценарієм.

Ще одним предметом для вивчення та оцінки в рамках проведеної перевірки стала оперативність компаній-учасників у питанні повного відновлення своєї діяльності у штатному режимі. Понад 86% учасників оцінили термін, необхідний для повного відновлення штатних бізнес-процесів, приблизно у шість тижнів, при цьому 71% з них брав до уваги потенційну неможливість використовувати звичну інфраструктуру (приміщення, мережі тощо) протягом понад шість місяців.

Проект британських регуляторів із проведення загальноринкових перевірок є одним із прикладів заходів у рамках управління ризиками надзвичайних ситуацій (подійовими ризиками). Його перевагами є як масштабне охоплення, що дозволяє достовірно оцінювати готовність до реалізації несприятливих сценаріїв усієї фінансової галузі в цілому, так і серйозне опрацювання «обігрованих» в рамках кожної моделі при перевірці. Зокрема, досягається це за допомогою залучення широкого кола експертів, які мають досвід і знання у фінансовій сфері і які здатні надати професійну допомогу у моделюванні технічних аспектів сценарної ситуації.

Розглянуті приклади з практики управління ризиками банківської діяльності США [43] та Великобританії ілюструють створені та застосовувані регуляторами механізми управління ризиками двох видів: фінансовими ризиками та подієвими ризиками відповідно.

Публікація таких досліджень сама по собі є прикладом ще однієї форми ефективної взаємодії регулюючого органу з об'єктами регулювання (учасниками банківського ринку). Якщо у випадку зі SCAP представлено повномасштабний наглядовий захід, участь у якому є обов'язковою для деяких банків, то MWE — це спільний проект державних органів та фінансових інститутів у сфері ризик-менеджменту.

Таким чином, регулятор, в силу своїх повноважень та функцій, здатний оперувати великим обсягом даних, недоступним жодній окремій банківській організації, перебирає функції аналізу застосовуваних банками методик на предмет їх адекватності завданням ефективного ризик-менеджменту [44].

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МІЖНАРОДНОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

3.1 Проблеми міжнародного фінансового ринку

На підставі проведеного в підрозділі 2.1 дослідження виявлено, що нині спостерігається стрімкий розвиток міжнародного фінансового ринку. Загальний обсяг випущених в обіг міжнародних облігацій становить близько 2,3 трильйона доларів, усіх боргових іноземних зобов'язань - 3,2 трильйона доларів. Стрімко розвивався і ринок похідних фінансових інструментів, що виник наприкінці 70-х років.

Зі зростанням міжнародних фінансових потоків, зросла і роль ринку капіталу. Ситуація, що склалася, вплинула на систему фінансового ринку. Відбулися такі зміни:

- утворилися нові сегменти ринку;
- у процес увійшли нові учасники ринку;
- збільшилися масштаби впливу світового фінансового ринку.

Розвиток міжнародного фінансового ринку дає безліч переваг.

Перерозподіл між країнами вільних фінансових ресурсів сприяє ефективному зростанню світового господарства. Міжнародний ринок капіталу акумулює грошові потоки у формі заощаджень та їхнього інвестування, формує ціни на фінансові інструменти, а також регулює міжнародні фінансові потоки.

Як і в будь-якій системі, у структурі міжнародного фінансового ринку, на сучасному етапі, існує низка проблем. Одна з основних проблем полягає в підході до регулювання ринку. Недостатність регулювання стала однією з причин виникнення світової економічної кризи в 2008 року.

Недостатня координація між світовими регулюючими органами стала причиною появи регуляторного арбітражу – «практика переведення фінансових активів чи певних угод із ними із жорстко регульованого середовища на менш регульоване» [68]. В результаті регуляторного арбітражу відбувається накопичення ризиків у менш регульованих середовищах, що знижує фінансову стабільність країн. У сучасній практиці банки нерідко віддають перевагу відкриттю дочірніх компаній у середовищі з меншим регуляторним тягарем, створюючи ґрунт для зростання «тіньового банкінгу»

Негативний вплив слабого регулювання вкрай болісно позначається також і на позабіржових угодах, регулювання яких обтяжене істотною часткою офшорної частини ринку. Якщо не приділяти значну увагу вдосконаленню системи регулювання фінансового ринку, для міжкраїнного регуляторного арбітражу виникатиме дедалі менше перешкод, що потягне за собою скупчення фінансових активів у країнах з так званим кептивним регулятором. Оскільки рівень взаємозв'язку позабіржових ринків дуже високий, поширення кризи у світовій економіці, спричинене даним явищем, може відбутися негайно.

Проблеми на міжнародному ринку похідних фінансових інструментів можна поділити на два види.

По-перше, це цілеспрямоване використання деривативів для руйнівного впливу на фінансову систему. Таке використання є загрозливим цілісності ринку та справедливого ціноутворення, тобто підвищує вартість капіталу через падіння довіри на фінансовому та товарному ринку, знижує ефективність ринку, при цьому спотворює ринкові ціни та несе загрозу такого спотворення. Ця проблема виникає внаслідок руйнівної конкуренції, маніпулювання ринком або шахрайства, спотворення інформації у платіжному балансі держави, ухиляння від оподаткування, а також неможливості адекватного прогнозування курсів валют.

Друга проблема, що існує на ринку деривативів – неправильне або необережне використання похідних фінансових інструментів, яке може стати загрозою стабільності у фінансовому секторі та всієї економіки загалом. За

наявності в країні слабоекерованого ринку деривативів веде до збільшення рівня ризиків в економіці та створює загрозу для міжнародного ринку.

Ці проблеми призводять до ризиків, які властиві і іншим видам фінансової діяльності, але у разі застосування похідних фінансових інструментів такі ризики набувають особливого значення, оскільки ринок деривативів перевершує за своїми обсягами інші ринки, і негативний ефект від характерної не тільки для операцій з деривативами поведінки буде набагато помітнішим і руйнівнішим на ринку деривативів, ніж на інших ринках.

Ще одна проблема, з якою стикається міжнародний фінансовий ринок - виведення активів із ризикованих інструментів, таких як акції та національні валюти, їх вкладення в найбільш консервативні, наприклад, золото. Це призводить до низької ліквідності, оскільки інвестори, уникаючи підвищеної загрози, вкладають готівку в обмежене коло інструментів [49].

Незважаючи на стрімкий розвиток міжнародного фінансового ринку, все-таки існують бар'єри, що перешкоджають руху капіталу. Порядок валютного плавання, який застосовує США, не дає плідно застосовувати капітал.

До числа основних проблем міжнародного фінансового ринку можна так само віднести зростання залежності світової економіки від грошового функціонування, а не від реального капіталу. Це призводить до того, що становище економіки більшою мірою залежить від стану фінансів.

У першому півріччі 2019 р. практично всі класи активів на глобальних ринках продемонстрували позитивну динаміку: ринки акцій в розвинених країнах і країнах, що розвиваються виростили; прибутковості облігацій, як в національній валюті, так і в іноземній, в більшості країн знизилися; премії за ризик країн з ринками, що розвиваються скоротилися; показники волатильності повернулися до рівнів початку / середини 2018 р. Пом'якшення фінансових умов на глобальних ринках відбулося через зміну парадигми провідних центральних банків: замість продовження розпочатої нормалізації грошово-кредитної політики (підвищення ставок, які майже десятиліття залишалися наднизькими) - можливість її нового пом'якшення в найближчому майбутньому. Ця зміна була

викликана все більш явними сигналами про уповільнення зростання світової економіки і збереженням високих ризиків, пов'язаних з торговельним протистоянням між США і Китаєм, яке так і не вирішилося. У розвинених країнах інфляція так і не підвищилася до цільових рівнів центральних банків, а більш повільне зростання економік при інших рівнях призводить до зниження інфляційного тиску. На це в тому числі і реагують центральні банки розвинених країн.

Проаналізувавши міжнародний ринок цінних паперів, можна виявити такі проблеми:

1. На початку 2021 року на фондових ринках у всьому світі відбувся значний спад, причому у країнах із розвинутою економікою особливо сильно знизилися курси акцій банківського сектора.

2. Відношення кредиту до ВВП продовжує підвищуватися у багатьох країнах з ринком, що формується.

3. Довготривале підвищення нестабільності на фінансових ринках та стійке зниження вартості акцій можуть посилити фінансові умови за рахунок підвищення премій за ризик та деяких процентних ставок поряд із скороченням доступу компаній до капіталу, ще більш знижуючи рівні інвестицій, які ще повною мірою не відновились.

4. Порушення у роботі ринків активів можуть також викликати несприятливі наслідки для добробуту та впевненості, знижуючи приватне споживання, особливо у країнах з розвинутою економікою, де вкладення акції складають значну частину активів домогосподарств [57].

Одним зі способів вивчення світової економіки є аналіз основних показників сировинного та фінансового світових ринків. Стан світових ринків може вплинути не тільки на національні економіки, а й на стан національних держав.

Міжнародний фінансовий ринок, однією з основних функцій якого є перерозподіл вільних грошових коштів між галузями, країнами і регіонами у всесвітньому масштабі, також перебуває на спаді. З початку 2020 року акції

Deutsche Bank обвалилися на 50%, Commerzbank - на 45%, італійського Monte dei Paschi на 65%, швейцарського Credit Suisse - на 40%. В умовах різкого падіння котирувань акцій на світовому фондовому ринку спостерігається зростання ціни золота. Ціна золота з початку 2021 року зросла на 16%, тобто золото поводить себе протилежним чином порівняно з іншими сировинними товарами.

Сучасний світ перетворився на світ від'ємного відсотка. У багатьох розвинених країнах замість того, щоб сподіватися на дохід від розміщення грошей на банківський депозит або купівлі держоблігацій та облігацій компаній, доводиться, навпаки, доплачувати за надійність вкладень. Короткострокові облігації мають від'ємну дохідність у Швейцарії, Японії, Нідерландах, Німеччині, Фінляндії, Австрії, Бельгії, Франції, Швеції, Данії, Ірландії, Іспанії, Італії, Португалії. У ситуації фінансової кризи багато хто вважає, що краще трохи втратити від вкладень на депозити і в облігації, ніж втратити багато від більш ризикованих вкладень, наприклад, в акції або нафтові ф'ючерси.

Падіння на сировинному та фінансовому світових ринках можна визначити як прояв гострої фази світової кризи, початок якої поклав іпотечну кризу в США у 2008-2009 роках. Друга фаза світової кризи - європейська криза у 2011-2012 роках. Сучасна фаза кризи торкнулася ринків країн, що розвиваються, які не можуть розплатитися з доларовими кредитами.

Глобалізація міжнародних економічних зв'язків створює умови для посилення нестабільності всього світового ринку та окремих його частин. Сировинний і товарний світові ринки пов'язані між собою: падіння одного ринку призводить до кризового стану іншого ринку. Нестійкість товарних ринків виражається в коливаннях обсягів і рівня цін у міжнародній торгівлі загалом і на ринках окремих товарів. Разом з обсягами товарної маси та рівнем цін змінюються обсяги грошових коштів, що рухаються назустріч товарам між країнами.

Нестійкість товарних потоків визначає нестабільність руху грошових мас, а порушення грошових потоків можуть згубним чином позначитися на переміщенні товарів і послуг. Рух грошей між країнами зумовлений не тільки

товарними потоками. Інша складова, помітною мірою впливає на масштаби грошових потоків між країнами, - це рух інвестицій. Нестабільність інвестиційної складової міжнародних економічних зв'язків проявляється набагато більшою мірою, ніж нестійкість товарної складової.

Найважливішим чинником розвитку світової економіки став крах Бреттон-Вудських угод, який поклав край стабілізуючій ролі фіксованих обмінних курсів і золоті оборотності долара. Ямайська валютна система, встановлена у світі в 1976-1978 роках, заснована на постійних коливаннях обмінних курсів: курси валют зараз встановлюються не державою, а ринком. Офіційно було скасовано золотий стандарт, і ринок золота з основного грошового ринку перетворився на різновид товарного ринку.

Особливо сильно на характер стабільності світових ринків, насамперед ринків фінансових, вплинув розвиток засобів зв'язку та обчислювальної техніки. Це дало змогу здійснювати переміщення величезних обсягів грошових коштів з одних галузей в інші та з країни у країну. Якщо раніше були потрібні тижні й місяці, щоб важлива інформація почала впливати на ринок, то тепер на це вистачає кількох днів, годин і навіть секунд.

Глобалізація фінансових послуг з початку 2000-х років проникла на ринки, що розвиваються: величезні маси людей, які ніколи раніше не мали легкого доступу до дешевого кредиту, нарешті, отримали його. У підсумку Бразилія, Туреччина, Південна Арабська Республіка, Китай, Корея та інші країни, що розвиваються зазнали кредитного буму. У Бразилії внутрішнє кредитування приватного сектора зросло з 29% ВВП на початку буму до 70% до 2014 року, у Туреччині – з 14% до 74% за той самий час, у Росії - з 17% до 59%, у Казахстані - з 16% до 36%. Після фінансової кризи 2008-2009 років позичальники в розвинених країнах стали більш обережними: відношення приватного боргу до ВВП трохи скоротилося, але в країнах, що розвиваються, позичальники сприйняли сприятливі кредитні умови (близьконульові ставки ФРС і ЄЦБ) як привід для різкого збільшення боргу. Борг корпоративного нефінансового сектору в розвинених країнах зріс з 80% ВВП до 69%, а в країнах,

що розвиваються, - з 57% до 100% (у Китаї - зі 110% до 220% ВВП). Нарощування боргу відбувалося в умовах падіння долара - розплачуватися за боргами у валюті, що дешевшає, легко, але 2014 року ФРС США згорнула політику кількісного ослаблення, американська валюта почала зростати і позичальники по всьому світу опинилися в складному становищі: сума боргу в національній валюті сильно збільшилася, а розплачуватися було вже нічим.

Ситуацію на валютному ринку погіршує відсутність альтернативи американському долару. Будучи світовою резервною валютою, його частка в загальному обсязі світових грошових операцій становить понад 50%. Інвестори, виводячи кошти з високоризикованих активів, наприклад, продаючи акції, «конвертують» їх в американські долари. При цьому долар США і його вартість уже давно відійшли від реальної цінності, яка могла б бути підкріплена, зокрема, зростанням економіки Америки. Накачуючи долар фіктивною цінністю і збільшуючи його емісію, ФРС (Федеральна Резервна Система) підводить світ до нового витка фінансових проблем і ускладнення становища на валютному ринку.

Нестабільність світових ринків негативно позначилася на провідних економіках світу. Відбулося зниження економічного зростання США в останньому кварталі 2015 року.

Незважаючи на дешеві енергоносії, зниження безробіття і формальне підвищення зарплат, динаміка споживання в США (а на споживчий попит припадає приблизно 70% американського ВВП) була переглянута в бік зниження - з 2,2 до 2%.

У Єврозоні є і своя особлива проблема - дефляція: скорочуються доходи корпоративного сектора, бюджету, немає можливості нарощувати інвестиції та підвищувати зарплати. У лютому 2022 року, за даними Eurostat, ціни в Єврозоні знизилися на 0,2% у річному вираженні (у січні було зростання на 0,3%). Найгірше доводиться енергетикам, де через падіння нафтових котирувань дефляція становила 8% (і ще 5,4% у січні).

Уповільнення зростання світової економіки зараз є основною загрозою для світових фінансових ринків. Ризики погіршення ситуації і посилення відтоку

капіталу з країн з ринками, що формуються, високі. Проте є кілька причин, за якими сценарій кінця 2018 року, коли відбулося посилення відтоку капіталу з ринків країн з ринками, що формуються і зростання дохідностей їх облігацій, навряд чи повториться:

По-перше, центральні банки розвинених країн, перш за все ФРС США, займають більш м'яку позицію. У 2018 році ФРС підвищувала ставку чотири рази і збиралася продовжувати нормалізацію політики в 2019 р. Це стало однією з причин посилення відтоку капіталу з країн з ринками, що розвиваються. Тепер ФРС просигналізувала про можливість зниження ставок і збирається зупинити процес зниження свого балансу у вересні 2019 р. що само по собі пом'якшує тиск на ризикові активи. Зростання як ризикових, так і захисних активів говорить про те, що учасники ринку вважають очікувану реакцію центральних банків розвинених країн цілком достатньою для запобігання подальшого уповільнення зростання світової економіки.

По-друге, центральні банки країн з ринками, що формуються, у відповідь на таке підвищення ставок ФРС також підвищили свої ставки. І хоча цей тренд зараз розвернувся, існуючий рівень ставок укупі з більш м'якою позицією центральних банків розвинених країн знижує стимули для виведення коштів інвесторами. Однак дій центральних банків може виявитися недостатньо для запобігання уповільненню світової економіки. Залишаються фактори, які можуть посилити рецесію і утруднити подальше відновлення економічної активності.

Сучасний світ - це світ довготривалої економічної волатильності. Це світ дисгармонії. Плаваючі курси, вільний рух капіталу і нестабільність нафтових цін призвели до того, що кризи стали частими і глибокими: у 1970-2011 роках у світі було 147 банківських, 218 валютних і 66 боргових криз. Більшість із цих криз трапилася в країнах, що розвиваються, внаслідок чого склалося дві групи країн: кредитори (індустріальні країни) і боржники (країни, що розвиваються). Різностямованість інтересів і дій призводить до непередбачуваності та неоднозначності результатів економічної діяльності. Усе це означає, що відбувається зміна сучасного світу: США залишаються найбільшою

економічною державою, але їм протистоять регіональні та макрорегіональні коаліції, що забезпечують економічну багатополарність.

Таким чином, у сучасному функціонуванні міжнародного фінансового ринку намітилися такі тенденції розвитку: інтеграція фінансових ринків, поява нових складних фінансових інструментів, посилення процесу концентрації капіталу, відсутність ефективного регулятора за ринковою системою, зростає роль індивідуального регулятора за ринковою системою, зростає роль індивідуальних інвесторів, розширення масштабів комп'ютеризації та глобального технологічного переозброєння фінансових ринків на основі сучасних електронних технологій.

3.2 Перспективи розвитку міжнародного фінансового ринку

Ситуація, що склалася на світовому фінансовому ринку, є результатом переліку подій, які спровокували кризу довіри, що розвинулася в банківську та фінансову кризи, які, у свою чергу, призвели до порушення траєкторії глобального економічного розвитку. Незважаючи на те, що серйозного падіння темпів виробництва ВВП поки не відзначено, тривалий період уповільнення зростання визначає суттєво нижчий рівень життя порівняно з тим, що могло бути досягнуто.

По всьому світі вживаються агресивні заходи щодо протидії світовій кризі. У глобальному масштабі планується створення наднаціональних фінансових регуляторів. Ще однією метою глобальної перебудови фінансового світу стала уніфікація бухгалтерського обліку на формування єдиного глобального ділового середовища. Однак це, швидше за все, не вдасться серйозного впливу на короткострокову ринкову динаміку, яка більшою мірою залежить від зниження ставок світовими центральними банками та нових грошових вливань.

В даний час можна констатувати, що в економіці почалися суттєві тенденції переорієнтації країн на внутрішні ресурси розвитку. Незважаючи на те, що поточна криза є складовою циклічного розвитку світової економіки, вона помітно відрізняється від своїх попередників. Проте в умовах дестабілізації помилкова економічна політика може стати головною причиною перетворення кризи на затяжну депресію.

Глибина і системність поточної фінансової кризи насправді непорівнянні з більшістю попередніх, історію яких можна було б використовувати в якості прогностичної моделі. Водночас ризики входження світової економіки під час нової депресії значні. Але основою цього процесу є не руйнація фінансової та банківської системи або обмеження кредитування. Фінансові кризи можуть бути глибокими, але, як правило, недовговічними (при кризі зростання ВВП втрачає в середньому 2 відсоткові пункти, а на подолання кризи йде близько двох років). Тоді як неефективна економічна політика є головною передумовою перетворення фінансової кризи на тривале уповільнення глобального зростання.

Державами виділено величезні гроші на порятунок фінансової та банківської систем - загальна сума реалізованих проектів перевищує трильйон доларів. У зв'язку з цим, для компенсації витрачених коштів, можливе проведення політики підвищення податків на доходи на капітал та граничних ставок прибуткового податку. Саме такі заходи можуть найбільше негативно вплинути на зростання економіки.

Багато країн починають переглядати моделі розвитку у бік обмеження ринкового механізму. По всьому світу визначальним стає можливість отримання доступу до державних коштів, але ресурси перерозподіляються, як правило, у найменш ефективні галузі та підприємства. Всі ці процеси можуть призвести до того, що наступне десятиліття буде в цілому набагато менш ефективним, ніж останні чверть століття та в результаті зростання світової економіки суттєво уповільниться.

Лідери 20 провідних країн за підсумками саміту у Вашингтоні погодили план порятунку постраждалих від кризи фінансових ринків та світової

економіки, яка включає: посилення регулювання, підвищення прозорості ринку та підзвітності, забезпечення чесної роботи на фінансових ринках, зміцнення співробітництва між країнами та міжнародними фінансовими інституціями. Серед заходів, які належить вжити для подолання наслідків кризи були названі: забезпечення ринків ліквідністю, стимулювання економік, розморожування кредитних ринків та подальше зниження ставок центробанками. Крім того, країни-учасниці вирішили полегшити податковий тягар для стимулювання внутрішнього попиту і взяли він зобов'язання протягом року не вводити торгових бар'єрів, а також інвестиційних чи експортних обмежень.

Нова роль у світових фінансах відводиться країнам, що розвиваються, економічне зростання яких поки що триває, тоді як розвинені економіки вже зіткнулися з великими проблемами. Західні країни зокрема, розраховують на фінансову допомогу Китаю та Саудівської Аравії.

Основні напрями реформування світової фінансової системи пов'язані із питаннями удосконалення правил обліку (особливо щодо похідних фінансових інструментів), посилення наглядових функцій (у тому числі за рейтинговими агенціями), стимулювання розвитку систем управління ризиками, підвищення вимог до мінімального капіталу фінансових компаній; а також підвищення прозорості глобальних компаній. Існує необхідність реформування міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк).

Найбільш складним завданням для світової спільноти є збереження переваг світового економічного зростання, пов'язаних із глобалізацією. Ключовим пунктом є спроба недопущення поширення у світі протекціоністської політики. В той же час політика країн за умов структурної світової рецесії визначається пріоритетом захисту національних інтересів. Причому йдеться не лише про встановлення загороджувальних митних бар'єрів, а про весь комплекс можливих заходів, спрямованих на підтримку внутрішніх виробників. У цьому контексті цим шляхом вже пішли Китай і Сполучені Штати.

Криза ліквідності викликала різке зростання курсу долара, основна емісія якого здійснюється дестабілізованою кредитною системою. Це стало новою

загрозою для депресивної економіки США. Тим не менш, рятуючи свій реальний сектор, уряд може здійснити девальвацію національної валюти, яка активно лобіюється діловими колами США. Хоча слабкий долар за умов низької ставки ФРС не дозволить профінансувати величезний бюджетний дефіцит, його девальвацію названо серед перших трьох пріоритетів для команди новообраного президента.

Можна припустити, що навіть у цьому випадку валютна складова ринку глобально не зміниться, оскільки сьогодні немає альтернативи долару на світовому фінансовому ринку. Криза парадоксально не послаблює позиції Північної Америки, хоча очевидно що, з економічної точки зору, вона у вкрай нестійкому стані. Зовнішній борг США тільки за останні три місяці зріс на понад 1 трлн. дол., ФРС наростила свій кредит у банківську систему на 1,3 трлн. дол., річний дефіцит бюджету в найближчі квартали може перевищити трильйон доларів.

Посилення умов кредитування та скорочення споживання може призвести до тривалої та глибокої депресії, а накопичений обсяг заборгованості визначає високий ризик дефолту за державними зобов'язаннями. У той же час криза є для США віртуальною, оскільки стосується насамперед фінансових відносин і не торкається безпосередньо матеріального провадження. Тому можна припустити, що попри можливе політичне ослаблення Америки у міжнародній системі, світова фінансова архітектура швидше за все залишиться незмінною. Поряд із США можливість поступово на основі скоординованих заходів вийти з кризи є у Європейського Союзу.

У глобальній обстановці, що склалася, найбільші ризики дестабілізації у країн з великим дефіцитом зовнішньої торгівлі та великою зовнішньою заборгованістю. Нездатність рефінансувати свої борги може спровокувати хвилю дефолтів у таких країнах, як Угорщина, Румунія, країни Балтії, Україна.

Вкрай негативні наслідки кризи можуть бути для США та Великобританії. Країни з позитивним сальдо зовнішньої торгівлі, профіцитним бюджетом, низьким борговим навантаженням набагато менш схильні до

кризових тенденцій, проте експортно-орієнтовані країни сьогодні стикаються з різким падінням попиту (Японія, Німеччина, Китай), ресурсні економіки - з падінням цін на ресурси та впливом капіталів (РФ). Китайська економіка може зіткнутися з кризою надвиробництва, для уряду головним важелем не допустити жорсткого спаду є великі державні резерви.

Для розвинених країн в основі поточної кризи лежить тривалий цикл споживання у кредит, суттєва корекція попиту, що відбулася, загрожує тривалим періодом падіння валового продукту. Основні прояви кризи полягають у поверненні до реальної економіки. Істотно посилюються умови кредитування, знижується споживання, що негативно позначається на виробничому секторі.

Криза має давню історію і є закономірним проявом системного дисбалансу економіки зростання виробництва-споживання, пов'язаного з переоцінкою спекулятивного капіталу та недооцінкою капіталу, утвореного реальним виробництвом.

Він може бути на якийсь час призупинений колективними зусиллями розвинутих країн за рахунок дестабілізації економіки у країнах, вразливих до стрибків ціни на нафту. Західна Європа та США, будучи основними інвесторами, власниками концесій та постачальниками обладнання для видобутку нафти, у разі зростання цін отримують доходи від цих інвестицій, що компенсують зростання цін на паливо, а при зменшенні нафтових цін отримують компенсацію втрат у вигляді дешевого палива.

Тим часом сировинні ринки продовжують ставити антирекорди один місяць за другим. Самим значним падінням для нафтового ринку відзначений жовтень, на який припав пік кризи ліквідності у світовій фінансовій системі.

В умовах кризи основний попит змістився у готівкову валюту та найбільш ліквідні стійкі у ціні активи (короткострокові облігації). Загроза рецесії американської економіки призвела до відходу інвесторів абсолютно з усіх ринків, при цьому ситуація на ринку сировини посилилася зниженням попиту та невизначеністю його рівня в майбутньому.

Багато інвесторів використали ринок сировини з метою хеджування ризиків. Скорочення попиту призвело до корекції на ринку. Найбільші світові економіки вже найближчим часом очікує рецесія та зниження промислового попиту на сировинні товари, тому, з фундаментальної точки зору причин для відновлення ринків немає. Погіршення ситуації у світовій економіці може призвести до ще більшого зниження масштабу цін. Ситуація також посилюється зміцненням американської валюти.

Передумов для продовження негативної динаміки достатньо. Світова економіка сильно сповільнюється, у тому числі спад зачіпає і країни, що розвиваються, знижується попит на нафту. Стан фінансової системи далекий від стабільного, що також стримує спекулятивні покупки.

Значною мірою напрямок руху цін на нафту та золото визначався обстановкою на європейських та американських фондових ринках, які намагалися продемонструвати у листопаді технічне відновлення.

Дії хедж-фондів призвели до крайнього спотворення ситуації і зараз неможливо визначити рівноважну ціну для збалансованого попиту та пропозиції на ринку нафти, промислових металів чи золота. Підсумком закономірного пошуку справедливої оцінки сировинних активів стала висока волатильність ринків.

Слабкі статистичні дані та окремі корпоративні новини з постраждалих у ході кризи секторів можуть спровокувати нове падіння фондових ринків, яке, як правило, супроводжується значним зниженням ціни на сировинні товари.

Очевидно, що нинішня криза ще не увійшла до своєї заключної фази. Тому у найближчі місяці збережеться негативна динаміка товарних та фондових ринків. На цінову динаміку впливатиме не лише інвестиційний фактор, а й фундаментальний фактор співвідношення реального попиту та пропозиції.

Ослаблення на фондових ринках переважно пов'язані з суто фінансовими причинами. Інвестиції фінансуються переважно позиковими коштами, доступ до яких зараз утруднений, що змушує інвесторів до продажу ліквідних активів.

Внаслідок акції сильних і процвітаючих компаній, на яких спад практично не відбився, також падають у ціні.

За останній рік світ пережив два шоки: банківська криза та різке зростання цін на сировинні товари. Лише другий шок призвів до серйозних загальносвітових проблем. Саме стрімке подорожчання нафти призвело до спаду світової економіки у 1973-1974 та 1979-1980, але тоді не було такої обтяжуючої обставини як банківська криза. До середини осені поточного року перший шок різко посилювався, тоді як другий ослаб.

Прогнози розвитку міжнародного фінансового ринку не виходять за рамки аналізу окремих секторів фінансового ринку і кредитних відносин. Важливо взяти до уваги, що сьогодні у світових фінансах відбувається технологічна революція. Йде не тільки технічне і технологічне переозброєння, а й, що важливіше, глобальна організаційна перебудова і перерозподіл окремих груп фінансового ринку і груп країн. Саме це явище, яке і визначить вигляд фінансового світу найближчого майбутнього.

Особливості розвитку глобального фінансового ринку за останні 25 років полягали в тому, що ринки країн, що розвиваються, істотно відставали у своєму розвитку порівняно зі зростанням їхньої ваги у світовій економіці. Глобальне виробництво групи цих країн досягло показника 51%, водночас їхня частка в глобальній ринковій капіталізації становить лише 22%, на ринку корпоративного боргу частка менша - 14%, ще менша їхня частка в індексі MCSI - 12%. Очевидно, що в наступні 15 років у цій сфері відбудуться суттєві зміни. Передбачається, що частка цієї групи країн у глобальному виробництві може досягти до 2030 р. 70% глобального ВВП. Суттєво зміниться і їхня частка на глобальному ринку акцій. Виходячи з нинішніх трендів, вона може досягти за той самий період 39%. Багато країн, що розвиваються, істотно відстають за розвитком ринку внутрішнього і міжнародного ринкового суверенного боргу. При цьому можна вважати, що їхня частка в наступні півтора десятиліття зростатиме.

У більшості цих країн існують проблеми з інституціоналізацією внутрішніх заощаджень населення. Поступово ця проблема вирішуватиметься з

урахуванням технологічних проривів у фінансовому секторі та змін в організаційній структурі фінансового ринку. Це змінюватиме структуру попиту на ринку капіталу. Принципово зміниться співвідношення джерел капіталу. Так, уже в найближчі чотири-п'ять років обсяг інституціоналізованих заощаджень населення в Китаї перевищить аналогічний показник США.

Незважаючи на важкий економічний період і політичні проблеми у багатьох економіках, що розвиваються, перспективи розвитку цього сегмента ринку досить оптимістичні, принаймні для низки країн із достатнім рівнем внутрішньої інституціоналізації заощаджень.

Тим часом розвиток міжнародного фінансового ринку надає економічним агентам доступ до довгострокового фінансування за ринковими ставками і дає їм змогу ефективніше управляти відсотками і ризиками. Важливо, що модель реалізується в межах національної економіки. Зростаюча потреба в такому управлінні призводить до розвитку ринку деривативів і структурованих фінансових інструментів. Одночасно створюються передумови для зниження кредитних ставок, що стимулює інвестиційний процес.

Прогрес у фінансовому секторі та рівень технологічних і організаційних інновацій не дають змоги сьогодні визначити, які саме зміни будуть найбільш принциповими. Незрозуміло, які з них розвиватимуться випереджальними темпами і визначатимуть основні тренди змін. Це призводить до високої невизначеності в еволюції бізнес-моделей у глобальному фінансовому секторі, спричиняє суттєве нерозуміння у визначенні майбутнього основних глобальних гравців, веде до посилення конкурентного тиску в цій сфері в усіх напрямках.

Всесвітній економічний форум, що відбувся у 2020 р., виділив 11 основних напрямів інновацій:

1. Безготівковий світ.
2. Безперервні розрахункові потоки.
3. Проникнення штучного інтелекту на основі нового обладнання.
4. Нові ринкові платформи.

5. Вплив процесу глобалізації на зміни внутрішньокраїнових фінансових інститутів.

6. Посилення ролі роздрібних інвесторів і споживачів.

7. Краудфандинг.

8. Розширення альтернативного кредитування.

9. Зміна споживчих пріоритетів.

10. Дисагрегація страхування.

11. Вбудоване страхування.

Численні дослідження, узагальнені Світовим банком, встановили, що для першого десятиліття «нульових» середньосвітовий показник частки інвестицій у ВВП становив 22%; після першого фінансової кризи 2008-2010 рр. він зріс до 28%, а в останні 2-3 роки для США та Європи він сягнув 33%. Для найбільших економік, що розвиваються - Індії та Китаю - показник коливається останнє десятиліття в рамках 35-45%.

Прогноз на найближче десятиліття за цим показником по розвинених економіках: зниження до 20%, а можливо, і до 15% до 2025 р. з подальшою стабілізацією на такому рівні протягом двох-трьох десятиліть.

Прогнози міжнародних організацій передбачають, що в найближчі півтора десятиліття наростатиме дефіцит інвестиційних ресурсів у всьому світі. Це зумовлено тим, що протягом останніх трьох десятиліть поступово знижувався рівень заощаджень у розвинених економіках, тому ж певною мірою сприятиме і перерозподіл пріоритетів у бік споживання в китайській економіці.

Водночас світова економіка вступає в період різкого збільшення інвестиційного попиту з боку економік Африки, Азії та Латинської Америки, де різко зростає потреба в нових будинках, транспортних системах, виробничих потужностях, госпіталях, установах освіти. До цих регіонів слід додати і країни СНД. Аналогічна ситуація спостерігалася в другій половині 1940-х - 1959-х років. Вона була пов'язана з відновленням зруйнованих економік Європи та Японії після Другої світової війни. Після цього настав 30-річний період спаду заощаджень та інвестицій, що закінчився тільки до 2002 р.

Економічне зростання в наступні десятиліття зможе досягти таких темпів, що це потребуватиме інвестицій до 25% світового ВВП, до 2030 р. інвестиційний попит може максимально сягнути 24 трлн дол. США. В залежності від темпів і якості зростання дефіцит інвестиційних ресурсів може становити від 0,8 до 2,4 трлн дол. США.

Найближчі два десятиліття принесуть принципові зміни в соціально-демографічних трендах. Відбудеться перерозподіл у темпах зростання населення в країнах-лідерах. За оцінками, 2030 р. може стати демографічним плато для Китаю, який до цього моменту почне перебудовувати власну економічну політику з урахуванням нової обстановки на ринку праці. Демографічним лідером у світі стане Індія, яка, найімовірніше, обжене Китай до цього часу за темпами економічного зростання.

Демографічна ситуація принципово змінить джерела капіталу на фінансових ринках. Беззастережно, основним джерелом ресурсів для фінансових ринків стануть заощадження населення.

До 2030 р. країни, що розвиваються, вноситимуть 62 дол. на кожні 100 дол. заощаджень, порівняно з 2010 р., коли їхня частка була 45 дол.

Останніми роками відбулася принципова зміна в географічному розподілі заощаджень. В економіках, що розвиваються рівень заощаджень у доходах населення досяг максимального значення в 2014 г. - 34%, і це було переломним моментом. Надалі цей рівень трохи знижуватиметься - до 32% до 2030 р. У розвинених країнах рівень заощаджень у доходах населення істотно нижчий. У наступні 15 років він знизиться з 20% до 15% (до 2030 р).

Основні напрями реформування світової фінансової системи пов'язані із питаннями удосконалення правил обліку (особливо щодо похідних фінансових інструментів), посилення наглядових функцій (у тому числі за рейтинговими агенціями), стимулювання розвитку систем управління ризиками, підвищення вимог до мінімального капіталу фінансових компаній та підвищення прозорості глобальних компаній. Існує необхідність реформування міжнародних фінансових організацій (МВФ, Світовий банк).

Перспективи регулювання світового фінансового ринку також безпосередньо корелюють з концепцією сталого розвитку, яка швидкими темпами набирає своєї популярності у різних країнах. Безперечною стає потреба у реформуванні світової фінансової системи, що обумовлена такими факторами, як «тривале скорочення природного капіталу, зростання ризиків, пов'язаних зі зміною клімату та шкоди від стихійних лих, зростання соціальної нерівності, поява на світовій арені нових гравців в особі швидкозростаючих країн, що розвиваються, насамперед Китаю та Індії, і, нарешті, чималою мірою незадоволеність більшості зацікавлених сторін результатами посткризової реформи регулювання глобальних фінансів» [41]. Розрахунки експертів МВФ, засновані на індексі фінансового розвитку та аналіз даних, зібраних по 128 країнах за 1990–2018 роки, дає можливість зробити висновки про те, що економічне зростання, зумовлене фінансіалізацією, можливе лише до певного моменту, надалі перспективі фінансиалізація може надавати протилежний негативний ефект [68]. У зв'язку з цим в даний час регулювання глобальних фінансів має ґрунтуватися насамперед на інтересах суспільства. Концепція міжнародного фінансового регулювання, сформована з урахуванням ідеології сталого розвитку, дозволить досягти позитивних результатів не тільки в рамках економічного, але та екологічного, а також соціального аспектів.

У 2014 році Організацією Об'єднаних Націй було розроблено цілі сталого розвитку (ЦУР) до 2030 року, які змістили фокус уваги безлічі країн у глобальному фінансовому регулюванні. Міжнародні організації та приватні дослідні центри стали частиною світових дослідницьких програм, метою яких є досягнення ЦУР (у в тому числі програма ЮНЕП з 2014 року). При цьому більшу активність щодо ЦУР почали виявляти країни, що швидко зростають (Китай, ПАР, Індія та ін), цілями яких є: усунення проблем соціально-економічного, екологічного характеру та підтримання своєї значимості в світовій фінансовій системі. Велика увага стала приділятися стимулюванню екологічно відповідальних фінансових інститутів, результатом діяльності яких стало

зростання зеленого фінансування (ринки зелених облігацій, інвестиційних проектів, кредитів та кліматичні фонди).

Ці тренди в поєднанні з демографічними показниками наочно демонструють принципову зміну позицій розвинених країн і країн, що розвиваються, у пулі доступного капіталу. Китай обжене за заощадженнями США десь у середині 2020-х років, до кінця десятиліття за цим показником США обжене й Індія. До 2030 р. абсолютним лідером за обсягом заощаджень населення буде Китай, за ним слідуватиме Індія.

3.3 Удосконалення банківської діяльності на міжнародних фінансових ринках

У сучасному світі інновації притаманні багатьом галузям економіки, і банківський сектор - не виняток. Саме завдяки своєчасно введеним у використання розробкам банки свого часу змогли перейти на відверто новий рівень обслуговування, значно розширивши асортимент пропозиції за рахунок модернізації послуг інвестиційного характеру, залучення інтернет-технологій та мобільних мереж. Процес трансформації триває, і ринок поступово поповнюється черговими нововведеннями.

Необхідність поглиблення та ускладнення банківської діяльності в рамках інноваційного напрямку не викликає сумнівів. Ринок потребує якісно нових методів взаємодії з користувачами фінансових послуг і вдосконалені відповідно до вимог цифрової епохи технології, а також інші формати функціонування кредитної організації загалом. Піддаватися змінам може будь-який елемент банківської роботи, головне, щоб це сприяло досягненню ключових цілей запуску інноваційної модернізації.

При цьому чинна світова банківська практика свідчить про те, що якщо інновації і проводяться, то основна їх маса представлена у формі нововведень

процесного характеру: банки намагаються спростити канали спілкування з клієнтами і зробити механізми взаємодії максимально комфортними. Так, свого часу представники банківського бізнесу спершу почали застосовувати інтернет-банкінг, а потім і запропонували користувачам мобільні додатки. Однак у нинішніх умовах повсюдної цифризації і цього набору стає замало.

Світовий досвід банківської справи сигналізує про низку тенденцій, актуальних і затребуваних у нинішній час. Усі вони в тій чи іншій формі відображають тісний зв'язок банківського сегмента з іншими галузями суспільного життя, змушуючи кредитні організації бути більш клієнтоорієнтованими, природним чином вбудовуючи свої послуги в повсякденне життя громадян і організацій. При цьому перевага дедалі більше віддається фізичним особам як найбільш потенційному сегменту ринку. На думку банківської спільноти, саме вибудована на людських потребах і очікуваннях модель поведінки фінансових інститутів стане найбільш вигірною в найближчому майбутньому [70].

Банки зіткнулися з фінтех-компаніями, здатними до більш швидкого і цільового надання послуг фінансового характеру, що є першорядним в умовах сучасності. Виникле суперництво, що оголило недоліки світової банківської системи (зокрема, її статичність, високий рівень контролю, низька інноваційна активність), робило конкурентів потенційними переможцями в боротьбі за клієнта. Проте, з плином часу стали очевидними тонкі місця в роботі і молодих компаній, серед яких брак капіталу і, що важливо, довіри з боку дорослих користувачів, прихильників традиційного банківського обслуговування і перевіреної моделі взаємовідносин з інститутом, які поки що формують основу клієнтської бази.

Проте, продукти та послуги з технологічними розробками мають високий потенціал зростання, що підтверджується дослідженням E&Y (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 - Потенціал зростання використання фінтех-послуг у 2021 р.

Джерело: складено автором на основі [71]

Поточний факт, а також умови функціонування конкуруючих сторін призводять до визначення логічного напрямку розвитку: вибудовування партнерських відносин між банками та фінтех-компаніями, що нівелюють слабкі сторони один одного. За нинішніх умов дане рішення можна розглядати як одну з перспективних тенденцій ринку, що призводить до вдосконалення сегменту інноваційної банківської діяльності. В результаті співпраці в якості основної переваги банки отримують більш комфортне середовище для реалізації власного інноваційного спрямування, а також супутні цьому зниження операційних витрат, удосконалення персоналізованого підходу при реалізації продуктів та послуг та сукупне підвищення якості обслуговування клієнтів, що особливо вигідно зі стратегічного погляду.

Найбільш вигідним форматом укладання партнерства виступає створення фінтех-акселераторів, спрямованих на постачання ресурсів, яких бракує, на фінтех-стартапи, що зароджуються. Молоді компанії здатні отримати від банку фінансову або технологічну допомогу, а потім самостійно знайти клієнтів з-

поміж учасників банківського ринку. При вдалому ж збігу обставин, маючи посправжньому цінну розробку, стартапи можуть бути придбані банком і надалі вести роботу в його інтересах. В результаті співробітництва утворюються стійкіші до ринкових змін та інноваційно-підковані фінансові інститути.

З урахуванням розвитку цифрового банкінгу та зростання ролі комп'ютеризованих процесів, гостро постає питання захисту від кібератак, наслідки яких здатні стати для організації вкрай болючими. Посилення інформаційної безпеки – ще одне необхідний напрямок інноваційного вдосконалення, що виникає у банківській сфері. Банки завжди були привабливими об'єктами для хакерських нападів, проте послідовне приведення кредитних організацій до цифрового типу, а також професійне зростання самих шахраїв демонструють потребу у захисті більш явну, ніж будь-коли. Очікується, що ринок кібербезпеки зросте в 1,65 разу до 2025 року порівняно з даними 2020 р. (122,4 млрд дол. США у 2020 р. та 202,3 млрд дол. США у 2021 р.) [69].

Захист від кібератак актуальний і з позиції інноваційного напрямку банківської роботи. Застосування нових розробок, їх первинні випробування та присутні недоробки несуть у собі велику загрозу безпеці банку та його внутрішніх даних (у т.ч. конфіденційних клієнтських відомостей), а також ділової репутації як такої. Це вимагає від нього збільшення інвестицій у інформаційну безпеку, створення багаторівневих систем перевірки та навіть використання процесу біометричної аутентифікації. Останній стає особливо зручним в умовах розповсюдження мобільних пристроїв, наділених системою сканування відбитків пальців тощо, дають користувачам доступ до банківських рахунків та інших видів персональної інформації. У загальному вигляді, варіантів аутентифікації істотно більше.

Актуальним на ринку виглядає тренд застосування біометричної аутентифікації. Тренд викликаний потребою додаткової, підвищеної безпеки, при цьому не позбавлений проблем. Головна з них - вартість технології, яка поки не дозволяє банкам використовувати програму на всіх пристроях, що мають зв'язок з банківськими даними. Тим не менш, присутність технології на ряді

мобільних аксесуарів допомагає банкам прискорити процес повсюдного її впровадження та, підвищуючи якість роботи, уникнути втрати довіри з боку клієнтів, частина з яких дедалі активніше акцентує свою увагу на ризиковій складовій взаємодії з банками [69].

Зараз приклади біометричної аутентифікації активно простежуються у зарубіжних банках. Один з них – Bank of America та технологія Fingerprint and Touch ID Sign-In, що запитує у клієнта сканер відбитка пальця для входу в мобільний додаток [74]. А ось Citibank використовує менш поширену технологію Voice Biometrics Authentication, що надає користувачеві доступ до сервісів після зіставлення його голосу з наявними в базі банку [75].

Нещодавно перспективним для ринку банківських послуг став розглядатися варіант використання віртуальної (VR – virtual reality) та доповненої реальності (AR – augmented reality). Це рішення стало одним із самих новаторських і високоризикових, проте воно покликане суттєво посилити конкурентні переваги тих, хто його застосовує.

Сфера розваг, одна з перших, що застосувала інструменти AR/VR, дала дорогу і іншим галузям: хвиля масової цікавості по відношенню до «новинки» та першого знайомства з боку населення пройшла, тепер віртуальна реальність розглядається бізнесом як необхідність. Причиною тому багато в чому є позитивна динаміка зростання та впровадження віртуальної та доповненої реальностей, яка має намір продовжуватись у всеосяжних масштабах: Goldman Sachs прогнозує досягнення технологією рівня доходу в 80 млрд дол. США сумарно за всіма галузями до 2025 р., а в у разі «прискореного розвитку» – всі 182 млрд дол. США [73].

Залучення AR/VR до банківської роботи проводиться поступово. Основна мета впровадження – потреба в поліпшенні візуальної складової взаємодії банку та користувача, оскільки графічна привабливість стала оцінюватись клієнтами суттєво високо після масового введення в експлуатацію відповідних додатків та сервісів. Крім того, за рахунок здатності інтегрувати цифрову реальність у фізичну (тобто, що має місце насправді), ця інноваційна технологія дозволяє

фінансовим організаціям ставати повноцінним учасником повсякденному житті клієнтів, за рахунок чого досягається бажаний ефект «постійної присутності».

Огляд зарубіжної практики дозволить виявити низку прикладів активного використання аналізованого тренду. Так, австралійський представник банківського сектору Westpac запустив AR-додаток, що дозволяє перевіряти баланс карти, проводити платежі та легко знаходити розташовані поблизу відділення банку. Схожі моделі сервісів представлені в лінійці Citibank (Microsoft HoloLens), Standard Chartered China (Breeze Living), Commonwealth Bank of Australia [69].

Потенціалом застосування AR/VR технології також здатне виступити повне переведення класичних банківських відділень у віртуальну форму. Поряд з економією коштів і часу обох сторін операції, що здійснюється, він дозволить здійснити якісно новий стрибок у поданні банківської моделі, підтвердивши існуюче у фінансових колах думку про те, що «банк – це вже не інститут, а набір функцій, які він здатний виконувати». У той же час, необхідно ретельно вивчити можливі негативні наслідки такої радикальної інновації, які поки що не озвучуються.

Банківському середовищу важливо продовжувати роботу у напрямі використання автоматизованих процесів та штучного інтелекту, глибина потенціалу реалізації якого велика. Водночас кредитними організаціями демонструється зсув курсу: фокусування уваги проводиться на введенні інновації в експлуатацію з метою модернізації внутрішньобанківських процесів, а не прямого впливу на клієнтів [69].

Скорочення обсягів ручної обробки даних переважно націлене на зниження витрат і покликане загалом надати позитивний вплив на показники ефективності діяльності організацій. Саме за рахунок послідовної та методичної оптимізації внутрішніх процесів банки мають намір удосконалювати взаємини з клієнтами, домагатися сталого становища на ринку загалом та в інноваційному напрямку діяльності зокрема.

Незважаючи на значну увагу технічній стороні питання (ступеня опрацьованості цифрових розробок, рівню впровадження автоматизації та інструментів біометричної аутентифікації і т.д.), все сильніше хвилює банківську спільноту соціальна сторона інноваційної діяльності. З урахуванням дедалі більшого впливу людського фактора, масової орієнтації на індивідуалізований підхід та можливості кредитних організацій найкраще його забезпечувати, посилюється значимість ефекту соціального, що з потребами суспільства.

Соціальний аспект знаходить свій відбиток у здатності впливати на людини, на його продуктивність, що згодом позначається на параметрах діяльності економічного суб'єкта. Таким чином, максимально піклуючись про споживачів, орієнтуючись з їхньої потреби, банки здатні досягати своїх цілей, причому, незважаючи на обсяг вироблених ресурсних витрат, робити це більш м'яко, успішно та на довгострокову перспективу.

Також з метою забезпечення умов для розвитку інновацій у банківському секторі у різних країнах створюються нові механізми та інструменти регулювання інноваційних фінансових технологій, продуктів та послуг.

Ефективний та безпечний розвиток та функціонування цифрового фінансового простору вимагають здійснення скоординованої діяльності на рівні всіх її учасників, а також своєчасного удосконалення регулювання, що дозволить, з одного боку, підтримувати стабільність фінансової системи та захищати права споживачів, а з іншого – сприяти розвитку та впровадженню інноваційних фінансових продуктів та послуг.

На рис.3.2. відображено, що серед усіх завдань, що стоять перед регуляторами, можна виділити три ключові пріоритети, на яких має зосередитись банківське регулювання в умовах розвитку цифрових технологій: забезпечення сумлінної конкуренції, сприяння інноваціям та розвиток стандартів кібербезпеки.

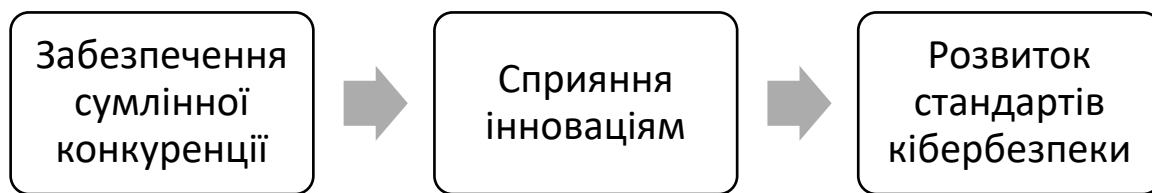

Рисунок 3.2 – Пріоритети для розробки нових підходів до банківського регулювання в умовах розвитку цифрових технологій

Джерело: складено автором

Важливо відзначити, що цифрове середовище сприяє появі нових гравців у банківській сфері. Набувають особливої актуальності завдання забезпечення чесної конкуренції між усіма учасниками сектора.

Згідно з поглядами експертів Інституту фінансової стабільності з-поміж зарубіжних країн найбільшого прогресу в адаптації підходів банківського регулювання в умовах розвитку цифрових технологій досягли Австралія, Великобританія, Канада, Гонконг, Сінгапур, США, Китай [65].

На рис.3.3. систематизуємо основні застосовувані зарубіжними країнами підходи щодо трансформації банківського регулювання.

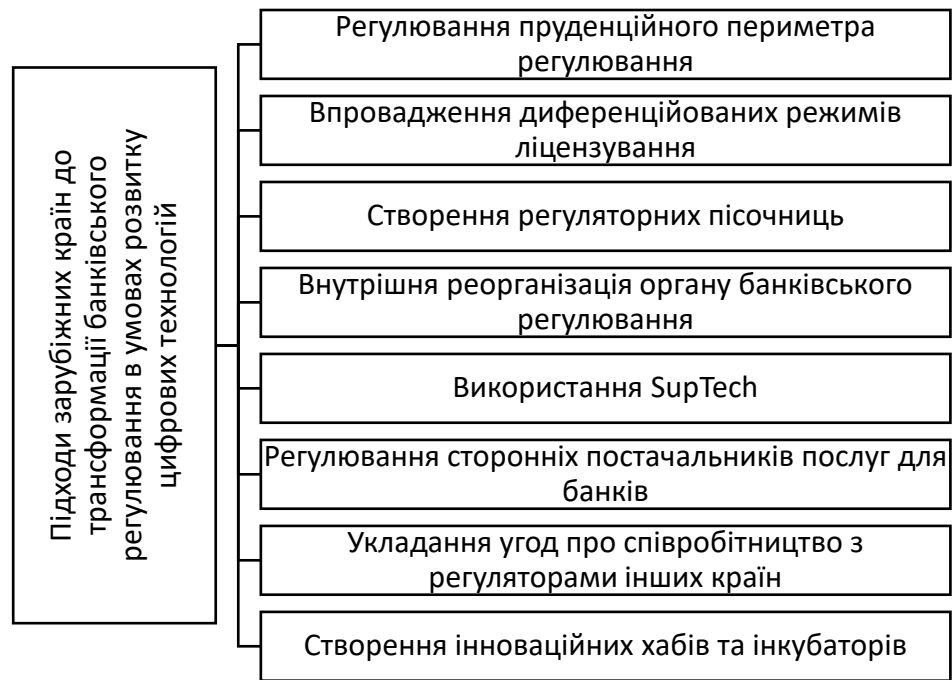

Рисунок 3.3 - Підходи зарубіжних країн до трансформації банківського регулювання в умовах розвитку цифрових технологій

Джерело: складено автором

Структурна трансформація регулювання банківської діяльності характеризується еволюційним шляхом розвитку та не пов'язана з появою будь-яких нових органів регулювання, а швидше зумовлена розвитком та коригуванням існуючих підходів. До таких можна віднести розширення регуляторного периметра, диференціація режимів ліцензування, використання саптеха, здійснення нагляду за сторонніми постачальниками банківських послуг, а також укладання угод співробітництво з регуляторами інших країн.

ВИСНОВКИ

Посилення взаємної економічної залежності всіх країн веде до розширення сфери міжнародних фінансових відносин, зростання обсягу операцій на фінансових ринках, збільшення інвалютних потоків з одних країн до інших. Цей процес називається фінансовою глобалізацією.

Фінансова глобалізація — це зростаюча фінансова взаємозалежність країн усього світу в результаті зростання міжнародних фінансових угод, міжнародних потоків капіталу, використання різноманіття фінансових інструментів та технологій.

Тісна інтеграція економік, породжена глобалізацією, зокрема та фінансової, призвели до появи міжнародного фінансового ринку, форми руху міжнародних фінансів у певних параметрах міжнародної фінансової системи

Фактично на міжнародному фінансовому ринку здійснюється торгівля різноманітними міжнародними фінансовими інструментами - валютами, валютними цінними паперами, міжнародними інвестиціями, іноземними кредитами та міжнародними страховими продуктами.

За останні десятиліття міжнародний фінансовий ринок отримав значний розвиток та відіграє провідну роль у міжнародній економічній системі. Основними тенденціями розвитку світового фінансового ринку є глобалізація, зростання міжнародної конкуренції, інтернаціоналізація, інституціоналізація, інтеграція, інформатизація та концентрація світових ринків. Однак зростаючий рівень іноземних інвестицій призводить до посилення залежності фінансових ринків різних країн один від одного.

Для здійснення багатьох операцій на міжнародному фінансовому ринку необхідні посередники. Класичними фінансовими посередниками є банки.

Нині банки як особливі фінансові посередники на міжнародному фінансовому ринку характеризуються такими суттєвими ознаками:

1. Як усі фінансові посередники, вони мають подвійний обмін борговими зобов'язаннями: банки випускають свої власні боргові зобов'язання, а кошти, мобілізовані на цій основі, розміщують від свого імені у боргові зобов'язання, випущені іншими організаціями.

2. Банки формують власні зобов'язання на основі високоліквідних та фіксованих за сумами вкладів (депозитів). Подвійний обмін зобов'язаннями притаманний всіх видів фінансових посередників, але тільки банки приймають на себе безумовні зобов'язання з фіксованою сумою боргу перед юридичними та фізичними особами. Фіксовані за сумою боргу зобов'язання несуть у собі найбільший ризик для посередників-банків, оскільки вони мають бути сплачені у повній сумі незалежно від зміни вартості їхніх активів.

3. Банки як депозитні фінансові посередники мають високий рівень фінансового важеля, тобто частку позикових коштів у структурі пасиву. Банки формують ресурси для своїх операцій головним чином за рахунок залучених та позикових коштів. Власний капітал, як правило, не перевищує 10% їх балансу, що робить їх уразливими до впливу зовнішніх та внутрішніх факторів і викликає необхідність особливої системи нагляду за банківською діяльністю.

4. Банки мають можливість відкривати та обслуговувати розрахункові та поточні рахунки та емітувати безготівкові платіжні кошти (так звані «банківські гроші»), на цій основі вони забезпечують функціонування платіжної системи.

Міжнародний фінансовий ринок містить у собі 5 сегментів: валютний, фондовий, кредитний, страховий та інвестиційний ринки.

Розвиток міжнародного валютного ринку в останні десятиліття визначається процесами фінансової глобалізації, пов'язаними зі зміцненням і розширенням зв'язків між фінансовими системами окремих країн. Ці процеси визначають такі тенденції розвитку міжнародного валютного ринку, як стрімке зростання обсягів валютних операцій, глобалізація ринкової інфраструктури, підвищення значущості строкових операцій і диверсифікація валютної структури ринку, розширення офшорного спекулятивного капіталу, а також зміна регулюючих функцій центральних банків.

Ключовим фактором, що характеризує діяльність міжнародного фондового ринку, є його учасники. Найбільші фондові біржі світу розташовані в Північній Америці, Європі та Азії: зростає частка азійських країн, зокрема Китаю та Японії, які поступово витісняють США та країни Європи і висуваються в лідери світового фінансового ринку. Однак, сумарна ринкова капіталізація американського регіону (який включає в себе як Північну Америку, так і Південну) все ще перевищує всі інші регіони. Сумарна капіталізація всіх фондових бірж світу зросла з 69,9 трильйонів доларів у 2020 році до 71,5 на початку 2021, що вказує на наявність тенденції до зростання обсягу угод, що здійснюються на біржах.

На міжнародному кредитному ринку також сформувалася низка тенденцій. В останні п'ятнадцять років відбулося різке зростання заощаджень, викликане зростанням пропозиції та поліпшенням умов для вигідного розміщення капіталів. Багато великих банків у зв'язку з цим не справляються з припливом фінансових ресурсів, що призвело до хвилі злиттів і поглинань банків, як між собою, так і з іншими фінансовими інститутами.

На міжнародному ринку інвестицій також спостерігаються позитивні тенденції, зокрема з 2021 року простежується висока динаміка відновлення прямих іноземних інвестицій. У 2021 р. потоки ПІІ піднялися на 64%, до 1,58 трильйонів доларів, що стало другим найвищим високим рівнем після глобальної економічної кризи 2008-2009 років.

На міжнародному ринку страхування також спостерігається тенденція до зростання за останні 3 роки, динаміка зростання прискорилося з 3,5% до 3,8% і, можливо, найближчими роками досягне докризового рівня. Страховий сегмент, як і раніше, залишається добре капіталізованим, не дивлячись на низькі процентні ставки, що чинять на нього тиск. Економісти Swiss Re (одна з найбільших перестраховувальних компаній у світі) припускають, що спад обсягів світової торгівлі може мати негативний вплив на премії з морського і кредитного страхування.

Однією з ключових тенденцій розвитку світової валютної системи в умовах фінансової глобалізації є посилення транснаціоналізації світових та європейських банків, ступінь експорту банківських послуг до інших країн.

Автор провів аналіз тенденції збільшення активів системно значимих фінансових установ, а також відсоткового співвідношення величини активів найбільших банків та сукупних банківських активів країн Євросоюзу до ВВП країни базування, що відображає ступінь впливу банківської системи та окремих найбільших банків реальну економіку.

Управління банківськими ризиками є необхідним компонентом успішної діяльності будь-якої банківської організації, як посередника на міжнародному фінансовому ринку. Це складний процес, багато складових частин якого взаємопов'язані, і розглядати їх в ізоляції не представляється можливим, тому що це веде до прийняття неправильних рішень в управлінні банком.

Як і в будь-якій системі, у структурі світового фінансового ринку, на сучасному етапі, існує низка проблем:

1. Регулювання ринку. Недостатність регулювання стала однією з причин виникнення світової економічної кризи в 2008 року.

2. Виведення активів із ризикованих інструментів, таких як акції та національні валюти, їх вкладення в найбільш консервативні, наприклад, золото. Це призводить до низької ліквідності, оскільки інвестори, уникаючи підвищеної загрози, вкладають готівку в обмежене коло інструментів.

3. Зростання залежності світової економіки від грошового функціонування, а не від реального капіталу. Це призводить до того, що становище економіки більшою мірою залежить від стану фінансів.

У Єврозоні є і своя особлива проблема - дефляція: скорочуються доходи корпоративного сектора, бюджету, немає можливості нарощувати інвестиції та підвищувати зарплати. У лютому 2022 року, за даними Eurostat, ціни в Єврозоні знизилися на 0,2% у річному вираженні (у січні було зростання на 0,3%). Найгірше доводиться енергетикам, де через падіння нафтових котирувань дефляція становила 8% (і ще 5,4% у січні).

Особливості розвитку глобального фінансового ринку за останні 25 років полягали в тому, що ринки країн, що розвиваються, істотно відставали у своєму розвитку порівняно зі зростанням їхньої ваги у світовій економіці. Глобальне виробництво групи цих країн досягло показника 51%, водночас їхня частка в глобальній ринковій капіталізації становить лише 22%, на ринку корпоративного боргу частка менша - 14%, ще менша їхня частка в індексі MCSI - 12%. Очевидно, що в наступні 15 років у цій сфері відбудуться суттєві зміни. Передбачається, що частка цієї групи країн у глобальному виробництві може досягти до 2030 р. 70% глобального ВВП. Суттєво зміниться і їхня частка на глобальному ринку акцій. Виходячи з нинішніх трендів, вона може досягти за той самий період 39%. Багато країн, що розвиваються, істотно відстають за розвитком ринку внутрішнього і міжнародного ринкового суверенного боргу. При цьому можна вважати, що їхня частка в наступні півтора десятиліття зростатиме.

У ході дослідження також було виділено пропозиції щодо вдосконалення управління банківською діяльністю, які, сприятимуть зростанню конкурентоспроможності банків, а також дозволять покращити комунікаційні канали між кредитними організаціями та їх клієнтами:

1. Через відставання інноваційного компонента банківської діяльності країни, нарощувати обсяги інноваційної роботи, ґрунтуючись на світових тенденціях галузі;

2. Здійснювати інноваційне управління у взаємозв'язку з управлінням стратегічним, розробляючи нарівні зі стратегічними планами інноваційні плани заходів, оскільки розвиток кредитної організації та її існування в довгостроковій перспективі можливі при регулярному виявленні (нарощенні) конкурентних переваг, формування яких у сучасних умовах вимагає використання інновацій.

Використання інноваційних розробок на постійній основі є ключовою рушійною силою за умов початку цифрової економіки. Їх активне створення та використання надає сприятливий вплив на суміжні галузі, що сприяє перейняттю досвіду та зміцненню інноваційних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бобиль В.В. Фінансові ризики банків: теорія та практика управління в умовах кризи: монографія / В.В. Бобиль. Дніпропетровськ, 2016. 298 с.
2. Бурковська А. В. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції в сучасних умовах : навч. посіб. / А. В. Бурковська. – К. : ЦУЛ, 2014. – 208 с.
3. Буряк П.Ю., Смолінська С.Д., Татарин Н.Б. Фінанси: Підручник. – К.: «Хай-Тек Прес», 2010. – 392с.
4. Вірван Л. А. Міжнародний банківський бізнес. Базові категорії, поняття, терміни : підручник / Л. А. Вірван. – К. : Ліра-К, 2014. – 312 с.
5. Вірван Л. А. Міжнародні розрахунки і валютні операції : навч. посіб. / Л. А. Вірван. – К. : Ліра-К, 2014. – 216 с.
6. Гарбар Ж.В. Фінансовий ринок: Монографія / Ж.В. Гарбар. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 455 с.
7. Дронева А.Н. Вплив глобалізації на розвиток фінансових ринків. К.: Центр учбової літератури, 2013. 240 с.
8. Зовнішньоекономічна діяльність: Навч. посібник. /За ред. Козака Ю.Г., Логвінової Н.С., Сіваченка І.Ю. – К.: ЦУЛ, 2010. – 246 с.
9. Клименко В.В. Фінансовий ринок: Навчальний посібник / В.В. Клименко, Л.А. Акімова, Л.М. Докієнко; За ред. В.І. Павлова. – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 358 с.
10. Князь С. В. Міжнародні фінанси : навч. посіб. / С. В. Князь. – К. : Ліра-К, 2013. – 364 с.
11. Кобушко І. М. Фінансове посередництво : [конспект лекцій для студ. спец. 7.050104 та 8.050104 "Фінанси" усіх форм навчання та слухачів ЦПО] / І. М. Кобушко. — Суми : СумДУ, 2010. — 194 с.

12. Коваленко В.В. Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / за ред. В.В. Коваленко. Одеса: ОНЕУ, 2017. 304 с.
13. Ковальчук К. Ф. Міжнародні кредитно-розрахункові та валютні операції : навч. посіб. / К. Ф. Ковальчук. – К. : Ліра-К, 2013. – 150 с.
14. Лук'янов В. С. Сучасні фінансові ринки / В. С. Лук'янов. – К. : Знання, 2013. – 479 с
15. Міжнародні фінанси: навч. посіб. 5-те вид. перероб. та доп./ за ред. Козака Ю. Г.– Київ – Катовіце.: Центр учбової літератури, 2014. – 348 с.
16. Мусієць Т.В., Оглобля Я.О. Регулювання діяльності транснаціональних банків в умовах глобальної фінансової нестабільності. 2017. С. 256.
17. Патика Н. І. Міжнародні валютно-кредитні відносини : навч. посіб. / Н. І. Патика. – К. : Ліра-К, 2012. – 566 с.
18. Ткаченко А.М. Міжнародні економічні відносини: [навч. посіб.] / Ткаченко А.М. Воронкова В.Г., Ткаченко М.О. – К.: Вид. дім «Професіонал», 2009. – 325 с.
19. Аналіз банківської діяльності : підручник / А. М. Герасимович, М. д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін. – К. : КНЕУ, 2011. – 599 с.
20. Фінансовий ринок: Підручник / М.А. Гапонюк, А.Є. Буряченко, Н.В. Дегтярьова та ін. ; За заг. ред. проф. М.А. Гапонюка. – К.: КНЕУ, 2014. – 419 с.
21. Борзенко О. Глобальний фінансовий ринок / О. Борзенко / /Економічна теорія. – 2017. – № 2. – С. 97-111.
22. Власенко М.О. Понятійні та сутнісні характеристики світового фінансового ринку. Бізнес Інформ. 2013. № 3. С.52-57.
23. Вовчак О.Д., Крентовська Л.М. Функції фінансового посередництва України. Інноваційна економіка. 2013. № 5. С. 230-233
24. Демчук Н.І., Абахтімова А.А. Управління банківськими ризиками. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Вип. 24. Ч.1. С. 117-119.

25. Житар М.О., Сосновська О.О. Вплив фінансової глобалізації на формування фінансової архітектури / Економіка і організація управління. № 3 (35). 2019. С.39-50.
26. Квасницька Р.С. Фінансовий ринок: сутність та об'єкти купівлі-продажу / Р.С. Квасницька // Вісник Бердянського держ універ. менеджменту і бізнесу (науково-економічний журнал). 2011. - №3 (15). - Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2011. - С.141-144
27. Коваленко В. В. Системні особливості фінансового посередництва та його вплив на розвиток фінансового ринку / В. В. Коваленко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. - 2014. - Вип. 10(1). - С. 213-222.
28. Коваленко Ю.М. Структуризація сучасного фінансового ринку. Фінанси України. 2010. № 9. С.91-99.
29. Кулай А.В. Роль транснаціональних банків у формуванні ринку банківських послуг ЄС. Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». 2014. № 11. С. 105–121.
30. Мамотенко Д.Ю. Глобалізація міжнародних фінансових ринків / Д.Ю. Мамотенко // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2009. – Випуск 39. – С. 229- 237.
31. Мозговий О., Малащук Д. Сучасна парадигма функціонування світового фінансового ринку // Міжнародна економічна політика. Випуск № 1 (24). 2016. С. 29-51
32. Молчанова Е.Ю. Паценко О.Ю. Сучасна структура світового фінансового ринку. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2013. №3. С.188-195.
33. Поліщук Є.А. Особливості розвитку світового фінансового ринку на сучасному етапі. Проблеми економіки. 2014. № 3. С. 25-31.
34. Посохов І.М. Дослідження державної політики регулювання ризику в країнах ЄС / І. М. Посохов // Економіка. Фінанси. Право. – 2016. – № 2. – С. 8-11.
35. Простебі Л.І. Особливості сучасного розвитку глобального фінансового ринку як середовища поширення економічних коливань / Л.І.

Простебі // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 26. – С. 153-159.

36. Рубанов П.М. Види та роль фінансових посередників на сучасному етапі розвитку фінансової системи / П.М. Рубанов // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 3. – С. 204–209

37. Рубанов П.М. Еволюція теоретичних поглядів на сутність фінансового посередництва. Вісник СумДУ. Серія “Економіка”. 2011. № 4. С. 97-101.

38. Стукан І.Ю. Фінансова глобалізація: сутність, етапи та наслідки / Європейські перспективи, 2015. - № 1. - С. 18-24.

39. Цікановська Н. А. Видова систематизація фінансових посередників як основа формалізації їх системи / Н. А. Цікановська // Фінансовий простір. – 2015. – № 3 (19). – С. 157-165.

40. Шлапак А.В. Світовий фінансовий ринок в умовах глобалізації економіки. Інтелект XXI. 2017. №2. С.53-61

41. Babb S., Kentikelenis A. International Financial Institutions as Agents of Neoliberalism. The SAGE Handbook of Neoliberalism / ed. by D. Cahill, M. Cooper, M. Konings. 2018. P. 16–27.

42. Haentjens M., Gioia-Carabellese P. de. European Banking and Financial Law. Abingdon: Routledge, Taylor & Francis Group, 2015. 800 с. (Routledge, Taylor & Francis Group).

43. Singh D. Banking regulation of UK and US financial markets. Ash gate Publishing, Ltd., 2007, P. 31–33

44. The Supervisory Capital Assessment Program: Design and Implementation. Board of Governors of the Federal Reserve System, April 2009.

45. Галенко Н. О. Міжнародний фондовий ринок в контексті глобальної фінансової системи: специфіка взаємодії [Електронний ресурс] / Н. О. Галенко. - Режим доступу : <http://perspektyva.dp.ua/files/articles/04.03.2013.pdf>.

46. Довгалюк В.В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку / Ефективна економіка, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081>
47. Лондар С.Л. Фінанси: навч. посібник : [Електронний ресурс] / С.Л. Лондар, О.Б. Тимошенко. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com.ua/>
48. Приходько Б.В. Фінансові ринки в умовах глобалізації / Б.В. Приходько // Ефективна економіка. – 2012. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1165>.
49. Фурман І. В. Економічна суть і сегментація міжнародного кредитного ринку та розширення ресурсної бази банків за рахунок його функціонування [Електронний ресурс] / І. В. Фурман // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2014. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/1536/1/Ve6545.pdf>
50. Школьник І.О. Фінансові посередники та їх роль у розвитку фінансового ринку / І.О. Школьник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3233/1/Shkolnyk.I.O_33.pdf
51. Банк міжнародних розрахунків. - Офіційний сайт. - URL: <https://www.bis.org/statistics/rpfx22.htm>
52. Доповідь про світові інвестиції 2022: основні тенденції та загальний огляд [Електронний ресурс]. - Офіційний сайт ЮНКТАД. - URL: <https://unctad.org/fdistatistics>
53. Економічні показники TRADING ECONOMICS. - Офіційний сайт. - URL: <https://ru.tradingeconomics.com/country-list/rating>
54. Інформаційний портал investfunds.ru. - Офіційний сайт. - <https://investfunds.ru/indexes/222/>
55. Найбільші банки Європи. - URL: <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/research/europes-50-largest-banks-by-assets>

56. На США приходится 56% общей стоимости мирового фондового рынка. - URL: <https://www.finam.ru/publications/item/na-ssha-prihoditsya-56-obsheiy-stoimosti-mirovogo-fondovogo-rynka-20210418-11000/>

57. Офіційний веб-сайт Міжнародного валютного фонду. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.imf.org](http://www.imf.org).

58. Рейтинг країн Європи за кількістю грошово-кредитних установ. - URL: <https://www.ebf.eu/facts-and-figures/structure-of-the-banking-sector/>

59. Рейтинг країн світу за рівнем ВВП. - URL: <https://gtmarket.ru/ratings/gross-domestic-product-ranking>

60. Розподіл банківських активів Європейських банків. - URL: <https://www.rba.gov.au/statistics/tables/>

61. Світове страхування у 2021 році, Sigma, Swiss Re, квітень 2022 р. [Електронний ресурс]. – Офіційний сайт Swiss Re. - URL: <https://www.swissre.com/dam/jcr:4500fe30-7d7b-4bc7-b217-085d7d87a35b/swiss-re-institute-sigma-4-2022.pdf>

62. Список найбільших банків світу. - URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA_%D0%BA%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BD%D0%B5%D0%B9%D1%88%D0%B8%D1%85_%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2_%D0%BC%D0%B8%D1%80%D0%B0

63. Сукупні банківські активи у світі. - URL: <https://www.statista.com/statistics/875144/banking-sector-assets-worldwide-by-country/>

64. Сукупні банківські активи у Європі. - URL: <https://data.imf.org/?sk=B83F71E8-61E3-4CF1-8CF3-6D7FE04D0930&sId=1409151240976>

65. Innovative technology in financial supervision (suptech) – the experience of early users = Інноваційні технології у фінансовому нагляду (Саптех) - досвід ранніх користувачів. - Текст: електронний // Офіційний сайт Банку міжнародних розрахунків. – URL: <https://www.bis.org/fsi/publ/insights9.pdf>

66. Paul Griffiths (2020). The FinTech Industry: Crowdfunding in Context. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-46309-0_11.

67. Roser Ferrer. The challenges of financial globalization. Economics & Markets. Financial markets. September 13th, 2018. Retrieved from <https://www.caixabankresearch.com/en/economics-markets/financialmarkets/challenges-financial-globalisation>

68. Sahay R., Čihák M., N'Diaye P., Barajas A., Bi R., Ayala D., Gao Yu., Kyobe A., Nguyen L., Saborowski Ch., Svirydzenka K., Yousefi S.R. Rethinking Financial Deepening: Stability and Growth in Emerging Markets. Washington, IMF. [Электронный ресурс]. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1508.pdf>

69. Accenture Banking. - URL: https://www.accenture.com/_acnmedia/Accenture/Conversion-Assets/Secure/pdf-no-index-6/Accenture-Banking-Top-10-Trends-2022?elqcsst=272&elqcsid=1547

70. Capgemini Worldwide - Top 10 Trends in Banking. 2017. P.3. URL: https://www.capgemini.com/wpcontent/uploads/2017/07/banking_trends_2017_web_version.pdf.

71. EY Global Financial Services. - URL: https://www.ey.com/en_gl/ey-global-fintech-adoption-index

72. Evolving Banking Regulation. KPMG International. 2015. URL: www.kpmg.com.

73. Virtual & Augmented Reality, Goldman Sachs Report. 2021. URL: <https://www.goldmansachs.com/investor-relations/financials/current/annual-reports/2021-annual-report/multimedia/annual-report-2021.pdf>

74. Bank of America introduces fingerprint and touch ID Sign-in for its mobile banking app. URL: <http://newsroom.bankofamerica.com/press-releases/consumer-banking/bank-america-introduces-fingerprint-and-touchid-sign-its-mobile-ban>

75. Citibank voice biometrics. URL: <https://www.citibank.com.hk/english/ways-to-bank/voice-biometrics.htm>.

- 76. Industrial and Commercial Bank of China // www.ccb.com
- 77. HSBC Holding plc // www.hsbc.com

метадані

Заголовок

Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку.docx

Автор

Голубенко Дар'я Антонівна

Науковий керівник

Савчук Н.В.

підрозділ

кафедра європейської економіки і бізнесу

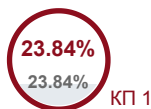
Перелік можливих спроб маніпуляцій з текстом

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		0
Інтервали		0
Мікропробіли		1
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		452

Обсяг знайдених подібностей

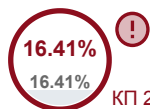
Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

25

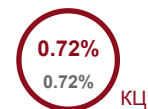
Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

КП 2

20595

Кількість слів

КЦ

162467

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Прокручіть список та аналізуйте, особливо, фрагменти, які перевищують КП 2 (позначено жирним шрифтом). Скористайтеся посиланням "Позначити фрагмент" та перегляньте, чи є вони короткими фразами, розкиданими в документі (випадкові схожості), численними короткими фразами поруч з іншими (мозаїчний плагіат) або великими фрагментами без зазначення джерела (прямий плагіат).

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	FOрганізація і управління діяльності банкуinance_18_ Doroshenko_Antonenko.doc 1/23/2018 V. N. Karazin Kharkiv National University (KKNU) (Економічний факультет-кафедра фінансів та кредиту)	140	0.68 %
2	FOрганізація і управління діяльності банкуinance_18_ Doroshenko_Antonenko.doc 1/23/2018 V. N. Karazin Kharkiv National University (KKNU) (Економічний факультет-кафедра фінансів та кредиту)	133	0.65 %
3	https://ukrbukva.net/page.2.28433-Sostoyanie-i-perspektivy-evropeyskogo-finsansovogo-rynka.html	122	0.59 %

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В НОВИХ РЕАЛІЯХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Збірник матеріалів

**Студентської науково-практичної
Інтернет-конференції**

**м. Київ,
7 грудня 2022 р.**

Організаційний комітет:

Бурмака Микола Олексійович - к.е.н., доцент
Вінська Оксана Йосипівна – к.е.н., доцент
Галенко Оксана Миколаївна – д.е.н., професор
Козачок Тетяна Сергіївна – к.е.н., доцент
Максименко Анна Вікторівна - к.е.н., доцент
Олійник Вікторія Володимирівна - к.е.н., доцент
Поплюйко Андрій Миколайович – к.е.н., доцент
Солодковський Юрій Мечиславович – к.е.н., доцент
Столярчук Ярослава Михайлівна - д.е.н., професор
Федірко Олександр Анатолійович – д.е.н., доцент
Черницька Тетяна Володимирівна - к.е.н., доцент
(Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)

*Редколегія може не поділяти погляди, викладені у збірнику.
Автори тез доповідей несуть відповідальність за їхній зміст*

Розвиток економіки України в нових реаліях міжнародних відносин:
Р 64 зб. матеріалів студентської наук.-практ. інтернет-конф., 7 грудня
2022 р., м. Київ. [Електронний ресурс]. – Київ: КНЕУ, 2022. – 270 с.
ISBN 978-966-926-420-6

У збірнику подано тези доповідей студентів факультету міжнародної економіки і менеджменту ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

УДК 339.9(477)(06)

Бобор В.В.	173
Сучасний стан розвитку ринку міжнародних пасажирських авіаперевезень в Україні	
Голубенко Д.А.	176
Основні засади банківської діяльності на міжнародному фінансовому ринку	
Порошинський Є.О.	180
Сучасні теорії прямого іноземного інвестування	
Москаленко Ю.Д.	184
Структура фінансового ринку	
Криштоп Д.Є.	186
Розвиток міжнародного фінансового ринку	
Ляшко Н.І.	188
Інвестиційне співробітництво України з країнами-членами ЄС	
Маргвелашвілі Д.Т.	190
Розвиток туризму як фактор подолання бідності	
Храпко О.О.	192
Інвестиційне співробітництво України з країнами-членами ЄС	
Прошунін І.В.	193
Перспективи розвитку європейського енергетичного ринку	
Науменко А.О.	196
Діяльність ТНК в умовах нерівномірності світового економічного розвитку	
Васкевич М.Р.	198
Вплив пандемії COVID-19 на розвиток фармацевтичного ринку України	
Терещук Т.Ю.	201
Зовнішня торгівля між Україною та ЄС	
Доденко А.Р.	205
Тренди міжнародного туризму в умовах глобальної економічної кризи	
Предко А.С.	207
Економічні інструменти реалізації екологічної політики ЄС	
Масенко З.І.	208
Світові виклики, з якими стикається медіа індустрія	
Покаленко Т. Г.	210
Тенденції розвитку світового ринку хостелів	
Монастирська Х.Р.	212
Пріоритети енергетичної стратегії ЄС в контексті економічної безпеки	
Волчков І.С.	214
Вплив російсько-української війни на інвестиційний клімат європейських країн	
Симоненко Н.Л.	216
Роль креативних індустрій в соціально-економічному розвитку суспільства	
Горбаченко А.А.	218
Вплив українсько-російської війни на міжнародний ринок авіаційних перевезень	
Шлапаченко К.В.	221
Сучасний стан торговельного співробітництва України з ЄС	
Мірошниченко А.О.	224
Диверсифікація співробітництва України та Хорватії в умовах російського вторгнення	
Лимар І.В.	226
Вплив розвитку фармацевтичного сектору на економічні стратегії країн ЄС	
Волянюк Д.І.	228
Трансформація світового ринку фармацевтичних препаратів	

Рисунок 3. Частка пасажирських авіап перевезень до загальної кількості перевезень в Україні [2]

Незважаючи на те, що з 1995 р. по 2020 р. кількість пасажирів, котрі скористалися авіаційним транспортом, мала тенденцію до збільшення з 0,03% до 0,19% з піковими показниками у 0,32% у 2019 році, питома вага пасажирських авіап перевезень залишається незначною. Зокрема, станом на 2020 рік в Україні переважав автомобільний (42,17%) та тролейбусний транспорт (22,53%), у той час, як авіап перевезення знаходилися лише на шостому місці (0,19%) в структурі пасажирських перевезень.

Таким чином, до початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України та знищення значної частини інфраструктури авіаційної галузі нашої держави, ринок міжнародних авіаційних пасажирських перевезень у країні продовжував розвиватися, відновлюючись після обмежень пандемії Covid-19 та гармонізуючись із світовим законодавством. Наведений ринок мав значний потенціал у розвитку економіки країни, чого Україна зможе знову досягти завдяки післявоєнному відновленню галузі.

Список літератури:

1. Банчук-Петросова О. Проблеми регулювання міжнародних авіаційних перевезень пасажирів та шляхи удосконалення законодавства. *Міжнародне право*. 2020. № 2. С. 351-355.
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.10.2022).
3. Звіт про діяльність Державної авіаційної служби України за 2021 рік. Київ: Державна авіаційна служба України, 2022. 20 с.
4. Кизим М. О., Матюшенко І. Ю., Купріянова В. С. Перспективи розвитку та державна підтримка виробництва цивільних літаків в Україні: Монографія.— Харків: ВД «ІНЖЕК», 2012. 228 с.
5. Оперативна інформація щодо основних показників діяльності авіаційної галузі за січень 2022 року. *Державна авіаційна служба України*. URL: <https://avia.gov.ua/pro-nas/statistika/operativna-informatsiya/> (дата звернення: 08.10.2022).
6. Статистичні дані в галузі авіатранспорту. *Міністерство інфраструктури України*. URL: <https://mtu.gov.ua/content/statistichni-dani-v-galuzi-aviatransportu.html> (дата звернення: 08.10.2022).

Голубенко Д.А.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МІЖНАРОДНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Питання діяльності банківських установ на міжнародному фінансовому ринку та світовому ринку капіталу вимагає постійного моніторингу та проведення

досліджень на цю проблематику. Банківські установи, що діють як суб'єкт, зіштовхуються з рядом фінансових, макроекономічних та репутаційних ризиків. В тезах досліджено особливості діяльності банків на міжнародному фінансовому ринку. Досліджуються основні операції та характерні особливості найпотужніших фінансових ринків. Приділяється значна увага управління ризиками діяльності на міжнародному фінансовому ринку. Таким чином, в тезах викладений матеріал щодо інструментів банківської діяльності на міжнародному фінансовому ринку та механізм їх реалізації.

На сьогоднішній день, питання ефективності діяльності банківських установ на міжнародному фінансовому ринку передбачає якісну форму реалізації його активів та проведення операцій для корпоративного сектору різних країн. Більше того, банківські установи є посередниками та об'єктами фінансового ринку та можуть включати в свою діяльність страхування, транзакції, фінансові інноваційні операції (криптовалюта, блокчейн, тощо) та інші. Важливо дослідити управління ризиками банківської діяльності на міжнародному фінансовому ринку через необхідність забезпечення фінансової безпеки.

Основною проблемою при діяльності банківських установ на міжнародному фінансовому ринку є використання та формування основних засад управління ризиками. Саме проблема використання механізмів забезпечення ефективної фінансової стратегії будується через систему управління ризиками. Тому задачею є проаналізувати функціонування міжнародного фінансового ринку та аспекти діяльності банківських установ на ньому з характерною ознакою управління ризиками.

Методологія полягає в аналізі фінансових операцій та фінансового ринку, а також характеристики діяльності банківських установ. Наступною задачею є визначення основних проблем діяльності банківських установ на фінансовому ринку.

Під час обговорення іноземних позик значна увага приділяється фінансуванню торгівлі, яке є важливим, але скорочуваним сегментом міжнародних кредитних ризиків американських банків. Через посилення глобалізації міжнародних ринків і конкуренції з боку небанківських посередників банки США стали менше залучатися до фінансування торгівлі та більше залучатися до прямих позик іноземним банкам, участі в синдікованих кредитних механізмах, а також позик фізичним особам та іноземним підприємствам.

Суб'єкти, які позичають кошти в банків, включають імпортерів, експортерів, багатонаціональні корпорації, іноземні підприємства, уряди, споживачів, іноземні банки та закордонні філії банків США. Міжнародне кредитування зосереджено в найбільших глобальних установах і ряді менших установ на окремих ринках, таких як Нью-Йорк, Маямі та Сан-Франциско.

Відсотки, отримані від кредитування іноземних позичальників, як на міжнародному, так і на внутрішньому ринку, залишаються основним джерелом прибутку для банків, які здійснюють міжнародну діяльність.

Інші міжнародні види діяльності, такі як грошові перекази, є необхідними компонентами міжнародної банківської діяльності та збільшують здатність банку обслуговувати кореспондентські відносини, але не обов'язково дають значний, якщо такий є, дохід після витрат.

Тенденція до того, що міжнародні позики перевищують внутрішні позики, сприяє економії на масштабах, дозволяючи банкам створювати, контролювати та стягувати позики ефективніше, ніж менші позики. Проте більші кредити часто привертають сильну цінову конкуренцію з боку інших глобальних кредиторів, що може призвести до нижчої чистої процентної маржі.

Найважливішим елементом міжнародної банківської діяльності, який не зустрічається у вітчизняній банківській справі, є ризик країни, який включає політичні, економічні та соціальні умови країн, де банк має ризик втрати активів.

Багато міжнародних банківських операцій є паралельними до внутрішніх банківських операцій. Наприклад, як на міжнародному, так і на внутрішньому ринках банк може надавати кредити, видавати та підтверджувати акредитиви, зберігати готівку та інкасацію, вести кореспондентські рахунки в банках, приймати та розміщувати депозити та позичати кошти. Інші види діяльності більш тісно пов'язані з міжнародною банківською діяльністю, наприклад, створення акцептів і торгівля іноземною валютою.

Експерти повинні враховувати ризик країни, коли оцінюють міжнародні операції банку.

Незважаючи на схожість між національною та міжнародною діяльністю, банки часто здійснюють міжнародні операції в окремому підрозділі чи відділі. Великі банки зазвичай мають незалежний міжнародний підрозділ, який може включати мережу іноземних філій, дочірніх компаній і філій. Менші банки або банки з обмеженою міжнародною діяльністю часто використовують окремий розділ, який працює з мережею іноземних банків-кореспондентів або представництв. У будь-якому випадку міжнародною діяльністю зазвичай керує окреме керівництво та персонал, які використовують різні системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Враховуючи ризики, пов'язані з веденням бізнесу в іноземній країні, особливо на ринках, що розвиваються, експерти повинні переглядати та розуміти міжнародну діяльність під час оцінки загального стану банку.

На додаток до ризиків, які існують у внутрішніх операціях, установи, які займаються міжнародною діяльністю, піддаються додатковим ризикам. Ризик діяльності в іноземній країні передбачає ймовірність того, що економічні, соціальні чи політичні умови та події в іноземній країні негативно вплинуть на фінансові інтереси установи, наприклад, дефолт боржників в іноземній країні.

Ризик діяльності в іноземній країні також включає можливість націоналізації приватних активів, відмови уряду від зовнішньої заборгованості, валютного контролю або значної девальвації валюти.

Ризик діяльності в іноземній країні має всеосяжний вплив на міжнародну діяльність і його слід чітко враховувати під час оцінки ризику всіх ризиків (включаючи позабалансові статті) щодо контрагентів державного та приватного секторів, зареєстрованих за кордоном. Ризик, пов'язаний навіть із найсильнішими іноземними контрагентами, зростає, якщо, наприклад, політичні чи макроекономічні умови призведуть до знецінення обмінного курсу та зростання витрат на обслуговування зовнішнього боргу.

Ефективне управління та зменшення ризиків вимагає розробки схваленої радою директорів політики щодо стратегій виходу. Плани дій повинні визначати тригерні моменти, які вказують на те, що ризик портфеля в даній країні може перевищити прийнятний поріг і його слід зменшити або усунути. Сутність стратегії виходу має бути співмірною з рівнем впливу установи. Питання для розгляду включають те, як банк зменшить ризик до:

Сукупні ризики країни;

- Класи активів (наприклад, позики, єврооблігації, середньострокові облігації, комерційні папери тощо);
- Емітенти (суверенний, фінансовий, приватний сектор тощо);
- Види продукції та концентрації (торговельні операції, передекспортне фінансування, концентрація іноземних депозитів, деривативи, позабалансові статті тощо);
- Термін (зазвичай строк слід зменшувати, коли ризик діяльності в іноземній країні зростає).

Керівництво має використовувати кількісні та якісні дані для визначення, обґрунтування та ініціювання планів дій. Відповідна політика повинна включати процедури для оцінки рівнів ризику та звітування про значний вплив. Політика також повинна включати стратегії зниження ризику, пов'язані з ризиком зараження (ймовірність того, що економічні проблеми в одній країні, регіоні чи на ринку вплинуть на іншу).

Деякі установи збільшили використання кредитних деривативів, щоб зменшити ризик діяльності в іноземній країні. Коли використовуються складні фінансові продукти, керівництво має враховувати всі відповідні питання, такі як ризик контрагента, кредитний і кореляційний ризик.

Таким чином, можна зробити висновок, що банківські установи виконують ряд важливих функцій на міжнародному фінансовому ринку: регулюючи, фінансову та стабілізаційну. Банківська діяльність за нормативно-правовими постулатами іноземних країн піддається значним ризикам, як фінансових так і репутаційних. Для формування ефективної системи міжнародної банківської діяльності на фінансовому ринку необхідно створювати усі вимоги для

дослідження характерних ознак управління ризиками та діяльності банків як посередника, що й буде метою подальших досліджень теми.

Список літератури:

[1] Кушнір С. О. Подолання кризи банківської системи: світовий досвід та перспективи для України / Світлана Олександрівна Кушнір, Оксана Вітківська // Глобальні та національні проблеми економіки Електронне наукове видання. – 2016. – вип. 6

[2] Чайковський, Я. І. Проблеми та напрямки підвищення ефективності функціонування банківської системи України: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2016. – Том 23. – № 1. – С. 153-160

[3] Софіщенко І. Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу // Банківська справа. – 2019. – № 5. – С. 22 – 32.

[4] Д'яконова І.І. У ефективності банківської системи – економічне зростання України: Монографія. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2017. – 92 с

[5] Карчева Г.Т., Огородня Д.В., Опенько В.А. Цифрова економіка та її вплив на розвиток національної та міжнародної економіки / Г.Т. Карчева, Д.В. Огородня, В.А. Опенько / Фінансовий простір. – 2017. – № 3 (27). – С. 13 – 21.

Порошинський Є.О.

СУЧАСНІ ТЕОРІЇ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ

Сьогодні роль прямих іноземних інвестицій, зумовлена поширенням політики глобалізації та лібералізації торгівлі, що відбулося після 90-х років ХХ ст., набула значної актуальності у світовому вимірі. Ці зміни спонукали багатьох дослідників для поглиблення досліджень питань прямого інвестування, участі транснаціональних корпорацій в інвестуванні та міжнародного руху капіталів. Саме тому важливо дослідити саме сучасні погляди на сутність прямого іноземного інвестування, враховуючи глобальні зміни, котрі відбулися на ринках капіталу протягом останніх десятиліть.

Погляди на прямі іноземні інвестиції (далі – ПІІ) в економічній літературі можна класифікувати на ті, що визначають теорії ПІІ з макроекономічної точки зору та ті, що досліджують їх на макрорівні [7]. Однак в даному випадку нас цікавлять теорії ПІІ з точки зору розвитку, які поєднують теорії ПІІ на мікро- та макрорівнях, а також досліджують фактори, які сприяють залученню прямих іноземних інвестицій, а також відповідають на запитання, чому фірми віддають перевагу інвестуванню за кордоном та яким чином вони входять в іноземні країни

Наукове видання

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В НОВИХ РЕАЛІЯХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Збірник матеріалів

**Студентської науково-практичної
Інтернет-конференції**

7 грудня 2022 р.

Видано в авторській редакції

Підписано до друку 08.12.22. Формат 60×84/8
Друк. арк. 11,25. Зам. № 22-5737

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, Україна, м. Київ, пр. Перемоги, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, №235 від 07.11.2000)

E-mail: litera_kneu@ukr.net

АНОТАЦІЯ

Голубенко Д.А. - Банки як посередники на міжнародному фінансовому ринку – Рукопис.

Кваліфікаційна магістерська робота за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», 2023

Магістерська робота присвячена дослідженню банків як фінансових посередників на міжнародному фінансовому ринку в умовах глобалізації.

Розкрита сутність та структура міжнародного фінансового ринку і склад учасників, приділивши увагу банківським посередникам.

Досліджено економічні відносини що складаються на міжнародному фінансовому ринку для оцінки діяльності банків як фінансового посередника на ринку.

Надано пропозиції щодо вдосконалення управління банківською діяльністю, які сприятимуть зростанню конкурентоспроможності банків, що дозволить покращити комунікаційні канали між кредитними організаціями та їх клієнтами.

Ключові слова: міжнародний фінансовий ринок, глобалізація, фінансовий посередник, банківська діяльність, банківські ризики, транснаціональні банки, банківські інновації.

ANNOTATION

Golubenko D.A. - Banks as intermediaries in the international financial market - Manuscript.

Qualifying master's thesis in specialty 292 "International economic relations", 2023

The master's thesis is devoted to the study of banks as financial intermediaries in the international financial market in the conditions of globalization.

The essence and structure of the international financial market and the composition of participants are revealed, paying attention to banking intermediaries.

The economic relations that take place in the international financial market are studied in order to evaluate the activity of banks as a financial intermediary in the market.

Proposals have been made to improve the management of banking activities, which will contribute to the growth of banks' competitiveness, which will allow improving communication channels between credit organizations and their clients.

Keywords: international financial market, globalization, financial intermediary, banking activity, banking risks, transnational banks, banking innovations.